

Nr 12.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående löne- och pensionsreglering för professorer och vissa andra akademiska lärare m. fl.; given Stockholms slott den 28 december 1951.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

John Lingman.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås löne- och pensionsreglering från och med den 1 juli 1952 för professorer och vissa andra akademiska lärare m. fl. Sålunda förordas, att bl. a. professors- och laboratorbefattningarna vid universiteten, de medicinska högskolorna samt Stockholms och Göteborgs högskolor skola inordnas under det för statsförvaltningen i allmänhet gällande lönesystemet samt att för docentstipendiater och forskarstipendiater skola inrättas tidsbegränsade pensionsberättigande tjänster. Vidare föreslås, att den nuvarande skillnaden i lönehänseende mellan universitetens och fackhögskolornas professorer skall upphöra.

Löneregleringsförslagen för de akademiska lärarna omfatta universiteten, de medicinska högskolorna, tandläkarhögskolorna, de tekniska högskolorna, lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna samt Stockholms och Göteborgs högskolor. Lönegradsplaceringen föreslås skola bli för professor Co 14, för befattningshavare inom laboratorgruppen Ca 33, för docent och forskardocent Ce 30 samt för director musices Ca 25.

I anslutning härtill förordas ändrad lönegradsplacering för vissa tjänstemän vid forskningsinstitutioner m. m. Sålunda föreslås bl. a. att till lönegraden Co 14 skola hänföras professorerna vid farmaceutiska institutet, gymnastiska centralinstitutet, Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, statens skogsforskningsinstitut, statens institut för folkhälsan samt naturhistoriska riksmuseet och statens etnografiska museum samt att i lönegraden Ca 33 skola placeras vissa laboratorer vid karolinska sjukhuset.

Förslagen ha beräknats medföra en kostnadsökning för löner med i runt tal två miljoner kronor.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 de-
cember 1951.*

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, DANIELSON, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÅNG, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för civildepartementet, statsrådet Lingman, fråga om *löne- och pensionsreglering för professorer och vissa andra akademiska lärare m. fl.* samt anför därvid följande.

Inledning.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 januari 1948 tillkallade dåvarande chefen för finansdepartementet den 12 februari samma år fem utredningsmän med uppdrag att verkställa utredning rörande anställnings- och avlöningsförhållandena för professorer och vissa andra befattningshavare vid universiteten och de statliga högskolorna (*1948 års universitetslönekommitté*¹).

Med skrivelse den 17 oktober 1949 avlämnade kommittén *betänkande angående löne reglering för vissa befattningshavare vid universiteten och de statliga högskolorna.*

Över betänkandet ha utlåtanden avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, universitetskanslern, överstyrelsen för de tekniska högskolorna, styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök, styrelsen för veterinärhögskolan, styrelsen för skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut, statens lönenämnd, Sveriges professorers förening, Sveriges laboratorers förening och Sveriges docentförbund. Vid universitetskanslerns utlåtande ha fogats yttranden av de större akademiska konsistorierna i Uppsala och Lund, lärarkollegierna vid karolinska institutet och tandläkarhögskolorna samt organisationskommittén för medicinska högskolan i Göteborg ävensom en skrivelse från tandläkarhögskolans i Stockholm lärarförening. Överstyrelsen för de tekniska högskolorna samt styrelserna för lant-

¹ Utredningsmän voro f. d. generaldirektören E. R. Stridsberg, tillika ordförande, professorn P. O. Ekelöf, dåvarande ledamoten av riksdagens första kammare S. B. Larsson, dåvarande ledamoten av riksdagens andra kammare M. S. Ljungberg och kanslirådet N. M. af Malmberg.

brukshögskolan och statens lantbruksförsök och veterinärhögskolan ha överlämnat yttranden av vederbörande lärarkollegier, varjämte styrelsen för skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut ingivit yttranden av högskolans lärarråd och skogsforskningsinstitutet.

I anslutning till de i betänkandet framlagda förslagen ha inkommit åtskilliga framställningar, vari hemställts att vissa andra än de av kommittén ifrågasatta institutionerna måtte inbegripas i löneregleringen. Härtill torde jag senare få återkomma.

Löneregleringsfrågan har därefter varit föremål för beredning inom civildepartementet, varvid med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 februari 1951 såsom *särskilda sakkunniga inom departementet* biträtt statskommissarien K. A. Lindbergson och professorn P. F. Å. Malmström beträffande frågor i allmänhet, som sammanhånga med genomförandet av löneregleringen, samt statskommissarien K. E. Jerdenius beträffande bl. a. frågor rörande reglering av löner och pensioner för professorer m. fl. befattningshavare vid Stockholms och Göteborgs högskolor.

Vidare ha överläggningar i ämnet ägt rum med Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), som företräder Sveriges professorers förening och Sveriges laboratorers förening, samt med Sveriges docentförbund.

Universitetslönekommitténs förslag och däröver avgivna yttranden m. m.

1. Löneregleringens omfattning.

I direktiven för 1948 års universitetslönekommitté erinrades, att lärarbefattningarna vid universiteten och karolinska institutet äro praktiskt taget de enda civila statstjänster, för vilka det s. k. oreglerade lönesystemet alltjämt är gällande, och att tiden syntes vara inne att till slutlig omprövning upptaga frågan om en nyreglering av lönerna till dessa befattningshavare. Vidare framhölls, att enligt nu gällande avlöningsgrunder föreligger en skillnad i lönesättning för professorer m. fl. vid universiteten och karolinska institutet å ena sidan och jämförliga befattningshavare vid de statliga fackhögskolorna å andra sidan. I vad mån en dylik skillnad fortfarande borde upprätthållas skulle undersökas av kommittén.

Universitetslönekommitténs förslag.

Universitetslönekommittén har anfört, att dess uppdrag varit begränsat till att avse professorer och andra lärare. Att till de i uppdraget ingående läroanstalterna äro att hänföra i första hand universiteten och karolinska institutet framgår redan av direktiven. Med sistnämnda anstalt bör enligt kommitténs mening jämföras den under uppbyggnad varande medicinska högskolan i Göteborg. Till de statliga fackhögskolorna hänförs kommittén

till en början de tekniska högskolorna samt lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna. Beträffande dessa högskolor gäller, att de liksom universiteten avse både undervisning och forskning, att den vid dem anställda högre lärarpersonalen utgöres av professorer, laboratorer och jämställda samt docenter, ävensom att de äga rätt att utdela doktorsgrad. Dessa tre omständigheter har kommittén betraktat såsom grundläggande kriterier för avgränsningen av begreppet fackhögskola i förevarande sammanhang. Med de nämnda högskolorna jämför kommittén tandläkarhögskolorna; beträffande dessa är likställdheten i angivna hänseenden redan i princip beslutad.

Farmaceutiska institutet har kommittén icke medtagit i sitt löneregleringsförslag. Institutet har nämligen ansetts icke i detta sammanhang kunna jämföras med de nyssnämnda högskolorna; bl. a. har institutet icke några docenter och ej heller äger det att utdela doktorsgrad. Förslag har emellertid framlagts av särskilda sakkunniga angående organisationen av den farmaceutiska undervisningen; förslaget innebär en väsentlig förstärkning av nämnda undervisning. I anslutning till det förut anförda har kommittén i sitt förevarande förslag ej heller medtagit konsthögskolan, musikhögskolan, gymnastiska centralinstitutet samt Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut.

Vissa enligt tjänsteförteckningen med professorstjänster utrustade vetenskapliga institutioner, som ej äro att betrakta som undervisningsanstalter i egentlig mening, har kommittén ansett falla utanför dess uppdrag. Hit höra naturhistoriska riksmuseet, statens etnografiska museum, statens lantbrukskemiska kontrollanstalt och statens institut för folkhälsan. I sitt uppdrag har kommittén ej heller ansett innefattas statens skogsforskningsinstitut, där avdelningsföreståndarna benämnas professorer. Kommittén har i detta sammanhang framhållit, att de från dess förslag sålunda undantagna läroanstalterna och institutionerna äro i lönehänseende nyreglerade.

Kommitténs löneregleringsförslag avser alltså universiteten, karolinska institutet, medicinska högskolan i Göteborg, tandläkarhögskolorna, de tekniska högskolorna samt lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna. Den vid rasbiologiska institutet anställde chefen, som tillika är professor i rasbiologi vid Uppsala universitet, har härvid förutsatts kunna i egenskap av universitetsprofessor underkastas den nya löneregleringen.

Kommittén har vidare förutsatt, att dess förslag i princip skola avse även professorstjänster, vilkas innehavare helt eller delvis avlönas av privata donationsmedel eller eljest av andra medel än statsmedel. Frågan i vilken utsträckning dessa böra löneregleras har kommittén dock ansett böra göras till föremål för särskild undersökning i varje särskilt fall. Kommittén har vidare föreslagit, att dess löneregleringsförslag skall omfatta jämväl vissa vid universiteten och karolinska institutet förefintliga personliga tjänster, företrädesvis professorstjänster, vilkas innehavare för närvarande åtnjuta avlöning på indragningsstat. I de nya personalförteckningarna böra dessa befattningar upptagas på övergångsstat.

Med hänsyn till 1949 års riksdags beslut rörande Stockholms och Göteborgs högskolor har kommittén ansett att dess förslag böra medföra en motsvarande reglering för jämförliga befattningshavare vid dessa högskolor. Kommittén har förutsatt att en särskild utredning skulle komma till stånd härom.

Slutligen har kommittén erinrat om förekomsten av två speciella befattningar av personligt slag. Den ena är en personlig professur i experimentell fysik vid vetenskapsakademiens forskningsinstitut för experimentell fysik, den andra är en tjänst på indragningsstat såsom föreståndare för de under vitterhetsakademien hörande ostasiatiska arkeologiska samlingarna. Då nämnda befattningshavare hittills avlönats lika med universitetsprofessorer, har kommittén ansett, att dess förslag böra tillämpas på förevarande befattningshavare intill deras avgång från tjänsten.

Yttrandena m. m.

I remissyttrandena har från åtskilliga håll hemställts att den av kommittén föreslagna löneregleringen måtte komma att beröra jämväl befattningshavare vid andra vetenskapliga institutioner än dem som omfattats av kommitténs uppdrag. Sälunda har det *större akademiska konsistoriet vid universitetet i Uppsala* understrukit, att en högt kvalificerad forskning bedrivs vid vissa med professorstjänster utrustade vetenskapliga institutioner, vilka ej äro undervisningsanstalter i egentlig mening, exempelvis naturhistoriska riksmuseet, samt att från där verksamma professorers sida förekommer viss handledning av yngre forskare. Konsistoriet har ansett det vara av vikt, att — sedan den nu aktuella reformen genomförts — frågan om avlöningen av professorer vid de institutioner av vetenskaplig art, vilka icke behandlats av kommittén, upptages till övervägande. I princip bör enligt konsistoriets förmenande samma löneläge som för universitetens professorstjänster tillämpas beträffande professorer med likartade kompetenskrav och likartade arbetsuppgifter. *Lärarkollegiet vid karolinska institutet* har framhållit önskvärdheten av att frågan om en lönereglering för professorerna vid forskningsinstitutionerna snarast göres till föremål för utredning, utan att tidpunkten för det av kommittén framlagda förslagets genomförande därigenom framflyttas. Likaså har *lärarkollegiet vid veterinärhögskolan* hemställt, att en lönereglering för professorer och laboratorer vid de av kommittén icke medtagna institutionerna snarast måtte komma till stånd, och särskilt framhållit, att föreståndaren och laboratorerna vid statens veterinärmedicinska anstalt därvid böra inbegripas. *Styrelsen för skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut* har ansett det uppenbart, att skogsforskningsinstitutets avdelningsföreståndare och försöksledare böra erhålla samma löneförmåner som professorer respektive laboratorer vid universitetet och de högskolor, betänkanudet avser.

Sveriges professorers förening har yrkat, att löneregleringen måtte omfatta professorerna vid farmaceutiska institutet, gymnastiska centralinstitutet och Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut samt vid följande

forskningsinstitutioner, nämligen konjunkturinstitutet, naturhistoriska riksmuseet, statens etnografiska museum, statens centrala frökontrollanstalt, statens lantbrukskemiska kontrollanstalt, statens veterinärmedicinska anstalt, statens skogsforskningsinstitut, statens bakteriologiska laboratorium, statens rättskemiska laboratorium, statens farmaceutiska laboratorium och statens institut för folkhälsan, ävensom den personliga professuren i statskunskap vid socialinstitutet i Stockholm. Jämväl *Sveriges laboratorers förening* har ansett, att farmaceutiska institutet bör innefattas i den föreslagna löneregleringen, samt vidare hemställt, att regleringen måtte omfatta befattningshavarna inom laboratorgraden vid flyg- och navalmedicinska nämnden, statens veterinärmedicinska anstalt, fiskeristyrelsens tillsynsavdelning och sötvattenslaboratorium, statens skogsforskningsinstitut, statens bakteriologiska, rättskemiska och farmaceutiska laboratorier, radiofysiska institutet, statens institut för folkhälsan och Sveriges geologiska undersökning ävensom statsagronomerna vid statens husdjursförsök, statens jordbruksförsök och statens trädgårdsförsök.

Slutligen ha såsom förut nämnts *särskilda framställningar* gjorts i fråga om omfattningen av löneregleringen. Dessa framställningar innebära, att härefter angivna befattningshavare vid följade institutioner måtte inbegripas i den av universitetslönekommittén föreslagna löneregleringen nämligen

professorerna och avdelningsföreståndarna vid naturhistoriska riksmuseet,
 professorn och föreståndaren vid statens etnografiska museum,
 professorerna vid farmaceutiska institutet,
 professorn vid gymnastiska centralinstitutet,
 sekreteraren vid lantbruksakademien,
 befattningshavare motsvarande professorer och laboratorer vid statens växtskyddsanstalt,
 professorerna och laboratorerna vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut,
 föreståndaren, avdelningsföreståndarna och laboratorerna vid statens veterinärmedicinska anstalt,
 föreståndaren för statens centrala frökontrollanstalt,
 professorn och föreståndaren för statens lantbrukskemiska kontrollanstalt,
 tjänstemännen i ledande ställning vid Sveriges utsädesförening,
 avdelningsföreståndarna vid statens farmaceutiska laboratorium samt
 professorerna och laboratorerna vid statens institut för folkhälsan.

2. Tillämpligheten av Saar.

Det sedan år 1920 inom statsförvaltningen successivt införda s. k. nyreglerade lönesystemet, vilket karakteriseras bl. a. av att befattningshavarna avlönas enligt ett för flera verk gemensamt avlöningsreglemente och pla-

ceras i vissa lönegrader, har icke annat än i begränsad utsträckning blivit tillämpligt inom universiteten och karolinska institutet. Vid dessa läroanstalter gäller nämnda lönesystem sålunda endast beträffande tjänstemän vid biblioteken och de vetenskapliga institutionerna och inrättningarna ävensom för kansli- och kameraltjänstemän. De ordinarie lärarna vid nämnda läroanstalter samt vid medicinska högskolan i Göteborg äro däremot i lönehänseende oreglerade och avlönas enligt ett äldre lönesystem. Vid andra statliga högskolor äro däremot professorer och laboratorer i lönehänseende nyreglerade och inordnade under Saar; de äro alltså i vanlig ordning inplacerade i viss lönegrad enligt det allmänt gällande lönesystemet.

Frågan om inordnandet under det för statsförvaltningen i allmänhet gällande lönesystemet av professorer och laboratorer m. fl. vid universiteten och karolinska institutet har vid flera tillfällen varit aktuell utan att likväl en dylik åtgärd vidtagits. Sålunda framlades förslag härom första gången år 1921 av högskolornas löneregeringskommitté. Kungl. Maj:ts förslag till löneregering för professorer m. fl. vid universiteten och karolinska institutet, vilket godtogs av 1925 års riksdag, var emellertid byggt på tidigare tillämpade principer. Frågan upptogs därefter ånyo såväl av 1928 års lönekommitté, vars betänkande icke föranlett någon åtgärd från statsmakternas sida, som av 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga, alltjämt utan att föranleda något beslut.

Universitetslönekommitténs förslag.

En väsentlig anledning till att universitetsprofessorerna hittills icke inordnats under det för statsförvaltningen i allmänhet gällande lönesystemet har enligt universitetslönekommittén varit det motstånd som från universitetshåll rests mot en dylik anordning. Invändningarna mot universitetslärnarnas inordnande under det vanliga lönesystemet grunda sig bl. a. på den uppfattningen att åtskilliga reglerande bestämmelser, som gälla för andra tjänstemän, icke kunna eller böra vara tillämpliga på befattningshavare med sådana arbetsförhållanden som de akademiska lärarnas. Man har erinrat om avlöningsreglementets bestämmelser, exempelvis angående förflyttningsskyldighet, semester, löneförmåner vid tjänstledighet av olika slag samt ersättning vid vikariat. Vid sidan härav har också åberopats den betydelsefulla förmån som universiteten äga genom att besparingar å löneanslag och vissa andra anslag få fonderas och användas för universitetens ekonomiska och vetenskapliga behov, en förmån som förutsatts icke kunna kvarstå oförändrad sedan en löneregering enligt vanliga grunder genomförts.

Universitetslönekommittén har anfört, att frågan om inordnande av professorer m. fl. oreglerade lärare vid universiteten och de medicinska högskolorna under det för statsförvaltningen i allmänhet gällande lönesystemet numera kommit i ett väsentligt annat läge än tidigare. Kommittén äsyftar det förhållandet att det nu för statsförvaltningen gällande avlöningsreglementet är gemensamt för den civila och den militära statsförvaltningen och dessutom äger tillämpning på vissa icke statliga befattningshavargrupper

med nyreglerad lön. Härvid ha de för olika förvaltningsområden eller kategorier av befattningshavare rådande arbetsförhållanden och dylikt, till vilka vid avlöningsbestämmelsernas utformning speciell hänsyn ansetts böra tagas, beaktats genom att i avlöningsreglementet införts särskilda bestämmelser under de olika stadganden av allmän räckvidd, som ingå i reglementet.

Det kan enligt kommitténs mening icke med fog göras gällande, att det icke skulle låta sig göra att inordna de oreglerade befattningshavarna vid universiteten och de medicinska högskolorna under det nya avlöningsreglementet med dess vidsträckta möjligheter att genom särskilda bestämmelser taga tillbörlig hänsyn till rådande speciella arbetsförhållanden för olika befattningshavargrupper. Kommittén har även understrukit, att reglementet äger tillämpning på professorer och laboratorer m. fl. vid fackhögskolorna; någon olägenhet härav för de av frågan berörda befattningshavarna har, såvitt kommittén kunnat inhämta vid överläggningar med dem, icke varit för handen. Det måste enligt kommitténs mening anses vara ett angeläget önskemål att det sedan år 1919 successivt avvecklade äldre lönesystemet avskaffas. Då detta icke lämpligen kan ske på annat sätt än genom att befattningshavarna inordnas i det allmänna avlöningsreglementet, förordar kommittén att så sker.

Med beaktande av vad kommittén förordat angående löneregleringens omfattning skulle överförandet till Saar avse dels professorer och befattningshavare inom laboratorsgraden vid universiteten och de medicinska högskolorna, dels ock de s. k. exercitiemästarna vid universiteten.

Jämväl de avlönade docenterna, som nu åtnjuta ersättning i form av stipendier, vare sig de äro anställda vid universitet eller högskolor, föreslås av kommittén skola inplaceras i lönegrad enligt det allmänt gällande lönesystemet.

Yttrandena.

Förslaget att de oreglerade befattningshavarna vid universiteten och de medicinska högskolorna skola inordnas under Saar har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i samtliga remissyttranden. *Statens lönenämnd* har anfört att de skäl, som tidigare i olika sammanhang anförts mot universitetsläraernas inordnande under det nyordnade lönesystemet, icke ha sådan bärkraft att det kan anses motiverat att bibehålla de för dessa lärare hittills gällande ålderdomliga avlöningsbestämmelserna. Kommitténs utredning synes också enligt lönenämndens mening visa att möjlighet finnes att genom föga omfattande särbestämmelser taga vederbörlig hänsyn till de särpräglade tjänstgöringsförhållandena vid universiteten och de medicinska högskolorna.

Universitetskanslern har i likhet med *det större akademiska konsistoriet i Uppsala* betonat, att förutsättningen för ifrågavarande befattningshavares inordnande under Saar är att sådana särbestämmelser meddelas, att det nya systemet icke binder universitet och högskolor vid former, som verka hämmande på deras verksamhet.

3. De vetenskapliga befattningshavarnas löneställning.

I fråga om de vetenskapliga befattningshavarnas löneställning har universitetslönekommittén inledningsvis anfört bl. a. följande.

Kommittén har funnit det angeläget, att för de befattningar inom universitet och högskolor, för vilka höga lärdomsmeriter regelmässigt erfordras, en konkurrenskraftig löneställning bestämmes. Lönen bör vara konkurrenskraftig icke blott i den meningen, att fullgoda aspiranter på här avsedda befattningar så vitt möjligt hindras att uteslutande av ekonomiska skäl söka sig till annan verksamhet, utan även i den meningen att övergång till akademisk lärarbefattning av nu avsett slag underlättas för dem, som ha sin verksamhet förlagd till annat arbetsfält än universitet och högskolor och vilkas förvärvande dit är särskilt önskvärt. Framhållas må, att vetenskapligt skolad arbetskraft numera fått en betydligt mera vidsträckt användning än förr och att stark konkurrens råder om sådan arbetskraft. Vidare vill kommittén erinra, att stora kostnader i regel äro förbundna med förvärvandet av den höga teoretiska kompetens, som fordras för erhållande av befattningar av här avsett slag. Även om studiekostnaderna numera nedgått på grund av rikligare tillgång till stipendier, är det likväl enligt kommitténs mening uppenbart, att lönenivån för de högre lärarbefattningarna vid universitet och högskolor måste avvägas under särskilt hänsynstagande till utbildningskostnaderna.

För en fullgod rekrytering till de vetenskapliga befattningarna är det sålunda enligt kommitténs uppfattning av mycket stor betydelse, att löneförhållanden sättas relativt högt. Om detta sker, bör man också med eftertryck kunna hävda och upprätthålla kravet på hög kompetens för befattningarnas innehavare.

Med beaktande av anförda omständigheter har kommittén funnit sig böra ingå på en allmän omprövning av universitets- och högskolelärarnas löneställning i syfte att åstadkomma en förbättring av densamma under hänsynstagande till de förutsättningar, som numera kunna anses vara för handen. Kommittén har emellertid understrukit, att dess förslag äro uppgjorda med tanke på universiteten och högskolorna. I vad mån den föreslagna lönenivån bör påverka löneställningen jämväl vid vetenskapliga institutioner av annat slag, bör enligt kommitténs mening underkastas omprövning i annat sammanhang.

A. Professorer.

Nuvarande förhållanden m. m.

Universitetslönekommittén har erinrat att de ordinarie professorerna vid universiteten och karolinska institutet sedan mitten av 1800-talet till år 1925 voro i avlöningshänseende i stort sett likställda med befattningshavare i den s. k. rådsgraden inom förvaltningen. I proposition till 1925 års riksdag anfördes emellertid att universitetsprofessorernas löneställning borde underkastas en fristående och självständig värdesättning och att en särskild löneskala borde skapas för dem. Professorerna borde erhålla en förmånligare

löneställning än ämbetsmän inom rådsgraden. Riksdagen biföll Kungl. Maj:ts förslag.

Sedan universitetslönekommittén påbörjat sitt arbete, framhöll kommittén i skrivelse till Kungl. Maj:t den 2 november 1948, att en eftersläpning i lönehänseende numera föreläge i fråga om professorerna vid universiteten och karolinska institutet i jämförelse med den löneställning, som avsetts för dem vid 1925 års lönereglering. På grund härav föreslog kommittén provisoriska åtgärder till motverkande av nämnda eftersläpning. Kommitténs förslag gavs formen av en höjning av det redan utgående s. k. provisoriska lönetillägget med 1 300—1 900 kronor. Kungl. Maj:t upptog förslaget i prop. 1949: 168, varefter detsamma bifölls av riksdagen.

I samband med genomförandet vid 1951 års riksdag av en lönerrevision för chefstjänstemännen inom statsförvaltningen höjdes det provisoriska tillägget med ytterligare 2 400 kronor.

Den nuvarande löneställningen framgår av följande uppställning. Beloppen gälla oberoende av den ortsgrupp stationeringsorten tillhör.

	Begynnelse- lön	Avlöning efter 5 år
Lön	8 000	8 000
Alderstillägg	—	1 000
Tjänstgöringspenningar	4 000	4 000
Dyrtids- och kristillägg	7 110	7 110
Provisoriskt lönetillägg	6 000	6 000
Summa kronor	25 110	26 110
Pensionsavdrag	927	927
Nettoavlöning kronor	24 183	25 183

Vid medicinska högskolan i Göteborg utgår lönen med samma belopp som vid universiteten och karolinska institutet.

Professorerna vid tandläkarhögskolorna, de tekniska högskolorna, lantbrukshögskolan, veterinärhögskolan och skogshögskolan äro inordnade under statens allmänna avlöningsreglemente med placering från och med den 1 juli 1951 i lönegraden Ca 37. Dessa befattningshavare erhöles i likhet med tjänstemän inom rådsgraden från och med nämnda dag en uppflyttning i lönegrad från Ca 33 till Ca 37.

Professor vid tandläkarhögskola äger rätt att utöva privat praktik å högskolan under de tider av dagen som icke omfattas av hans tjänstgörings-skyldighet.

De *kompetenskrav*, som ställas på professorer vid universiteten, framgå av universitetsstatuterna. Däri stadgas, att för befordran till akademiska lärarbefattningar andra grunder ej må avses eller åberopas än graden av ådagalagd vetenskaplig skicklighet, samt att vid bedömandet av den vetenskapliga skickligheten hänsyn skall tagas jämväl till ådagalagd skicklighet att meddela vetenskaplig undervisning. Bestämmelser av samma innehåll finnas för de medicinska högskolorna.

Vid tandläkar-, lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna samt de tekniska högskolorna gäller enligt respektive stadgar, att för befordran till professorsbefattning hänsyn i första rummet skall tagas till ådagalagd vetenskaplig (vid de tekniska högskolorna: vetenskaplig eller konstnärlig) skicklighet i de ämnen befattningen omfattar men också till förmåga att meddela vetenskaplig undervisning. Vid de tekniska högskolorna må den vetenskapliga eller konstnärliga skickligheten vara visad genom självständigt arbete till teknikens eller byggnadskonstens utveckling. För vissa professorer vid lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna finnas därjämte särskilda bestämmelser. För vissa av de här nämnda fackhögskolorna gäller, att om skickligheten hos två eller flera sökande prövas vara lika, avseende må fästas vid tjänstaldern. Tjänstaldern får däremot icke inverka, då fråga är om besättande av professur vid universitet eller vid karolinska institutet.

Tillsättningsförfarandet följer samma huvudregler vid universiteten och vid de övriga ifrågakarande läroanstalterna. Dessa regler innebära, att professur tillsättes antingen genom kallelse eller efter ansökan. I båda fallen skola — utom i vissa undantagsfall — särskilda sakkunniga utses att yttra sig om de kallades eller de sökandes skicklighet samt om den ordning, i vilken de sökande böra ifrågakomma till tjänsten. Sedan de sakkunnigas utlåtanden inkommit, ha vederbörande universitets- eller högskolinstitanser att avgiva förslag i ärendet, vilket slutligt avgöres av Kungl. Maj:t.

Angående professors *undervisningsskyldighet* stadgas i universitetsstatuterna, att professor skall vara skyldig att utan särskild ersättning hålla offentlig föreläsning i sin vetenskap en timme fyra dagar i veckan, där ej universitetskanslern på förslag av vederbörande fakultet bestämmer, att föreläsningarna skola på annat sätt fördelas eller att i stället för föreläsningar skall träda annan däremot svarande undervisning. Universitetslönekommittén anför, att det numera blivit allt vanligare, att de katedrala föreläsningarna utbytas mot andra undervisningsformer, exempelvis seminarieövningar eller forskningshandledning. Professor kan beviljas viss nedsättning av honom åliggande undervisningsskyldighet på grund av särskilt betungande examinations- eller andra tjänstegöromål. Å andra sidan är han pliktig att, på förslag av vederbörande fakultet och enligt kanslerns bestämmande, mot särskild ersättning meddela undervisning i sitt läroämne utöver vad nyss angivits, då det finnes erforderligt för ett ändamålsenligt ordnande av den akademiska undervisningen. Vid sidan av själva undervisningen åligger det professorn att examinera i sin vetenskap, att i förekommande fall vara institutionsföreståndare samt att åtaga sig uppdrag såsom fakultetsopponent vid disputation. Vetenskaplig forskning nämnes icke uttryckligen såsom ett åliggande för professor; skyldigheten att bedriva forskning torde emellertid framgå av statuternas § 1, mom. 1, där det uttalas, att universitetens uppgift är vetenskaplig forskning och undervisning.

Bestämmelser motsvarande dem, för vilka nu redogjorts, ha intagits i stadgarna för karolinska institutet.

Fackhögskolornas professorer ha tjänståligganden av i huvudsak samma slag som universitetens. I nära anslutning till universitetsstatuterna föreskrives sålunda i stadgan för veterinärhögskolan, att professor skall hålla föreläsning minst en timme fyra dagar i veckan. Professor vid tandläkarhögskola skall, utom det att han leder de studerandes verksamhet på behandlingssalar och laboratorier, hålla föreläsningar minst två timmar i veckan. I övrigt behandlas undervisningsskyldighetens omfattning och formerna för dess fullgörande icke detaljerat i stadgarna; därvidlag hänvisas till gällande program samt läro- och timplaner. I stadgan för skogshögskolan märkes en bestämmelse om skyldighet för bl. a. professor att, därest i något hans ämne icke finnas tjänliga läroböcker eller kompendier, så fort ske kan utarbeta sådana och, där han ej själv vill ombesörja deras utgivande, ställa desamma till högskolans förfogande för utgivning.

Efter samråd med universitetslönekommittén igångsatte Sveriges professorers förening i mars 1948 en undersökning rörande *professorernas ekonomiska förhållanden m. m.* I sådant syfte utsände föreningen ett frågeformulär till 369 i tjänst varande professorer, av vilka 267 inkommo med svar. Förutom de professorskategorier, som avses i kommitténs löne-regleringsförslag, ingingo i undersökningen dels professorer vid Stockholms och Göteborgs högskolor, dels professorer vid följande såsom fackhögskolor betecknade läroanstalter, nämligen farmaceutiska institutet, gymnastiska centralinstitutet, Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut samt handelshögskolorna i Stockholm och Göteborg, dels slutligen professorer vid vissa forskningsinstitutioner.

Bearbetningen av de inkomna uppgifterna ombesörjdes av statistiska institutionen vid Uppsala universitet, som i juni 1948 redovisade resultatet till kommittén. Rörande innehållet i förevarande uppgifter har universitetslönekommittén upplyst i huvudsak följande.

Beträffande professorskårens sociala rekrytering framgår, att av 358 professorer i runt tal hälften angivits såsom söner till personer med akademisk eller annan högre utbildning, medan endast 5 utgått från hantverkar- eller arbetarhem.

Den genomsnittliga levnadsåldern vid utnämning till professor vid universiteten var för åren 1926—1948 42,4 år. En tredjedel av dessa professorer har utnämnts vid 36—40 års ålder och tre fjärdedelar vid en ålder av 36—50 år; medicine professorer uppvisa det högsta genomsnittet och juris professorer det lägsta. För de under vårterminen 1948 verksamma professorerna vid den i statistiken upptagna fackhögskolegruppen har utnämningens ålder angivits vara i genomsnitt 40 år.

Professorernas särskilda utbildningskostnader, vari inbegripas nettoutgifter under tiden före professorsutnämningen för såväl studieresor som doktorsavhandling och specimentsarbeten, ha enligt undersökningen tillsammans tagna uppgått till i medeltal 13 100 kronor för professorer vid universiteten, karolinska institutet samt Stockholms och Göteborgs högskolor, 7 500 kronor för fackhögskolornas och 8 400 kronor för forskningsinstitu-

tionernas professorer. De högsta kostnaderna uppvisa medicinare och humanister, de lägsta teknologer och naturvetenskapsmän.

Om biinkomster av arbete under år 1946 ha uppgifter lämnats av 236 professorer, varjämte enligt vissa metoder motsvarande inkomstbelopp uppskattats för ytterligare 94 professorer. Av samtliga 330 professorer ha ungefär en tredjedel haft biinkomster om högst 3 000 kronor för år, medan å andra sidan en fjärdedel uppnått över 15 000 kronor och en åttondel över 25 000 kronor. Förhållandena variera emellertid starkt olika professorskategorier emellan. De lägsta biinkomsterna visa agronomerna, de högsta medicinarna och teknologerna.

Biinkomsterna härröra enligt undersökningen för de medicine och teknologie professorernas vidkommande till 80—85 % från praktik och konsultationsverksamhet. Inkomster i form av kursavgifter ha spelat någon väsentlig roll endast för professorerna i juridik vid Stockholms högskola. För professorer inom teologiska, juridiska och filosofiska fakulteterna ha inkomsterna av offentliga uppdrag uppgått till i runt tal en fjärdedel av de samlade biinkomsterna. Även populärföreläsningar och liknande publicistisk verksamhet har för vissa grupper haft ganska stor betydelse.

Universitetslönekommitténs förslag.

Såsom av det tidigare anförda framgår är vid universiteten och de medicinska högskolorna professorernas lön för närvarande icke dyrortsgrupperad men förenad med rätt till löneförhöjning efter viss tids tjänstgöring. Denna lön kan alltså med avseende å ortsguppering och löneuppflyttning i viss mån sägas intaga ett mellanläge mellan löneplanerna nr 1 och nr 2 i statens löneplansförordning. Fackhögskoleprofessorernas lön åter, som är nyreglerad, följer helt löneplanen nr 1.

I fråga om tillämpningen å professorerna av löneplanen nr 1 eller nr 2 har universitetslönekommittén erinrat, att vid 1925 års löne reglering för universiteten och karolinska institutet en differentiering i ortsgupper ansågs icke »behövlig eller önskvärd». Kommittén har för sin del ansett tillräckliga skäl icke föreligga att förorda ett frångående av det sedan länge tillämpade systemet med lön oberoende av ortsgrupp för professorerna vid universiteten och de medicinska högskolorna — en åtgärd som sannolikt skulle medföra icke önskvärda konsekvenser i rekryteringshänseende för de läroanstalter, som äro belägna utanför Stockholm. Enligt kommitténs mening bör sålunda den enhetliga lönen oberoende av ortsgupperingen bibehållas för ifrågavarande professorer. Detta kan inom ramen av statens allmänna avlöningsreglemente icke ske på annat sätt än att nämnda professorer placeras i lönegrad med lön enligt löneplanen nr 2. En placering på denna löneplan innebär, att den nuvarande anordningen med ålderstilllägg efter fem års tjänstgöring kommer att sakna motsvarighet efter löne regleringens genomförande. Detta förhållande finner kommittén emellertid bli kompenserat av att slutlöneläget kommer att inträda omedelbart i stället för efter viss tids tjänstgöring.

Överföras jämväl professorerna vid fackhögskolorna från löneplanen nr 1 till löneplanen nr 2, borttages för dem både ortsguppering och löneklassuppflyttning. I fråga om ortsgupperingen har kommittén framhållit, att

flertalet av nu avsedda professorer äro stationerade i Stockholm. För dessa kan därför frågan om en övergång till icke ortsgrupeerad lön anses vara av mindre betydelse. För fackhögskoleprofessorerna å andra orter däremot, främst i Uppsala och Malmö, skulle ett slopande av ortsgrupeeringen innebära en avsevärd förmån. Vad angår upphävandet av löneklassuppflyttingen, har kommittén anfört, att detta för samtliga nu ifrågavarande professorer skulle innebära en betydande förbättring, i det att slutlöneläget kommer att uppnås omedelbart i stället för efter nio års tjänstgöring.

Av det anförda framgår att frågan om tillämpligheten av löneplanen nr 2 är av mera genomgripande natur beträffande professorerna vid fackhögskolorna än i fråga om professorerna vid universiteten och de medicinska högskolorna. Enligt kommitténs mening föreligger emellertid icke tillräcklig anledning att genomföra en differentiering mellan de båda grupperna på det sättet att den senare skulle löneregleras enligt löneplanen nr 2 medan den förra skulle kvarstå på löneplanen nr 1. Ur rekryteringssynpunkt är det, anser kommittén, i vissa fall av särskild betydelse att professorslönerna vid fackhögskolorna utgå enligt löneplanen nr 2, då vid dessa högskolor relativt ofta förekommer att till professorstjänst förvärfvas personer utom den egentliga högskolekarriären.

Professorstjänsterna vid här avsedda läroanstalter tillsättas för närvarande medelst fullmakt. Då kommittén icke för sin del funnit sig böra förorda någon ändring i professorernas anställningsform, utgår kommittén från att lönegradsbeteckningen Co skall tillämpas för dem.

1925 års lönereglering innebar, att lönen för professorerna vid universiteten och karolinska institutet samt numera medicinska högskolan i Göteborg sattes högre än den till tjänstemän i rådsgraden i Stockholm utgående. Sedan genom den därefter följande löneutvecklingen för de nyreglerade verken en utjämning ägt rum, återställdes relationen i lönehänseende mellan nämnda båda grupper delvis från och med den 1 juli 1949. Vad åter angår professorerna vid fackhögskolorna frångicks vid 1926 års lönereglering den dittillsvarande likställdheten med universiteten, och nämnda professorer ha därefter varit inplacerade i den inom förvaltningen gällande rådsgraden.

Vid framläggandet i 1926 års statsverksproposition av förslag till löne-reglering för fackhögskoleprofessorerna förklarade dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet sig anse att universiteten och karolinska institutet intogo en sådan särställning att med dem icke borde vid genomförande av ny lönereglering likställas någon av de övriga vetenskapliga institutionerna. Beträffande de under jordbruksdepartementet lydande skogs- och veterinärhögskolorna uttalade dåvarande chefen för jordbruksdepartementet i 1926 års statsverksproposition, att varken vid skogshögskolan eller veterinärhögskolan det vetenskapliga arbetet nått en med universiteten jämbördig ställning.

De uttalanden, som sålunda vid 1925 och 1926 års löneregleringar gjordes till förmån för en differentiering i lönehänseende mellan professorerna

vid universiteten och karolinska institutet å ena sidan samt de övriga högskoleprofessorerna å den andra motiverades av befodringsförhållandena, kompetensvillkoren, tjänstgöringen och framför allt det vetenskapliga arbetet. En närmare granskning av dessa motiv för en differentiering av professorslönerna giver enligt universitetslönekommitténs mening till resultat att desamma i allt väsentligt sakna motsvarighet i de förhållanden som numera ett kvartsekel senare äro rådande. Kommittén har härom anfört följande.

Erinras må om den snabbt fortlöpande utvecklingen inom de områden av forskningen som företrädas av fackhögskolorna. Genom det därav betingade samspelet mellan forskning och praktisk tillämpning ha fackhögskoleprofessorernas insatser blivit av allt större vikt. Fackhögskolorna ha också undergått och undergå alltjämt betydande utvidgningar i såväl personellt som materiellt hänseende. Den därav följande ökningen av antalet vetenskapligt arbetande yngre forskare samt avläggandet av licentiatexamina och fullbordandet av doktorsavhandlingar, vartill motsvarighet icke fanns vid tiden för den nuvarande lönereglerns genomförande, medföra väsentligt ökade krav på professorerna vid fackhögskolorna.

Sammanfattningsvis anser sig kommittén kunna uttala, att kraven på professorernas vetenskapliga kapacitet numera i det hela icke kunna sägas vara mindre vid fackhögskolorna än vid universiteten. Vad professorernas tjänstgöringsskyldighet angår är denna allmänt sett av minst samma omfattning vid den förra gruppen av läroanstalter som vid den senare. Ett utbyte av forskare mellan olika ifrågavarande läroanstalter bör enligt kommitténs mening också eftersträvas och underlättas.

Kommittén har i detta sammanhang erinrat, att dåvarande chefen för jordbruksdepartementet i prop. 1948:177 angående utbyggnad av lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna m. m. förklarar sig finna i princip berättigat att jordbrukets och skogsbrukets fackhögskolor erhålla likställighet med universiteten beträffande bl. a. befattningshavarnas löneförmåner.

För egen del har kommittén kommit till det resultatet, att övervägande skäl tala för att differentieringen av professorslönerna slopas. På grund härav föreslår kommittén, att lönen skall utgå med samma belopp oavsett om vederbörande professorstjänst är placerad vid den ena eller den andra av här ifrågavarande läroanstalter.

Med anknytning till de i det föregående återgivna allmänna uttalandena om de akademiska lärarnas löneställning har kommittén uttalat, att den stora betydelse för samhällsutvecklingen, som numera tillkommer det vid universitet och högskolor bedrivna arbetet, ävensom den upprustning i olika hänseenden, som dessa läroanstalter undergått, påverkat kommitténs inställning till frågan om professorernas lönenivå. Kommittén har vidare anfört.

Det är otvivelaktigt ett väsentligt önskemål att de som skola ha ansvaret för och leda den vetenskapliga forskningen under de betingelser som i våra dagar med bland annat en alltmera tilltagande specialisering föreligga vid universiteten och högskolorna äro av så hög vetenskaplig kapacitet som

möjligt och få tillfälle att i möjligaste mån opåverkade av ekonomiska intressen vid sidan av tjänsten ägna sig åt sin uppgift som forskare och lärare. De med professorstjänsternas bestridande förenade särskilda kostnaderna, vilka i allmänhet icke äga sin motsvarighet exempelvis inom byråchefsgruppen är också en faktor att räkna med vid lönebeloppets bestämmande liksom ock de höga studiekostnaderna, vilka för den nuvarande och den närmast kommande professorsgenerationen icke kunnat lindras av de numera inrättade licentiat- och doktorandstipendierna. Beträffande flertalet ämnesområden är antalet professorer ringa och risken att trots fullgod kompetens icke erhålla professorsbefattning stor; det särskilda incitament, som ligger i en relativt god löneställning, blir enligt kommitténs mening på grund härav av väsentlig betydelse ur rekryteringssynpunkt.

Kommittén har vid sina överväganden om en höjning av professorernas löneställning icke förbisett, att vissa professorer i praktiskt betonade ämnen, exempelvis medicinska och tekniska, kunna inom ramen för sitt ämnesområde förskaffa sig en total arbetsinkomst, som vida överstiger en professorslön även om denna sättes högt. Det är emellertid i viss utsträckning en ofrånkomlig företeelse, som icke är tillfinnandes enbart inom professorskåren. Kommittén har närmast eftersträvat att åstadkomma en god löneställning för samtliga professorer, varigenom bl. a. förutsättningar skulle kunna skapas för en minskning i avlönat arbete vid sidan av tjänsten till fromma för forskningen och lärarverksamheten.

Kommittén har för sin del kommit till den uppfattningen att professorslönen icke skäligen bör sättas lägre än enligt förutvarande lönegraden Co 14, d. v. s. den löneställning som gällde för exempelvis expeditionschefer och chefer för vissa mindre ämbetsverk. Därest emellertid det i annat sammanhang framlagda förslaget om lönerevision för vissa chefstjänstemän genomfördes, innebärande bl. a. en ny utformning av löneplanen nr 2 och överförande av tjänstemän i lönegraden Co 14 till lönegraden Co 15, borde enligt kommitténs mening professorerna hänföras till sistnämnda lönegrad.

När kommittén funnit sig böra föreslå en lönereglering för professorerna enligt dessa riktlinjer, har kommittén utgått ifrån att kraven på vetenskaplig kapacitet vid tillsättandet av professorstjänster ställas minst lika högt som hittills. I fall då tvekan råder, huruvida sökande som närmast bör ifrågakomma till ledig professorstjänst i full utsträckning motsvarar de anspråk som böra ställas på en professor i vetenskapligt hänseende, bör frågan om tjänstens uppehållande med vikarie enligt kommitténs mening upptagas till övervägande.

I fråga om befattningshavares rätt att för arbete i tjänsten uppbära ersättning i annan form än den med befattningen förenade lönen har kommittén anfört, att den ännu förekommande anordningen att för viss undervisning, som anses ligga utom den ordinarie undervisningsskyldigheten, uttages s. k. kursavgift, vilken tillfaller vederbörande lärare, i samband med löneregleringen bör avskaffas. Med hänsyn härtill böra bestämmelserna i § 104 mom. 2 universitetsstatuterna samt andra däremot svarande föreskrifter ändras. I den mån särskild ersättning av statsmedel finnes böra tillkomma professor för arbete, som anses ligga vid sidan av den van-

liga tjänstutövningen, bör frågan härom regleras i anslutning till stadgandet i 18 § 1 mom. andra stycket statens allmänna avlöningsreglemente.

Ett annat spörsmål, som kommittén behandlat i anslutning till förslaget om professorernas löneställning, är frågan om innehav av befattningar och uppdrag vid sidan av tjänsten. I gällande avlöningskungörelse för universiteten och karolinska institutet meddelas — bortsett från fall av tjänsteförening — vissa bestämmelser angående innehav av uppdrag eller tjänstebefattning vid sidan av tjänsten. I statens allmänna avlöningsreglemente lämnas utförliga föreskrifter angående förening av lönegradsplacerade tjänster (6 §) samt förening av tjänst med tjänstebefattning eller därmed jämförligt uppdrag (7 §). Sistnämnda föreskrifter — som för närvarande gälla i fråga om fackhögskolornas professorer — har kommittén förutsatt i och med löneregleringen skola bli tillämpliga på samtliga professorer. I anslutning härtill har kommittén förordat, att i samband med löneregleringens ikraftträdande en allmän översyn sker av professorernas i 6 och 7 §§ avlöningsreglementet avsedda tjänsteföreningar m. m. i syfte att bringa frågan om tillstånd att inneha befattningar och uppdrag under vederbörlig prövning, i den mån sådant tillstånd enligt de nya avlöningsbestämmelserna erfordras. Kommittén har härom anfört bl. a. följande.

Kommittén har övervägt, huruvida inskränkande bestämmelser angående innehav av avlönad bisyssla i andra än i avlöningsreglementet avsedda fall skulle i viss utsträckning kunna meddelas i samband med löneregleringen. Den i det föregående omnämnda undersökningen av professorernas ekonomiska förhållanden utvisar exempelvis — med reservation för materialets ofullständighet — att biinkomster förekommit i avsevärd omfattning, främst bland medicinska professorer men även bland juris och teknologie professorer. De medicinska professorernas biinkomster härröra väsentligen från läkarpraktik och äro i åtskilliga fall av den storleksordningen, att lönen är biinkomst och praktikinkomsten huvudinkomst. Vad juris professorer angår, finnes exempel på bedrivande av omfattande advokatrörelse vid sidan av tjänsten, och teknologie professorer kunna i vissa fall fullgöra en väl honorerad verksamhet vid sidan av tjänsten i egenskap av konsulterande ingenjörer eller arkitekter.

Det är icke kommitténs mening att en vetenskapligt högt kvalificerad specialist i professors ställning skulle förhindras att vid sidan av tjänsten i viss utsträckning ställa sin sakkunskap till förfogande och därför åtnjuta ersättning. I många fall kan detta tvärtom vara till fördel för tjänstens skötande. Kommittén anser det emellertid angeläget, att utgångspunkten här för, nämligen vad som kan anses innebära full tjänstgöring å tjänsten, klarlägges. Professorernas uppgift är vetenskaplig undervisning och forskning, och de böra i allmänhet anses vara fullt sysselsatta härmed under tid, som motsvarar normal daglig arbetstid. Alldeles särskilt framträder detta krav mot bakgrunden av den löneställning, som kommittén i det föregående föreslagit för professorerna, och de skäl, som därvid åberopats.

I fråga om eventuella reglerande bestämmelser inom detta område har kommittén diskuterat olika utvägar. Kommittén har anfört, att man sålunda för exempelvis medicinska professorers del skulle kunna tänka sig ett förbud mot bedrivande av privatpraktik utom vederbörande sjukhus-

linik eller ock en begränsning av privatpraktik till viss tid för dag eller för vecka till fall, som remitterats från annan läkare. Även för professorer inom annat fack skulle vissa reglerande föreskrifter i motsvarande avseende kunna övervägas. Kommittén har emellertid icke ansett sig beredd att framlägga något förslag i ifrågavarande hänseende utan har inskränkt sig till att understryka önskvärdheten av att kommitténs i det föregående återgivna uttalanden beaktas och framhållit att frågan vid behov kan regleras instruktionsvis. Kommittén har vidare erinrat om den allmänna bestämmelsen i 7 § A 3 mom. avlöningsreglementet, enligt vilken Kungl. Maj:t äger utfärda erforderliga föreskrifter i fråga om förbud för tjänsteman vid visst verk eller för innehavare av viss tjänst att åtaga sig visst uppdrag eller att utöva verksamhet, som ej lämpligen bör förenas med hans tjänst.

Med avseende på de nuvarande i stadgeväg meddelade bestämmelserna angående professorernas tjänstgöringsskyldighet har kommittén framhållit, att dessa bestämmelser äro svåröverskådliga och oenhetliga och enligt kommitténs mening i behov av en översyn.

Yttrandena.

Förslaget att samma lön skall utgå till professorerna vid universiteten och fackhögskolorna har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i samtliga remissyttranden. *Sveriges professorers förening* har uttalat, att förslaget enligt föreningens mening är synnerligen välgrundat. *Lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Malmö* har anfört, att upprätthållandet av skillnad i löneställningen mellan professorer och laboratorer vid universiteten å ena sidan samt innehavare av motsvarande befattningar vid övriga högskolor å andra sidan icke synes vara betingat vare sig med hänsyn till arten av vetenskaplig verksamhet eller till värdet av den utbildning som på ena eller andra hållet lämnas.

Även förslaget att löneplanen nr 2 skall tillämpas å professorerna har i allmänhet tillstyrkts i remissyttrandena. *Statskontoret* har dock förklarat, att ämbetsverket av principiella skäl icke kunnat tillstyrka att för en så relativt stor och på skilda dyrorter tjänstgörande befattningshavargrupp skulle tillämpas löneplanen nr 2 med enhetslöner, oberoende av ortsgruppering och antalet tjänstår i befattningen. Ämbetsverket har erinrat, att fackhögskolornas professorer redan tillhöra löneplanen nr 1, samt framhållit, att en naturlig följd av universitetsprofessorernas inordnande under Saar synes vara att samma löneplan tillämpas även för dem.

Universitetslönekommitténs förslag att professorerna skola inplaceras i den nya lönegraden Co 15 har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i samtliga remissyttranden utom statskontorets och lönenämndens. I några yttranden har gjorts gällande, att angivna lönegradsplacering måste anses utgöra ett minimum, om det med löneregleringen avsedda syftet skall kunna ernås. Av yttrandena i denna fråga må i övrigt återgivas följande.

Lärarkollegiet vid Chalmers tekniska högskola har anfört bl. a. följande.

Till de av utredningen anförda motiven för en höjning av professorslönerna bör, enligt lärarkollegiets mening, läggas vissa andra omständigheter.

Den lärda banan innebär, att den som beträder denna måste underkasta sig en lång studietid. Den långa studietiden medför icke blott höga studiekostnader, varmed medborgaren i gemen ej behöver räkna, utan också att den studerande under studietiden icke kan påräkna att genom yrkesarbete försörja sig. Akademikern är med andra ord verksam inom förvärvslivet under en betydligt kortare period av sitt liv än övriga medborgare. Visserligen kan akademikern härunder räkna med en högre bruttoinkomst än genomsnittsmedborgaren, men skatteprogressionen är så kraftig, att nettoutbytet av akademikerns livsgärning kan beräknas bli mindre än det som kommer andra grupper av i statens tjänst anställda till del.

Den akademiska lärargärningen fordrar av sin utövare vidsträckta studier, för vilkas bedrivande den akademiske läraren är i behov av ett studierum i sin bostad, även om han är utrustad med tjänsterum, vilket långt ifrån alltid är fallet. Denna omständighet är ägnad att i hög grad fördyra hans levnadsomkostnader, då han måste beräkna en större och följaktligen dyrare familjebostad än övriga statliga befattningshavare i närmast jämförlig ställning. Behovet av ett eget studierum i familjebostaden inställer sig på ett mycket tidigare stadium än då professorsbefattning erhållits.

Lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Stockholm har under hänvisning till de särskilda arbetsuppgifter, som åvila professorerna vid tandläkarhögskolorna i egenskap av avdelningsföreståndare, föreslagit att tandläkarhögskolornas professorer i lönehänseende skola jämföras med de professorer vid karolinska institutet som tillika äro överläkare vid karolinska sjukhuset eller serafimerlasarettet och härför uppbära ett särskilt arvode av 1 500 kronor för år.

Sveriges professorers förening har uttalat, att den föreslagna löneställningen, även om den utgör en erkännansvärd förbättring, icke kan betraktas annorlunda än som ett provisorium, vilket emellertid i dagens läge under jämförelse bl. a. med den löneskala för chefstjänstemännen, som föreslagits av chefslöneutredningen, synes föreningen godtagbart.

Statens lönenämnd har anført, att lönenämnden vad angår lönenivåns avvägning icke i allo kan ansluta sig till universitetslönekommitténs argumentering. Enligt lönenämndens mening böra sålunda utbildningskostnaderna för erhållande av professur icke inverka på lönegradsplaceringen i förhållande till andra tjänstemannagrupper i så hög grad som kommittén synes ha förutsatt. Det synes också lönenämnden som om kommittén i någon mån överskattat betydelsen av en hög lönesättning som incitament för en forskare att meritera sig för professur. Vidare har lönenämnden förklarat sig icke ha kunnat undgå att fästa avseende vid de uppgifter om professorernas inkomster av arbete utom tjänsten, som lämnats i den vid betänkandet fogade statistiska utredningen. Lönenämnden anser det ovisst i vad mån fastställandet av en relativt hög lönenivå kan göra vederbörande mindre benägna att åtaga sig dylikt arbete samt framhåller, att kommittén icke ansett sig kunna framlägga förslag till särskilda reglerande bestämmelser angående rätten att innehava bisysslor.

På grund av vad sålunda anförts och efter jämförelse med olika tjänster, som nu äro hänfödda till den gamla lönegraden Co 14, har lönenämnden icke kunnat tillstyrka att professorerna inplaceras i högre lönegrad än den gamla lönegraden Co 12 eller nuvarande lönegraden Co 14.

Tre ledamöter av lönenämnden ha förklarat sig anse att lönenämnden bort tillstyrka universitetslönekommitténs förslag i fråga om professors-tjänsternas lönegradsplacering.

Statskontoret har ansett, att professorerna böra inplaceras i lönegraden Ca 37, samt därom anført i huvudsak följande.

Universitetsprofessorerna ha sedan mitten av 1800-talet varit i avlöningshänseende i stort sett likställda med befattningshavare i den s. k. rådsgraden inom förvaltningen. Denna likställighet bröts först vid 1925 års löne-reglering, då åt universitetsprofessorerna ansågs böra beredas en förmånligare löneställning än den icke blott för rådsämbetsmän utan även för fackhögskoleprofessorer gällande. De sistnämnda erhöello vid 1926 års lö-nereglering samma lönegradsplacering som byråchefer och råd. Skälen för en på dylikt sätt differentierad professorslön ha av kommittén numera underkänts. Därtill kommer att förslag i annat sammanhang framlagts om en reglering av byråchefernas löner i avsikt att bereda dessa chefstjänstemän en väsentligt förbättrad reallöneställning, närmare anslutande sig till den de tidigare intagit. Under sådana omständigheter finner statskontoret mest konsekvent, att vid en för byråchefer och professorer samtidigt genom-förd löne-reglering återställa den gamla likställigheten mellan dessa båda befattningshavargrupper. Statskontoret förordar sålunda för sin del en placering av professorerna i lönegrad Ca 37 å den dyrortsgrupperade löneplanen nr 1. Därest man i enlighet med det betraktelsesätt, som anlades vid 1925 års löne-reglering för universitetsprofessorer, skulle stanna för ett bibehållande av enhetslöner för dessa professorer genom tillämpning av löneplanen nr 2, torde högre placering än i lönegrad Co 13 icke böra ifrågakomma. I dylikt fall torde emellertid fackhögskoleprofessorerna alltjämt böra kvarstå å löneplanen nr 1 och där placeras i paritet med byråcheferna.

Statskommissarien Björn har i särskilt yttrande förklarat sig anse, att professorerna vid universitet och fackhögskolor böra placeras en lönegrad högre än vad som bestämmes för byråcheferna.

Vad universitetslönekommittén anført angående professorernas innehav av befattningar och uppdrag vid sidan av tjänsten samt angående deras tjänstgöringsskyldighet har föranlett uttalanden i flera remissyttranden. *Statskontoret* har sålunda framhållit, att av kommitténs utredning framgår att biinkomster förekommit i avsevärd omfattning, främst bland medicinska professorer men även bland juris och teknologie professorer. Ämbetsverket instämmer i kommitténs uttalande att innehav av mera tidskrävande bisysslor icke står i god överensstämmelse med grunderna för lönesättningen samt understryker angelägenheten av att erforderliga föreskrifter i detta och andra med tjänstgöringsskyldighetens omfattning sammanhängande ämnen utarbetas, innan löne-regleringen genomföres.

Det större akademiska konsistoriet i Uppsala har med instämmande av *universitetskanslern* anført, att i många fall viss verksamhet av praktisk art kan äga omedelbar betydelse för professorernas forskning och under-

visning. Enligt konsistoriets mening kan sålunda dylik verksamhet icke generellt karakteriseras som en med tjänstens utövning konkurrerande bisyssla. Med hänsyn till svårigheterna att uppställa direkt reglerande föreskrifter utöver de allmänna reglerna i 6 och 7 §§ Saar föreslår konsistoriet, att i universitetsstatuterna föreskrives att universitetskanslern har att vaka över att verksamhet vid sidan av tjänsten icke förekommer i en omfattning som inverkar menligt på professorstjänstens behöriga skötande.

Överstyrelsen för de tekniska högskolorna har uttalat, att konsultationsverksamhet vid sidan av tjänsten utgör en nödvändig betingelse för en tidsenlig och fruktbringande undervisning och forskning inom det område vederbörande professor företräder. Särskilt i fråga om tekniska tillämpningsämnen är det enligt överstyrelsens mening därför angeläget att professorernas möjligheter härutinnan ej begränsas genom alltför restriktiva föreskrifter beträffande rätten att åtaga sig uppdrag eller utöva verksamhet vid sidan av tjänsten.

Sveriges professorers förening har anfört i huvudsak följande.

De för universiteten och högskolorna ansvariga myndigheterna — universitetskanslern och respektive styrelser — äga otvivelaktigt rätt och skyldighet att öva erforderlig uppsikt över professorerna i det avseende varom nu är fråga. De ha hittills dock icke funnit behov föreligga av några bestämmelser av det slag kommittén åsyftar. Detta måste uppenbarligen bero därpå att de funnit de nuvarande förhållandena väl förenliga med statens och samhällets intressen. Skulle emellertid en ökad kontroll befinnas nödvändig, bör det ankomma på de nyss nämnda myndigheterna att intensifiera sin uppsikt.

För ett stort antal professorer betyda bisysslorna en kontakt med det praktiska livet som är oundgänglig för deras vetenskapliga verksamhet. Dessa professorer fullgöra en del av sin forskningsuppgift genom bisysslorna, och de skulle utan den härigenom vunna erfarenheten icke kunna hålla sig kompetenta att meddela en fruktbärande undervisning. Det ligger alltså i högsta grad i läroanstalternas intresse att denna kontakt med det praktiska livet vidmakthålles.

Å andra sidan skulle det också vara olämpligt om man undandroge samhället de tjänster som dessa professorer genom sina bisysslor utföra, tjänster som ofta icke kunna utföras av andra personer.

Föreningen vill understryka, att det sagda avser endast sådana bisysslor genom vilka en professor bedriver forskning eller vetenskaplig undervisning eller eljest ökar sin erfarenhet inom sitt fack till gagn för hans förmåga att bedriva forskning och undervisning. I det alldeles övervägande antalet fall rör det sig också om bisysslor av denna karaktär.

Härutöver har emellertid problemet om bisysslorna en annan sida, som man icke kan förbigå. Den lön staten erbjuder en professor har på vissa områden varit uppenbart otillräcklig ur rekryteringssynpunkt. Att man på dessa områden över huvud taget kunnat besätta lediga professorer med tillräckligt kvalificerade personer förklaras därav, att en professor i ett sådant ämne kan påräkna så stora biinkomster, att han sammanlagt kommer upp till en inkomst något så när i nivå med den inkomst han i en annan verksamhet kunnat erhålla.

Även om det föreliggande förslaget innebär en erkännansvärd förbättring av lönenivån, särskilt vid fackhögskolorna, är förbättringen icke av den storleksordningen, att den skulle göra det möjligt att lösa detta rekryteringsproblem utan hjälp av biinkomsterna.

Lärarkollegiet vid tekniska högskolan i Stockholm har understrukit vikten av att de generella bestämmelser, som eventuellt komma att utfärdas rörande professorernas tjänstgöringsskyldighet, icke erhålla en sådan utformning att de kunna motverka en av undervisningsmetodernas utveckling betingad omläggning av undervisningen och ej heller försvåra professorernas möjlighet att utöva en för undervisningen och forskningen nödvändig praktisk verksamhet.

B. Befattningshavare inom laboratorsgraden.

Nuvarande förhållanden m. m.

Med befattningshavare inom laboratorsgraden förstås i detta sammanhang laboratorer, prosektorer, observatorer och preceptorer ävensom ordinarie lärare i fysikalisk diagnostik, i radioterapi och i reumatologi. Laboratorerna, som utgöra den största gruppen, förekomma vid samtliga här avsedda institutioner. Prosektorerna äro anställda vid medicinsk fakultet eller högskola och vid veterinärhögskolan. Preceptorer finnas inom de filologiska fakulteterna och observatorer i ämnet astronomi.

För laboratorerna vid universiteten och karolinska institutet sattes i 1925 års löneregleringsproposition *löneställningen* i relation till professorernas och docentstipendiaternas förmåner. Med utgångspunkt från den då föreslagna professorslönen, som var 12 000 kronor i begynnelseåret och 13 000 kronor i slutlöneåret, fann dåvarande departementschefen skälig laboratorlön böra uppgå till 9 000 kronor med två ålderstillägg à 500 kronor. Samtidigt föreslogs docentstipendium skola utgå med 6 000 kronor. Förslaget bifölls av riksdagen. 1928 års lönekommitté, som icke företog någon realprövning av lönenivån, förordade laboratorernas och med dem jämställda tjänstemäns inordnande i allmänna avlöningsreglementet med placering i lönegrad motsvarande nuvarande Ca 31. 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga föreslog, att laboratorer m. fl. skulle inplaceras i lönegrad motsvarande nuvarande Ca 30.

Universitetslönekommittén föreslog i skrivelse till Kungl. Maj:t den 2 november 1948 en provisorisk förbättring av löneställningen för befattningshavarna inom laboratorsgraden med 700—1 000 kronor. Förslaget, som upptogs i proposition till 1949 års riksdag, godkändes av riksdagen.

Den nuvarande löneställningen framgår av följande uppställning. Beloppen gälla oberoende av den ortsgrupp stationeringsorten tillhör.

Vid medicinska högskolan i Göteborg utgår laboratorlönen efter samma grunder som vid universiteten och karolinska institutet.

Laboratorstjänsterna vid tandläkarhögskolorna äro inplacerade i lönegraden Ca 31. Denna placering går tillbaka till förslag i prop. 1944: 194 och förutsatte dels att tjänst innehavarna skulle genom avlagt disputationssprov ha ådagalagt vetenskaplig skicklighet för befattningen, dels att tjänst-

	Begynnelse- avlöning	Avlöning efter 5 år	Avlöning efter 10 år
Lön	6 000	6 000	6 000
Ålderstillägg.....	—	500	1 000
Tjänstgöringspenningar	3 000	3 000	3 000
Dyrtids- och kristillägg	7 110	7 110	7 110
Provisoriskt lönetillägg.....	2 700	2 700	2 700
	18 810	19 310	19 810
Pensionsavdrag	693	693	693
Nettoavlöning.....	18 117	18 617	19 117

göringsskyldigheten skulle vara sex timmar för dag, dels ock att laboratorerna skulle äga tillgodogöra sig viss andel av intäkterna från den tandvårdande verksamheten. Sistnämnda förhållande regleras för närvarande genom en i tilläggsbestämmelserna till avlöningsreglementet meddelad föreskrift att laborator äger för fullgörande av tandvårdsverksamhet åtnjuta särskilt arvode å 2 004 kronor för år.

Vid de tekniska högskolorna finnas ordinarie laboratorstjänster i lönegraden Ca 30. Denna löneställning grundas på vad 1939 års tjänsteförteckningsakkunniga förordat för motsvarande befattningshavare vid universitetet och karolinska institutet.

Vid lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna äro de ordinarie laboratorstjänsterna (prosektorstjänsterna) hänfödda till lönegraden Ca 29. Flerparten av tjänsterna äro nyinrättade. 1946 års högskoleutredning förordade, att löneställningen för ifrågavarande högskolors laboratorer skulle utredas i samband med frågan om en lönereglering för universitetsprofessorer m. fl.

I fråga om den *kompetens*, som fordras för erhållande av befattning i laboratorgraden vid universitet eller medicinsk högskola, finnas icke några särskilda föreskrifter meddelade. Formellt sett gälla blott de i det föregående återgivna allmänna reglerna om befordran till akademisk lärarbefattning. De kompetenskrav, som i realiteten uppställas, torde emellertid ligga mellan professors- och docentkompetens och kunna sammanfattas i uttrycket »förstärkt docentkompetens». Universitetslönekommittén har anfört, att innehavarna av ifrågavarande befattningar enligt uttalanden från universitetshåll ofta — måhända oftast — äro kompetenta till professur. Så gott som alla befattningshavare av förevarande kategori ha förvärvat doktorsgrad.

För laboratorstjänst vid skogshögskolan finnas kompetensvillkor icke stadgade. Stadgarna för övriga fackhögskolor uppställa samma allmänna krav på laborator som på professor. Detta innebär bl. a., att i vissa fall hänsyn kan tagas till erfarenhet, som förvärvats genom praktisk verksamhet. För tandläkarhögskolornas vidkommande finnas emellertid därutöver vissa mera exakt formulerade fordringar.

I fråga om *tillsättningsförfarandet* råda vissa olikheter. Universitetens och karolinska institutets liksom de tekniska högskolornas samt lantbruks-, ve-

terinär- och skogshögskolornas laboratorstjänster tillsättas enligt samma procedur, som är föreskriven för professorstjänst. Vid tandläkarhögskolorna kan för närvarande endast ansökan, men ej kallelse förekomma.

Tjänstgöringsskyldighetens omfattning för laboratorer m. fl. vid universiteten och karolinska institutet bestämmas av Kungl. Maj:t på förslag av kanslern efter vederbörandes hörande. Genom beslut den 26 november 1948 har Kungl. Maj:t meddelat föreskrifter om ifrågavarande tjänstemäns tjänstgöringsskyldighet av följande innehåll.

Tjänstemannen skall meddela den undervisning i sitt ämne, som bestämmas av kanslern, dock att undervisningsskyldigheten icke skall vara större än som skäligen kan anses motsvara den undervisningsskyldighet, som åvilar en professor.

Om professor i ämnet icke finnes, skall tjänstemannen svara för all examination i ämnet och såsom föreståndare vårda och förvalta för undervisning och studier i ämnet avsedda samlingar m. m.

Om professor i ämnet finnes, skall tjänstemannen svara för examinationen i ämnet eller del därav i den utsträckning, som bestämmas av kanslern, ävensom dels biträda professorn vid skötseln av förefintlig institution med däri befintligt instrumentarium, dels ock, när vederbörande professorsämbete är ledigt eller professorn av giltigt förfall är hindrad att bestrida sin befattning, mottaga förordnande att uppehålla densamma.

Den i universitetsstatuterna och stadgarna för karolinska institutet föreskrivna skyldigheten att åtaga sig uppdrag att opponera vid disputationssakt gäller även i fråga om befattningshavarna inom laboratorgraden.

Angående den närmare innebörden av tjänstgöringsskyldigheten vid de särskilda tjänsterna har ett stort antal beslut meddelats.

I fackhögskolornas stadgar återfinnas endast knapphändiga och allmänt hållna bestämmelser om laboratorernas tjänstgöringsskyldighet; bestämmelserna äro ofta gemensamma för professorer, laboratorer och andra kategorier av lärare. Vid samtliga ifrågavarande högskolor äro laboratorerna i sin egenskap av lärare skyldiga att meddela undervisning, vars art och omfattning dock bestämmas i särskild ordning. I deras åligganden ingår även att mottaga uppdrag såsom opponent vid disputationssakt. Examinationsskyldighet omnämnes särskilt i stadgarna för de tekniska högskolorna samt lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna. Skyldighet att vikariera för professorn i ämnet föreligger vid tandläkarhögskolorna och lantbruks-högskolan.

Liksom i fråga om professorerna verkställdes under våren 1948 även beträffande befattningshavare inom laboratorgraden en undersökning rörande *ekonomiska förhållanden m. m.* Principerna för sistnämnda undersökning och för bearbetningen av uppgiftsmaterialet voro i huvudsak densamma som vid undersökningen angående professorerna. Resultaten framlades för kommittén i en rapport från statistiska institutionen vid Uppsala universitet.

Frågeformulär utsändes till 30 laboratorer m. fl. och besvarades av 28. Med hänsyn till utbildningen ha i rapporten 13 av dessa deklaranter be-

teknats som medicinare och de övriga 15 som icke-medicinare. Rörande resultatet av undersökningen har universitetslönekommittén upplyst i huvudsak följande.

Av undersökningen att döma ha inom laboratoriskåren rått i stort sett samma förhållanden med avseende å den sociala rekryteringen som inom professorskåren.

Genomsnittliga utnämningens ålder har enligt undersökningen för medicinarna varit 37,5 år och för de övriga 40 år. Båda kategorierna ha disputerat vid i medeltal ca 33 års ålder. Av medicinarna ha 3 innehaft docentstipendium och ytterligare 9 docentförordnande utan stipendium. Motsvarande antal är för icke-medicinare respektive 6 och 6.

Utbildningskostnaderna, definierade såsom de sammanlagda nettoutgifterna intill laboratorisutnämning för studieresor samt doktorsavhandling och specimentsarbeten, ha i genomsnitt utgjort för medicinare omkring 4 500 och för icke-medicinare omkring 7 400 kronor.

Uppgifter om biinkomst av arbete, avseende år 1947, ha erhållits från 17 personer, varav 6 medicinare. Enligt dessa uppgifter — som med hänsyn till den bristande representativiteten icke kunna tillmätas större betydelse — har ifrågakommande inkomst uppgått till i avrundat medeltal 13 000 kronor för medicinare och 1 800 kronor för övriga.

Universitetslönekommitténs förslag.

Såsom av det tidigare anförda framgår är lönen för befattningshavarna inom laboratorisgraden vid universiteten och de medicinska högskolorna icke ortsgropperad men förenad med löneförhöjning efter visst antal år. Vid fackhögskolorna åter följer lönen helt löneplanen nr 1 men är differentierad på tre olika lönegrader, varjämte laboratorerna vid tandläkarhögskolorna utöver lönen åtnjuta särskilt arvode med 2 004 kronor per år.

Universitetslönekommittén har förklarat sig icke finna anledning föreslå annat än att de nyreglerade befattningshavarna inom laboratorisgraden jämväl i fortsättningen skola åtnjuta lön enligt löneplanen nr 1. I anslutning härtill har kommittén förordat, att de oreglerade befattningshavarna av förevarande slag vid universiteten och de medicinska högskolorna likaledes skola hänföras till lönegrad med beteckningen Ca.

Vad angår lönegradsplaceringen har kommittén ansett, att densamma bör vara enhetlig för alla befattningshavare inom laboratorisgraden. Den nuvarande differentieringen på tre olika lönegrader vid fackhögskolorna bör därför enligt kommitténs mening upphöra. Beträffande själva löneställningen har kommittén framhållit, att i den hittillsvarande diskussionen hänsynen till lektorlönen vid de allmänna läroverken spelat en ej oväsentlig roll. Man har därvid utgått från att för lektorstjänst uppställts krav på disputation såsom formellt behörighetsvillkor. Kommittén har emellertid funnit, att de reella kompetenskraven uppenbarligen vad den rent vetenskapliga sidan av saken beträffar äro högre för laboratoris- än lektorstjänster. Vidare har kommittén uttalat, att den undervisning, som laboratorerna ha att meddela, måste anses stå på en högre nivå än den undervisning som ankommer på lektorerna.

Med beaktande av olika föreliggande omständigheter har kommittén för

sin del kommit till den slutsatsen att laboratorlönen bör ligga över lektorslönen, vilken hittills utgått enligt lönegraden Ca 30. Under åberopande av det anförda och med hänvisning till det av kommittén gjorda principiella uttalandet rörande de akademiska lärarnas löneställning har kommittén funnit sig böra föreslå, att samtliga ordinarie befattningshavare inom laboratorsgraden hänföras till lönegraden Ca 32. Kommittén har härvid förutsatt, att såsom reellt minimikrav för erhållande av befattning av ifrågavarande slag skall gälla en kompetens liggande mellan fullgod docentkompetens och professorskompetens. Därest i anslutning till genomförandet av en lönerrevision för vissa chefstjänstemän lönegradsplaceringen för tjänstemän i nuvarande Ca 32 skulle höjas, bör enligt kommitténs mening en sådan höjning innefatta även de här avsedda befattningshavarna vid universitet och högskolor.

En enhetlig tjänstetitel för de ordinarie befattningshavarna inom laboratorsgraden är enligt kommitténs mening synnerligen önskvärd. För närvarande finnas 7 olika tjänstetitlar inom detta område, och mot vissa av dem — exempelvis laborator och observator — kunna ur olika synpunkter välgående invändningar riktas. Kommittén har efter överbägande av olika alternativ ansett sig böra förorda, att alla ifrågavarande befattningshavare i lönegraden Ca 32 erhålla tjänstetiteln preceptor, som enligt kommittén är en speciell, vetenskaplig benämning och i språkligt hänseende har den fördelen, att det i befattningen ingående lärarmomentet kommer till uttryck.

De för närvarande vid vissa fackhögskolor förekommande extra ordinarie tjänsterna av nu ifrågavarande eller därmed jämförligt slag böra enligt kommitténs mening icke automatiskt överföras till ordinarie tjänster i lönegraden Ca 32. I stället bör från fall till fall prövas, huruvida ett dylikt överförande bör ske med hänsyn till organisatoriska förhållanden, nuvarande tjänsteinnehavares kompetens eller andra föreliggande omständigheter.

I anslutning till löneruleringsförslaget har kommittén uttalat, att en översyn bör göras av de ifrågavarande befattningshavarnas tjänstgöringskyldighet. Bl. a. föreslår kommittén en undersökning om huruvida icke examinationsskyldighet regelmässigt skulle kunna i viss utsträckning åläggas dem. Kompetensvillkoren och formerna för tjänstetillsättning har kommittén också ansett böra överses i syfte att enhetliga bestämmelser härom såvitt möjligt komma att gälla vid alla berörda läroanstalter.

Yttrandena.

Vad universitetslönekommittén anført och föreslagit i fråga om befattningshavarna inom laboratorsgraden har i allmänhet lämnats utan erinran i yttrandena. Sålunda har förslaget att lönen för samtliga i kommitténs betänkande avsedda befattningshavare inom laboratorsgraden skall vara enhetlig ej blivit föremål för invändningar liksom ej heller förslaget att löne-

planen nr 1 skall tillämpas å dessa befattningshavare. *Sveriges laboratorers förening* har dock uttalat, att de skäl som anförts för en inplacering av professorerna å löneplanen nr 2 äro i lika hög grad tillämpliga i fråga om befattningshavarna inom laboratorgraden.

Vad särskilt angår lönegradsplaceringen ha i några yttranden framhållits, att universitetslönekommitténs förslag icke innebär att relationen i lönehänseende mellan professor och laborator bibehålles utan medför en relativ sänkning av lönen för laboratorernas vidkommande. Med utgångspunkt härifrån har *Sveriges laboratorers förening* föreslagit, att laboratorerna skola inplaceras i lönegraden Co 11 å löneplanen nr 2 eller, om laboratorerna skulle hänföras till löneplanen nr 1, till lönegraden Ca 37. *Lärarkollegiet vid lantbrukshögskolan* har från samma utgångspunkt föreslagit en inplacering i lönegraden Ca 35, löneklassen 38.

Lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Stockholm har ansett att laborator, som samtidigt är föreståndare för avdelning med patientvård, i likhet med professor bör uppbära särskilt arvode härför. Detta arvode har av lärarkollegiet föreslagits till 1 000 kronor för år.

Statens lönenämnd har anfört, att den för befattningshavarna inom laboratorgraden föreslagna placeringen i Ca 32 enligt lönenämndens mening icke kan anses hög med hänsyn till kompetenskrav och arbetsuppgifter eller i jämförelse med de löner, som lönenämnden ansett böra tillkomma professorer och docenter. I vad mån en ytterligare uppflyttning av laboratorerna bör komma till stånd anser lönenämnden emellertid vara en fråga, som bör prövas av 1949 års tjänsteförteckningskommitté.

Statskontoret har förordat, att laboratorerna inplaceras i lönegraden Ca 31, samt därom anfört i huvudsak följande.

Normalgraden för laboratorer torde för närvarande utgöra 29 lönegraden. Där en högre löneställning valts, läser detta ha berott på speciella omständigheter, såsom mer omfattande tjänstgöringsskyldighet, avdelningsföreståndarskap eller dylikt. Då därtill kommer, att lektorerna äro placerade i lönegrad Ca 30, måste en placering av laboratorerna två lönegrader högre i betraktande av de i huvudsak likvärdiga kompetensvillkoren befaras framkalla omedelbara krav på en höjning även om lektorlönen, liksom de redan nu betydande svårigheterna att sörja för tillräcklig och fullgod lärarekrytering sannolikt bli ytterligare accentuerade genom en dylik omvärdering av tjänsterna. Statskontoret skulle därför vara mest benäget att icke tillstyrka högre placering av laboratorerna än i 30 lönegraden men vill dock, i betraktande av att laboratorerna vid tandläkarhögskolorna redan hänförts till lönegrad Ca 31, icke motsätta sig en enhetlig placering av laboratorerna vid universitet och fackhögskolor i denna lönegrad. Att även denna placering kommer att få omedelbara konsekvenser på andra områden torde dock ligga i öppen dag. Såsom en bestämd förutsättning för en lönereglering efter här angivna principer torde emellertid böra uppställas kravet på att den föregås av en allmän översyn och närmare reglering av befattningshavarnas tjänstgöringsskyldighet.

C. Docenter.

Nuvarande förhållanden.

Docenterna vid universiteten och högskolorna kunna indelas i två grupper, nämligen docenter med stipendium och docenter utan stipendium. Stipendieformen finns vid samtliga här avsedda läroanstalter. En särskild grupp av docenter med stipendium utgöra de s. k. forskarstipendiaterna.

Stipendiebeloppen, som fastställdes vid 1946 års riksdag, framgå av följande uppställning. Beloppen gälla oberoende av den ortsgrupp stationeringsorten tillhör.

	Docent- stipendium	Forskar- stipendium
Stipendiebelopp	7 200	8 200
Dyrtids- och kristillägg	6 106	6 930
Provisoriskt lönetillägg	1 200	1 320
	14 506	16 450

I anslutning till stipendiebeloppens fastställande underströk 1946 års riksdag önskvärdheten av att frågan om en reglering av docent- och forskarstipendiaternas avlönings- och pensionsförhållanden snarast möjligt bragtes till en slutlig lösning.

Angående förutsättningarna för erhållande av *docentstipendium* meddelas i universitetsstatuterna och stadgarna för karolinska institutet den allmänna bestämmelsen, att docentförordnande ej må meddelas någon utan att hans anställande prövas nyttigt för den vetenskapliga forskningen eller för undervisningen samt han ådagalagt erforderlig skicklighet såsom vetenskapsidkare och lärare. I huvudsak samma bestämmelse återfinnes i stadgarna för vissa andra högskolor.

Enligt universitetsstatuterna och stadgarna för karolinska institutet har den, som önskar bli antagen till docent i någon vetenskap, att göra ansökan därom hos vederbörande fakultet eller sektion, som prövar huruvida villkoren för docentförordnande äro uppfyllda. Yttrande av särskild sakkunnig kan inhämtas. Sökande kan också åläggas att genom prov styrka sin skicklighet såsom lärare. Ärendet avgöres av universitetskanslern. Vid de tekniska högskolorna samt lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna meddelas förordnande för docent av överstyrelsen respektive vederbörande högskolestyrelse. Sökande äger rätt att avlägga föreläsningsprov.

Docentstipendierna vid universiteten och karolinska institutet tillsätts för en tid av tre år. På framställning av fakulteten (motsvarande) äger kanslern att för stipendiat, som utmärkt sig genom vetenskapligt författarskap eller det sätt, varpå han biträtt vid undervisningen, förlänga tiden för stipendiets åtnjutande med sammanlagt högst tre år. Där i särskilda fall förhållandena det påkalla, må kanslern tilldela samma innehavare stipendium även under ett sjunde år. I vissa fall skall emellertid stipendium tillsättas för endast ett år och sedan ånyo ledigförklaras.

Docentstipendierna vid de tekniska högskolorna utdelas för högst tre år; dock kan för stipendiat, som utmärkt sig genom forskningsverksamhet, förlängning ske med sammanlagt högst tre år. I särskilda undantagsfall må överstyrelsen hos Kungl. Maj:t hemställa, att docentstipendium må bibehållas under ett sjunde år. Vid lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna gälla i stort sett samma bestämmelser.

Docentstipendiat är i allmänhet skyldig att såsom vikarie uppehålla lärarbefattning inom sin vetenskap samt att meddela viss undervisning. Beträffande undervisningsskyldighetens omfattning har universitetslönekommittén framhållit följande.

Vid universiteten och karolinska institutet skall docentstipendiat vara pliktig att hålla föreläsningar, leda seminarieövningar eller fullgöra annan tjänstgöring. Om skyldigheten fullgöres i form av föreläsningar eller seminarieövningar, skola dessa uppgå till 25 undervisningstimmar under hösttermin och 30 under vårtermin. Fullgöres tjänstgöringen i form av annat arbete, skall detta äga motsvarande omfattning och bestämmas av universitetskanslern. Om vikariatsförordnande å ordinarie lärarbefattning avser blott del av termin eller del av undervisningen under en termin, prövar kanslern, i vad mån nämnda tjänstgöringsskyldighet må nedsättas.

Genom beslut av kanslern kan docentstipendiat vid universitet eller vid karolinska institutet för uppgivet vetenskapligt arbete under vissa förutsättningar vinna befrielse från honom åliggande undervisning för en termin eller, när särskilda skäl det föranleda och undervisningens intressen det medgiva, för två terminer under varje period av tre år, varunder han innehar stipendium.

Docentstipendiat vid teknisk högskola är skyldig att giva en offentlig föreläsningkurs, omfattande under höstterminen minst 20 timmar och under vårterminen minst 25 timmar, eller ock bestrida annan däremot svarande tjänstgöring. Från denna undervisnings- eller tjänstgöringsskyldighet kan vederbörande dock helt eller delvis befrias, om synnerliga skäl därtill föreligga med hänsyn till det forskningsarbete han bedriver. Stipendiat är vidare skyldig mottaga kallelse till speciallärarbefattning under förutsättning att tjänstgöringstiden icke överstiger 110 föreläsningstimmar för läroår eller motsvarande tjänstgöring samt att stipendiats forskningsarbete prövas icke bli försvårat i nämnvärd grad.

Docentstipendiat vid lantbrukshögskolan är stadgeenligt skyldig att under undervisningsåret hålla en föreläsningsserie av vetenskaplig karaktär, meddela propedeutisk undervisning eller fullgöra annan motsvarande tjänstgöring. Fullgöres denna skyldighet i form av föreläsningar eller seminarieövningar, skola dessa uppgå till 55 undervisningstimmar per år. Samma tidsmätt har angivits för docentstipendiat vid veterinärhögskolan. Vid lantbrukshögskolan gälla angående tjänstgöringsskyldighetens reduktion vid vikariat å ordinarie lärarbefattning i sak samma regler som vid universiteten och karolinska institutet.

Docent är i likhet med de ordinarie lärarna pliktig mottaga förordnande att vid disputationsprov opponera å fakultetens (sektionens, lärarkollegiets o. s. v.) vägnar.

Universitetsstatuterna innehålla vidare ett stadgande, vari förklaras, att docent är berättigad att inom området för sin vetenskap kostnadsfritt eller mot överenskommen ersättning meddela undervisning åt de studerande. I huvudsak liknande bestämmelser ha meddelats beträffande karolinska institutet, lantbrukshögskolan och skogshögskolan.

Behörig att erhålla *forskarstipendium* är docent vid någotdera universitetet eller vid karolinska institutet, som genom utgivna skrifter ådagalagt utmärkt forskarbegåvning och intager en verkligt framstående ställning inom sin vetenskap. Vid tillsättandet av dylikt stipendium må ej andra grunder avses eller åberopas än graden av vetenskaplig forskarbegåvning. Fakulteter och sektioner (lärarkollegiet) inkomma med förslag i fråga om varje ledigt stipendium å den docent inom fakulteten eller sektionen, som funnits böra komma i åtnjutande av detsamma. Om icke den eller de föreslagna finnes uppenbarligen sakna behörighet, skall fakulteten utse två sakkunniga att pröva behörighetsfrågan. Sedan fakulteten och större akademiska konsistoriet avgivit förslag, sker tillsättning genom beslut av kanslern.

Forskarstipendium tillsättes för en tid av tre år, under förutsättning att medel därför finnas att tillgå. Den som i tre år innehåft dylikt stipendium kan i den ordning, som gäller för stipendiets tillsättande, tilldelas forskarstipendium för ytterligare högst tre år. Då den av besparade stipendiemedel uppkomna forskarstipendiefonden uppgått till 8 200 kronor, äger kanslern besluta, att beloppet må användas till ett extra forskarstipendium att tilldelas docent vid den högskola, där fonden samlats.

Beträffande undervisningsskyldigheten för forskarstipendiat har universitetslönekommittén upplyst följande.

Forskarstipendiat är pliktig meddela undervisning till en omfattning motsvarande 15 föreläsningstimmar för läsår. Universitetskanslern kan på särskilda skäl meddela befrielse från undervisningsskyldighet för viss tid. Om särskilt viktiga skäl föreligga, äger kanslern förordna forskarstipendiat att efter eget åtagande upprätthålla akademisk lärarbefattning; någon skyldighet att mottaga vikariat föreligger således icke. Det åligger forskarstipendiat, som är särskilt sakkunnig på ämnesområdet för en disputationssavhandling, att mottaga uppdrag som fakultetsopponent vid ifrågavarande disputationssakt. Forskarstipendiat är dock icke skyldig att mottaga dylikt uppdrag mer än sammanlagt tre gånger under den tid han innehar forskarstipendium.

Universitetslönekommitténs förslag.

Med utgångspunkt från att docent- och forskarstipendiaternas arbetsinsats utgör ett fast och betydelsefullt led i forskningen och undervisningen vid våra universitet och högskolor, har kommittén föreslagit, att den nuvarande stipendieformen avskaffas och att i stället inrättas ett antal extra ordinarie tjänster, tillsatta för viss begränsad tid och i vanlig ordning förenade med tjänste- och familjepensionsrätt. Vad angår den närmare konstruktionen av dessa tjänster tänker sig kommittén följande anordning.

Vad först beträffar den normala typen av fall, då en person efter fullbordade förtjänstfulla studier och lärdomsprov anses böra erhålla *avlönad* befattning såsom docent och sådan befattning finnes tillgänglig, bör under viss prøvotid anställning såsom extra docent med lönegradsbeteckningen Cg tillämpas. Denna prøvotid föreslår kommittén skola utgöra 1 år. Sedan denna tid gått till ända, bör frågan om docentens anställande såsom extra ordinarie tjänsteman — med pensionsrätt — upptagas till prövning. Därest

han fyller de enligt avlöningsreglementet gällande föutsättningarna för erhållande av extra ordinarie anställning och tillika prövas lämplig och behövlig för fortsatt avlönad anställning såsom akademisk lärare, antages han till e. o. docent för en tid av 3 år. Mot slutet av denna anställningstid företages en ny prövning i syfte att fastställa, huruvida docenten med hänsyn till fullgjord verksamhet som lärare och forskare bör beredas fortsatt avlönad anställning som docent. Denna prövning bör icke vara slentriammässig utan grundas på ett inför fakulteten (motsvarande) avgivet utlåtande av vederbörande professor (preceptor). Om prövningen ger positivt resultat, meddelas vederbörande förnyat förordnande såsom e. o. docent för en ny 3-årsperiod. Sedan nu angivna sammanlagda tid av $(1 + 3 + 3 =) 7$ år gått till ända, förutsättes anställningen såsom avlönad docent i normala fall skola upphöra. Då det emellertid ej sällan måste inträffa, att en docent under tiden för den avlönade anställningen behöver tagas i anspråk för vikariat å högre befattning vid universitet eller högskola, anser kommittén att möjlighet bör finnas att kompensera tid för dylikt vikariat med viss tids förlängt förordnande såsom e. o. docent. En dylik anordning bör emellertid enligt kommitténs mening tillämpas, endast då forskningsverksamheten verkligen kan sägas ha blivit hindrad av vikariatstjänstgöring av ifrågavarande slag och sådan tjänstgöring förekommit i mera avsevärd omfattning, förslagsvis avseende minst en hel termin. Tiden för det förlängda förordnandet såsom e. o. docent bör bestämmas efter omständigheterna och icke få överstiga 1 år. Kungl. Maj:t bör likväl ha möjlighet att, då speciella omständigheter visas föreligga, undantagsvis medgiva förlängning av sådan kompensations-tid.

Kommittén har i anslutning till detta förslag anfört följande.

Kommittén vill understryka, att införandet av e. o. anställning åt docenterna i främsta rummet motiveras av önskemålet att förskaffa dem fastare anställning för viss, begränsad tid, med pensionsrätt, men givetvis icke innebär några förpliktelser för staten att i särskild ordning bereda dem försörjningsmöjligheter, sedan nämnda tid gått till ända. En docent, som icke kan påräkna att vid utgången av den normala tiden såsom avlönad docent erhålla befordran vid universitet eller högskola eller ock avlönad anställning motsvarande nuvarande forskarstipendium, bör därför bereda sig på att söka anställning inom annat verksamhetsfält. Nu angivna uppfattning torde vara bäst överensstämmande med universitetens och högskolornas eget intresse.

Frågor angående anställande och avlöande av här avsedda extra och extra ordinarie docenter böra enligt kommitténs förslag prövas och avgöras av universitetskanslern respektive vederbörande överstyrelse (styrelse), som förutsättes även skola äga meddela erforderliga tillämpningsföreskrifter.

Vad angår de nuvarande forskarstipendierna har kommittén framhållit, att dessa i realiteten innebära förekomsten av ett särskilt slags befattningar, med högre avlöning och till betydligt mindre antal än de vanliga docentstipendierna. Det synes kommittén mest konsekvent, att en motsva-

righet till de nuvarande forskarstipendierna vid löneregleringen anordnas i form av särskilda e. o. tjänster med högre löneställning än de vanliga docenttjänsterna men i övrigt konstruerade på motsvarande sätt som dessa. För de nu avsedda, särskilt kvalificerade docenttjänsterna i högre lönegrad har kommittén föreslagit benämningen e. o. forskardocent. I sådana fall, då anställning såsom e. o. forskardocent anses böra föregås av viss provotid, har anställning såsom extra forskardocent — förslagsvis under 1 år — ansetts böra tillämpas. Tiden för anställning såsom e. o. forskardocent bör enligt kommitténs åsikt uppgå till sammanlagt högst 6 år, fördelade på två 3-årsperioder. Beslut härom bör för högst 3 år i sänder meddelas av Kungl. Maj:t efter förslag av universitetskanslern (eller, om dylika tjänster införs även annorstädes än vid universiteten och karolinska institutet, av överstyrelsen respektive styrelsen). Motsvarande möjlighet till särskild förlängning av anställningstiden såsom komensation för fullgjord vikariatstjänstgöring inom universitetet eller högskola, som av kommittén förordats i fråga om de vanliga docenterna, bör föreligga även här.

Beträffande sådana fall, då anställning såsom e. o. docent eller e. o. forskardocent föregåtts av annan avlönad anställning i statens tjänst eller eljest med lön enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser, har kommittén anfört, att frågan om anställningsvillkoren i viss mån bör bli beroende av den anställning vederbörande förut innehaft. Har sistnämnda anställning varit pensionsgrundande, anser kommittén anledning i regel icke föreligga att tillämpa viss provotid såsom extra tjänsteman. Där detta med hänsyn till omständigheterna finnes påkallat, bör möjlighet till sådan tjänsteförening, som förutsätter frånträdande av den ena tjänstens utövning och sålunda är av formell natur, förefinnas.

I personalförteckningen för vederbörande universitet eller högskola skulle vid godtagande av kommitténs förevarande förslag upptagas det för varje läroanstalt eller grupp av läroanstalter erforderliga antalet e. o. docenttjänster och e. o. forskardocenttjänster. I anmärkning till personalförteckningarna eller på annat lämpligt sätt bör enligt kommitténs mening angivas, att anställning såsom e. o. docent eller e. o. forskardocent icke må, med mindre Kungl. Maj:t i varje särskilt fall annorlunda medgivit, utsträckas utöver 7 år (d. v. s. 6 normala år jämte det förut angivna kompensationsåret).

Kommittén har förutsatt, att uppförandet å personalförteckning av i varje särskilt fall erforderligt antal docenttjänster skall föregås av en omprovning, huruvida nämnda antal bör innefatta hela det vid löneregleringens ikraftträdande förefintliga antalet docentstipendier. Kommittén har nämligen på grundval av rådande rekryteringsläge funnit det icke uteslutet, att antalet e. o. docenttjänster åtminstone tills vidare kan hållas lägre än antalet för närvarande inrättade stipendier.

Vad härefter angår frågan om docenternas löneställning har kommittén anfört, att dess i det föregående återgivna principiella inställning till frågan om universitets- och högskollärarnas löner varit vägledande för kom-

mittén även vid dess ställningstagande till frågan om docenternas avlöningsvillkor.

Beträffande de e. o. docenterna har kommittén understrukit, att dessa med hänsyn till kravet på deras teoretiska kompetens samt den allmänna kunskapsnivån hos de studerande, som de ha att handleda, icke skäligen böra vid inplaceringen i lönegrad sättas på ett lägre plan än lektorerna vid de högre allmänna läroverken, folkskoleseminarierna och de högre tekniska läroverken. En lägre placering har syntts kommittén omotiverad, om man beaktar dessa docenters skyldighet att vid sidan av sin undervisningsskyldighet fullgöra forskningsverksamhet samt att stå till förfogande för vika-riat å högre vetenskaplig tjänst.

På grundval av det anförda har kommittén föreslagit, att de e. o. docenterna skola inplaceras i lönegraden Ce 30. Under docentanställningens första år, som avsetts skola utgöra en provotid, föreslås lönegradsplacering såsom extra tjänstemän i lönegraden Cg 28 skola gälla.

Vad angår löneställningen för de av kommittén föreslagna forskardocenterna har kommittén — under erinran att beloppet för forskarstipendium, då kommitténs arbete utfördes, översteg docentstipendiums belopp med 1 638 kronor för år — förordat att de e. o. forskardocenterna placeras i lönegrad Ce 32, vilket innebär, att de skulle erhålla samma lön som preceptorerna. I fall, då under viss provotid anställning såsom extra tjänsteman finnes böra tillämpas, bör vederbörande enligt förslaget placeras i Cg 30. Sistnämnda placering har kommittén emellertid icke ansett behöva tillämpas i fråga om e. o. docent i lönegraden Ce 30, som övergår till befattning som forskardocent.

I samband med löne regleringen bör enligt kommitténs mening företagas en allmän översyn av de avlönade docenternas tjänstgöringsskyldighet i syfte att åstadkomma så vitt möjligt enhetliga bestämmelser. Med den föreslagna löneställningen anser kommittén även följa ett berättigat krav på utvidgad tjänstgöringsskyldighet. Bl. a. finner kommittén det böra undersökas, huruvida och i vilken utsträckning examinationsskyldighet lämpligen kan åläggas de avlönade docenterna. I sistnämnda hänseende har kommittén erinrat, att 1945 års universitetsberedning i sitt betänkande del I (1946: 9) uttalat sig för att docentstipendiater i begränsad utsträckning kunde taga del i examinationen till lägre examina.

Kommittén har också förordat en översyn av bestämmelserna om kompetenskraven för erhållande av e. o. docenttjänst, tillsättningsförfarandet samt tidsperioderna för förordnande såsom e. o. docent, allt i syfte att åstadkomma enhetliga bestämmelser.

Enligt kommitténs förslag böra samtliga docenter vara skyldiga att efter utgången av varje läsår avgiva redogörelse för sin undervisnings- och forskningsverksamhet under året. Denna redogörelse bör granskas av vederbörande fakultet (motsvarande).

Kommittén har vidare anfört, att frågan om avlönad docents rätt att

med tjänsten förena bisyssla synes böra bedömas i enlighet med avlöningsreglementets bestämmelser, under hänsynstagande jämväl till vad som kommer att i detta hänseende gälla i fråga om andra lärare vid universitet och högskolor. Tillstånd, som avses i 7 § 1 mom. andra stycket avlöningsreglementet, bör enligt kommitténs mening meddelas för högst ett år i sänder.

Yttrandena.

Förslaget att den nuvarande stipendieformen skall avskaffas och att i stället skall inrättas ett antal extra ordinarie tjänster för docenter, förenade med tjänste- och familjepensionsrätt, har tillstyrkts i samtliga remissyttrandena. *Statskontoret* har dock uttalat, att med en dylik reglering bör förknippas en allmän omprövning av undervisningsskyldighetens omfattning, bland annat i syfte att åvägabringa större enhetlighet i tjänstgöringsvillkoren för docenterna vid universiteten och olika fackhögskolor.

I fråga om docenternas lönegradsplacering ha delade meningar kommit till uttryck i remissutlåtandena. *Statskontoret* har ansett, att docenterna böra inplaceras i högst 27 respektive 29 lönegraderna, varigenom fullt skäliga lönevillkor under tiden för docentförordnandet enligt ämbetsverkets mening skulle beredas dem. *Statens lönenämnd* har tillstyrkt, att docenterna placeras i lönegraden Ca 30 men i fråga om forskardocenterna förklarat sig icke kunnat biträda universitetslönekommitténs förslag, enär enligt lönenämndens mening forskardocenterna icke böra erhålla lika hög lönegradsplacering som laboratorerna. Lönenämnden har anfört, att det synes vara berättigat antaga att övergång från docent- till forskardocenttjänst kommer att bli det normala, varvid vederbörande vid tillträdande av sistnämnda tjänst omedelbart kommer att åtnjuta lön enligt 32 löneklassen.

Sveriges docentförbund har ansett den föreslagna lönenivån i stort sett tillfredsställande. Förbundet har emellertid ifrågasatt nödvändigheten av den föreslagna provtjänstgöringen för personer, vilkas långvariga studiegång under handledning av akademiska lärare och med disputation såsom avslutande lärdomsprov redan bör kunna anses utgöra en mycket krävande provotid. Särskilt i fråga om forskardocenterna har förbundet framhållit att dessa erhålla sina befattningar efter sakkunnigförfarande, som styrker deras kompetens såsom forskare. *Lärarkollegiet vid lantbrukshögskolan* har ansett, att provotid för docenterna icke skall vara obligatorisk utan tillämpas endast där vederbörande styrelse efter lärarkollegiets hörande så funnit erforderligt.

Det större akademiska konsistoriet i Lund har ansett en anordning med särskild provotid olämplig och oriktig.

Det större akademiska konsistoriet i Uppsala har anfört i huvudsak följande.

Beträffande docents möjlighet att genom förlängt förordnande erhålla kompensation för vikariatstjänstgöring å högre befattning synes kommitténs förslag vara för snävt utformat. Även vikariatsförordnanden av kortare varaktighet än en hel termin kunna vålla avsevärt avbräck i en docents forskningsarbete. Det synes rimligt, att alla vikariatsförordnanden under

docentens sjuåriga anställningstid — efter evalvering vid partiella vikariat — få tillgodoräknas för förlängt förordnande, därest den sammanlagda vikariatstiden uppgår till tre månader. Det förlängda förordnandet bör efter Kungl. Maj:ts prövning kunna utsträckas utöver ett år, utan att denna möjlighet får den rena undantagskaraktär, som kommittén tänkt sig.

De större akademiska konsistorierna i Uppsala och Lund samt lärarkollegiet vid karolinska institutet ha vidare, med instämmande av universitetskanslern, motsatt sig att det nuvarande antalet docentstipendier skulle, såsom kommittén antytt, reduceras.

4. Löneställningen för vissa exercitiemästare.

Nuvarande förhållanden.

Vid universiteten finnas ordinarie s. k. exercitiemästare. Dessa äro i Uppsala en director musices och en gymnastiklärare samt i Lund en kapellmästare och en lärare i gymnastik och fäktkonst.

De båda ordinarie gymnastiklärartjänsterna äro f. n. vakanssatta i avvakten på eventuell omorganisation av gymnastikundervisningen vid universiteten. Vid sådant förhållande har kommittén ansett, att frågan om löne reglering av ifrågavarande tjänster icke bör upptagas i detta sammanhang utan bör tills vidare anstå.

I fråga om exercitiemästarnas löneställning har universitetslönekommittén erinrat, att den i sin förut omnämnda skrivelse till Kungl. Maj:t den 2 november 1948 upptagit frågan om förhöjt provisoriskt lönetillägg jämväl för director musices och kapellmästaren. Förslaget, som grundade sig på en jämförelse med lönen i 22 löneklassen å 3-ort, upptogs i prop. 1949: 168 och vann riksdagens bifall.

Den nuvarande löneställningen för director musices vid universitetet i Uppsala och kapellmästaren vid universitetet i Lund framgår av följande sammanställning.

	Begynnelse- avlöning	Efter 5 år	Efter 10 år
Lön	3 300	3 300	3 300
Tjänstgöringspenningar	1 700	1 700	1 700
Ålderstillägg.....	—	500	1 000
Dyrtids- och kristillägg	4 246	4 675	5 102
Provisoriskt lönetillägg.....	2 220	2 220	2 220
Summa kronor	11 466	12 395	13 322

Härifrån avgå pensionsavgifter enligt äldre bestämmelser, uppgående till 248—365 kronor.

Director musices i Uppsala åtnjuter på grund av donation fri bostad, vilken förmån är avsedd att utgå utöver den från statsverket utgående avlöningen. Nämnde befattningshavare har tidigare uppburit ersättning ur universitetets reservfond (4 000 kronor budgetåret 1948/49) för hållande av kurser i musikteori för fil. kand.-examen i ämnet musikforskning. Kapellmästaren vid universitetet i Lund åtnjuter ingen naturaförmån eller särskild ersättning från universitetet utöver avlöningen.

Ifrågavarande befattningshavares *tjänstgöringsskyldighet* är för närvarande följande.

I Uppsala 2 gånger i veckan övningar med akademiska kapellet, omfattande 2—2½ timmar varje gång, samt 1 timme i veckan offentlig föreläsning.

I Lund 6 timmar i veckan kammarmusik-, stäm- och orkesterövningar samt 1 timme i veckan offentlig föreläsning.

Till de angivna timsiffrorna bör läggas den tid, som åtgår för utväljande och arrangerande av lämplig repertoar samt repetitions- och annat arbete i samband med offentliga framträdanden av akademiska kapellet.

De berörda tjänsterna tillsätts på ansökan eller efter kallelse, sedan högst 3 av det större akademiska konsistoriet utsedda sakkunniga avgivit yttrande. Utnämningen sker genom beslut av Kungl. Maj:t efter utlåtande av kanslern.

Särskilda *kompetensföreskrifter* äro icke i universitetsstatuterna meddelade för innehav av ifrågavarande tjänster.

Universitetslönekommitténs förslag.

Universitetslönekommittén har anfört, att den — oaktat den jämförelsevis ringa tjänstgöringsskyldigheten för nu ifrågavarande båda befattningshavare, vilken skyldighet likväl icke inskränker sig till vissa angivna timantal utan innefattar ett avsevärt arbete därutöver inom den musikaliska verksamheten — funnit sig vid befattningarnas inordnande under statens allmänna avlöningsreglemente icke böra ifrågasätta annat än att de skola bibehålla den karaktär av ordinarie tjänster, som de sedan länge haft.

Vad lönegraden angår har kommittén framhållit, att begynnelselönen efter avdrag av pensionsavgifter ungefär motsvarar nyreglerad lön i 22 löneklassen å 3-ort, medan slutlönen ungefär motsvarar lönen i 25 löneklassen å 3-ort. En löneroglering enligt lönegraden Ca 22 skulle alltså, anför kommittén, kunna sägas ligga närmast till hands, om man utginge allenast från den nuvarande avlöningen. Kommittén har emellertid i detta sammanhang erinrat om lönegradsplaceringen av vissa andra tjänster inom musikundervisningens område. Sålunda skall enligt beslut av 1948 års riksdag ordinarie musiklärartjänst vid folk- och småskoleseminarium tillhöra lönegraden Ca 25 och dylik tjänst vid högre allmänt läroverk lönegraden Ca 23; full lön enligt nämnda lönegrader skall i princip utgå vid 30 veckotimmars undervisningsskyldighet, dock med möjlighet till nedsättning vid folk- och småskoleseminarier till lägst 27 veckotimmar. Vidare gäller för ordinarie lärare vid musikhögskolan — fränsett en professorstjänst — placering i lönegraden Ca 25, varvid är föreskriven en tjänstgöringsskyldighet av minst 10 och högst 20 veckotimmar.

Vid bestämmandet av löneställningen för de ifrågavarande befattningshavarna vid universiteten bör man enligt kommitténs mening icke enbart taga sikte på de nyssnämnda lärartjänsterna inom undervisningsväsendet. Kommittén anser, att de musikaliska befattningarna vid universiteten äro till sin natur och betydelse sådana, att jämförelse med andra befattningar

knappast kan göras. Inom universitetsstadens musikliv förutsättes nämligen *director musices* (kapellmästaren) intaga en central ställning och utöva ett inflytande på ett helt annat sätt än vad fallet i regel blir vid läroverk och seminarier.

Med de fordringar, som böra ställas på *director musices* (kapellmästaren) med hänsyn till det anförda har kommittén funnit det befogat, att lönegradsplaceringen icke sättes lägre än den för de ordinarie lärarna vid musikhögskolan bestämda. I enlighet härmed har kommittén ansett övertvägande skäl tala för de ifrågavarande befattningshavarnas placering i lönegraden Ca 25.

Enligt kommitténs mening bör lönerregleringen förknippas med en översyn av ifrågavarande befattningshavares tjänstgöringsskyldighet, vilken för närvarande är av olika omfattning, i syfte att densamma göres i huvudsak lika och något utökas. Därest *director musices* i Uppsala anses böra, vid sidan av honom i tjänsten åvilande tjänstgöringsskyldighet, mot särskild ersättning meddela undervisning i musikteori för fil. kand.-examen, förutsättes ersättningsfrågan reglerad i anslutning till 18 § 1 mom. andra stycket avlöningsreglementet.

Yttrandena.

Universitetslönekommitténs förslag beträffande exercitiemästarna har föranlett erinringar endast av *statskontoret*, som ansett anledning knappast föreligga att för dessa välja högre lönegrad än som närmast motsvarar nu gällande avlöningsförmåner, d. v. s. lönegraden Ca 22. Väljes den av kommittén föreslagna lönegraden, bör enligt statskontorets mening i varje fall en utökning av tjänstgöringsskyldigheten föreskrivas och det särskilda arvode å 4 000 kronor, som hittills utgått till *director musices* i Uppsala för hållande av kurser i musikteori för filosofie kandidatexamen, indragas.

5. Arvoden och särskilda ersättningar till vissa befattningshavare.

Nuvarande förhållanden m. m.

Rektorerna vid universiteten och högskolorna väljas för viss tid eller förordnas av Kungl. Maj:t, likaledes för viss tid, bland professorerna vid vederbörande lärosäte.

Rektorernas åligganden framgå av universitetsstatuterna och vederbörande stadgar. Vid universiteten är rektor ordförande i den akademiska församlingen samt i konsistorierna och drätselnämnden. Han utövar den närmaste vården och tillsynen över allt vad som rör universitetet. Karolinska institutets rektor är ordförande i lärarkollegiet, kollegienämnden och förvaltningsnämnden. Vid de nyreglerade högskolorna har rektor arbetsuppgifter i det hela motsvarande de nyss angivna. Omfattningen av de olika rektorernas uppgifter varierar givetvis, bl. a. på grund av olikheterna i antalet lärare och studerande vid de skilda läroanstalterna.

Rektorerna må efter egen önskan helt eller delvis befrias från undervis-

nings- och examinationsskyldighet inom sitt ämne. Vid universiteten och vissa större högskolor i Stockholm brukar rektor vara helt befriad från undervisningsskyldighet.

Vid universiteten och de tekniska högskolorna finnas prorektorerna, vilka utses genom val för viss tid och ha att vid ledighet i rektorsämbetet eller förfall för rektor fullgöra dennes funktioner.

I avlöningshänseende råder allenast den skillnaden mellan rektor och övriga professorer vid vederbörande lärosäte, att rektor utöver sin professorslön åtnjuter viss ersättning. Denna betecknas vid universiteten och karolinska institutet honorarium och har vid universiteten karaktär av representationsbidrag; vid övriga högskolor utgår den särskilda ersättningen i form av arvode.

I följande sammanställning angivas beloppen för den rektorerna för närvarande tillkommande särskilda ersättningen, varjämte angives vilket år beloppen fastställdes.

	Kronor	År
Uppsala universitet	4 800	1949
Lunds universitet	4 800	1949
Karolinska institutet	2 700	1946
Tandläkarhögskolan i Stockholm	1 800	1947
Tandläkarhögskolan i Malmö	1 800	1947
Tekniska högskolan i Stockholm	4 800	1946
Chalmers tekniska högskola	3 600	1946
Lantbrukshögskolan	3 000	1948
Veterinärhögskolan	2 004	1949
Skogshögskolan	2 004	1949

I fråga om medicinska högskolan i Göteborg är ersättning till rektor ännu ej fastställd.

Prorektorerna åtnjuta vid universiteten honorarium med 1 000 kronor för år samt vid de tekniska högskolorna arvode med 1 008 respektive 804 kronor för år.

Vid universiteten förekomma dekaner, vilka äro ordförande inom fakulteter eller sektioner. Dekanerna utses inom professorernas krets och tillsätts för närvarande antingen i viss turordning eller genom val. Även vid karolinska institutet finnes en dekanus; denne är lärarkollegiets vice ordförande och har att vid förfall för rektor bestrida dennes befattning. Arvode till dekanus utgår för närvarande endast vid karolinska institutet; beloppet är 200 kronor för år.

Till ordinarie lärare, som valts till ledamot av drätselnämnd vid universitet eller förvaltningsnämnden vid karolinska institutet, utgå för närvarande arvoden, i Uppsala med 800 kronor (till envar av 3 befattningshavare), i Lund med 600 kronor (likaledes till en var av 3 befattningshavare) och i Stockholm med 200 kronor (till envar av 2 befattningshavare).

För bedömning av frågan, huruvida representationsbidrag bör vid löne regleringen tillerkännas universitetens och högskolornas rektorerna, har uni-

versitetslönekommittén funnit sig böra införskaffa vissa uppgifter från de nuvarande rektorerna; uppgifterna avse icke medicinska högskolan i Göteborg och tandläkarhögskolan i Malmö. I vissa fall, då rektorsskifte nyligen ägt rum, har samråd skett med förutvarande rektor. Om innehållet i uppgifterna har kommittén anfört följande.

De föreliggande uppgifterna giva vid handen, att universitetens och högskolornas rektorer ha att vidkännas delvis betydande kostnader för representation. De kostnader, som härvid komma i betraktande, hänföra sig i huvudsak till utgifter av två slag, nämligen dels direkta utgifter såsom för förplägnad av gäster på restaurang eller i hemmet, för resor i läroanstaltens ärenden i andra fall än vid tjänsteresor, inberäknat bilresor, för bidragstecknande av olika slag m. m., dels ökade utgifter för bostad, betjäning, utrustning och kläder. Särskilt bör uppmärksammas, att de allt livligare internationella förbindelserna göra sig starkt märkbara inom den vetenskapliga världen och medföra avsevärt ökad omfattning av representationen gentemot utländska vetenskapsmän, som besöka läroanstalterna i egenskap av föreläsare eller sakkunniga m. m.

Beträffande kostnaderna för representation föreligga vissa svårigheter att här angiva bestämda belopp, bl. a. med hänsyn till att begreppet representationskostnader i de lämnade uppgifterna uppfattats olika samt till att i vissa fall personskifte på vederbörande rektorspost nyligen skett. Så vitt framgår av de föreliggande uppgifterna, kunna emellertid ifrågakvarande kostnader för den senaste treårsperioden uppskattas till mellan 1 500 och 8 000 kronor för år, beroende på vilken rektorspost uppgifterna avse.

I vissa fall ha andra än vederbörande rektorsers egna medel kunnat anlitas för en del av representationskostnadernas bestridande. Sålunda ställer Uppsala universitet i viss utsträckning särskilda donationsmedel till rektors förfogande, för närvarande enligt uppgift ca 2 000 kronor för år, för representation å restaurang m. m. I fråga om Lunds universitet har ur reservfonden under budgetåret 1948/49 utanordnats ca 2 200 kronor för bestridande av rektors representationskostnader för universitetets räkning. Beträffande karolinska institutet har enligt medgivande av universitetskanslern under budgetåret 1948/49 tagits i anspråk ett belopp av 2 500 kronor ur institutets s. k. allmänna fond för bestridande av kostnaderna för representation och resor för konferenser. Veterinärhögskolans rektor har erhållit ersättning av statsmedel för vissa kostnader för representation å restaurang gentemot utländska sakkunniga vid tillsättning av professur.

Universitetslönekommitténs förslag.

Universitetslönekommittén har ansett att den särskilda gottgörelsen till universitetens och högskolornas rektorer i fortsättningen bör utgå efter enhetliga grunder i stället för såsom för närvarande enligt skilda system. Med utgångspunkt härifrån har kommittén övervägt om den särskilda gottgörelsen bör utgå i form av representationsbidrag eller arvode eller om densamma bör innefatta båda dessa slag av ersättningar vid en och samma tjänst. För närvarande förekommer icke vid någon här avsedd rektorstjänst att båda ersättningsformerna utgå samtidigt.

Enligt kommitténs mening föreligga fullgoda skäl att — med bibehållande av gottgörelse för representationskostnader — tilldela universitetens rektorer särskilt arvode utöver lön för den administrativa funktion som

rektorskapet innebär. Kommittén har särskilt framhållit, att en förbättring av rektorernas förmåner kan väntas medföra, att kretsen av lämpliga aspiranter till rektorsbefattning vidgas därigenom att hänsynen till privata ekonomiska förhållanden ej behöva spela in i samma omfattning som hittills. Emellertid finner kommittén tillräcklig anledning icke föreligga att med avseende å rektorsarvode och bidrag till representationskostnader göra någon principiell skillnad mellan universiteten å ena sidan och övriga i löne-regleringsförslaget avsedda läroanstalter å den andra. Även om storleken av gottgörelsen måste variera och i varje särskilt fall avvägas med hänsyn till de föreliggande förhållandena, har kommittén ansett sig böra föreslå, att samtliga här avsedda rektorer tillerkännas såväl befattningsarvode för själva rektorssysslan som representationsbidrag för bestridande av med rektoratet förenade särskilda kostnader.

Vad angår frågan om storleken av arvode och representationsbidrag åt rektorerna har kommittén framhållit, att kommittén funnit sig böra bedöma frågan om beloppen för nämnda förmåner i ett sammanhang. I vissa fall har denna bedömning medfört, att kommittén i fråga om arvode förordat ett lägre belopp än det för närvarande utgående befattningsarvodet. Å andra sidan har kommittén i visst fall föreslagit högre befattningsarvode än nu utgående ersättning. De faktorer, som övat inflytande vid kommitténs avvägning av beloppen, äro huvudsakligen antalet lärare och studerande, organisationen av vederbörande läroanstalt samt dennas allmänna ställning inom vederbörande område av vetenskapen.

Med beaktande av olika föreliggande omständigheter har kommittén föreslagit, att befattningsarvode och representationsbidrag tillerkännas rektorerna vid universiteten och här avsedda högskolor enligt följande uppställning.

	Befattnings- arvode	Representa- tionsbidrag
Uppsala universitet	4 800	6 000
Lunds universitet	4 800	6 000
Karolinska institutet	3 000	2 500
Tandläkarhögskolan i Stockholm	1 800	1 500
Tandläkarhögskolan i Malmö	1 800	1 500
Tekniska högskolan i Stockholm	3 600	3 000
Chalmers tekniska högskola	3 000	2 000
Lantbrukshögskolan	2 400	2 000
Veterinärhögskolan	1 800	1 500
Skogshögskolan	1 800	1 500

Kommittén har utgått ifrån att representationskostnaderna hädanefter skola kunna i allt väsentligt gäldas inom ramen av det statliga representationsbidraget och icke ersättas i särskild ordning, där ej exempelvis i samband med viktigare tilldragelser vid lärosätet detta självt finnes böra framträda såsom värd.

Vad angår prorektorernas vid universiteten honorarium å 1 000 kronor för år har kommittén anfört, att enligt dess uppfattning i avlöningsreglementet

icke böra införas bestämmelser angående representationsbidrag i större utsträckning än som förordats i fråga om rektorer. Kommittén har i stället förordat, att till vederbörande rektorers förfogande ställas medel för att möjliggöra utbetalning i särskilda fall av ersättning, helt eller delvis, för vederbörligen styrkta kostnader för representation, dock endast såvitt avser utländska eller eljest utanför lärosätet stående forskare. Kommittén har även framhållit, att enligt 33 § 6 mom. Saar beror på beslut eller bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t, huru med representationsbidrag skall förfaras vid semester eller tjänstledighet för till dylikt bidrag berättigad tjänsteman. De föreskrifter, som sålunda kunna väntas bliva utfärdade vid genomförandet av löneregeringsförslaget på denna punkt, anser kommittén böra innefatta rätt för prorektor att under vissa förutsättningar helt eller delvis uppbära det rektor tillkommande representationsbidraget. Med utgångspunkt härifrån har kommittén ansett det riktigast, att prorektorernas särskilda gottgörelse bestämmas att utgå i form av arvode för särskilt uppdrag jämlikt 37 § 1 mom. d) Saar. Nuvarande vid de tekniska högskolorna tillämpade anordning bör sålunda enligt kommitténs mening bibehållas och införas även vid universiteten; härvid kommer den nu utgående gottgörelsen (honorarium) till prorektorerna vid sistnämnda läroanstalter, vilken införts från och med den 1 juli 1949, att erhålla ändrad karaktär.

I fråga om beloppen för prorektorernas arvoden har kommittén icke föreslagit annan ändring i nuvarande förhållanden, än att det vid universiteten utgående beloppet, 1 000 kronor, i anslutning till allmänt gällande grunder ändras till 1 008 kronor.

Enligt universitetslönekommitténs mening kan ställning till frågan om belopp för särskilt arvode till universitetens dekaner icke tagas, förrän klarhet vunnits angående arten och omfattningen av dekanernas arbetsuppgifter. På grund härav har kommittén icke framlagt något förslag i ifrågavarande hänseende. Beträffande karolinska institutet förordat kommittén, att nu utgående ersättning till dekanus bibehålles med allenast den ändringen, att beloppet i enlighet med i avlöningsreglementet vedertagna principer bestämmas till 204 kronor.

Vad angår arvodena till ledamot av drätselnämnd vid universitet eller förvaltningsnämnden vid karolinska institutet har kommittén icke föreslagit annan ändring än att beloppen på vanligt sätt jämkas, för Uppsala till 804 kronor och för Stockholm till 204 kronor.

Kommittén har även övervägt införande av särskilda arvoden till institutionsföreståndare men förklarat sig icke beredd att framlägga något förslag i denna fråga, vilken sammanhänger bl. a. med frågan om tjänstgöringskyldighetens omfattning.

Yttrandena.

Universitetslönekommitténs förslag om befattningsarvoden till rektorerna och representationsbidrag till dem ha föranlett uttalanden i flertalet remissyttranden. Lönenämnden har lämnat förslaget i fråga om befattningsarvo-

den utan erinran men i fråga om representationsbidragen anført, att 1949 års reseersättningskommitté enligt sina direktiv har att utreda hur spörsmålet om bidrag till representationskostnader tekniskt sett bör lösas samt att med hänsyn härtill prövningen av frågan om representationsbidrag bör anstå i avvaktan på resultatet av denna utredning.

Även *statskontoret* har ställt sig avvisande till införande av representationsbidrag i större utsträckning än för närvarande. Ämbetsverket har här-om anført följande.

Frågan om representationsbidrag, som utan redovisningsskyldighet tilläggas en befattningshavare såsom ett skattefritt tillskott till lönen, har en betydande principiell och praktisk räckvidd. Statskontoret kan icke finna, att kommittén anført övertygande skäl för införandet av denna särskilda bidragsform för andra rektorer än universitetens. Enligt ämbetsverkets mening böra dock representationsbidragen till sistnämnda två befattningshavare icke bestämmas till högre belopp än 3 000 kronor för år. I övrigt torde styrkta kostnader för representation böra efter särskild framställning till Kungl. Maj:t på sedvanligt sätt bestridas från vederbörande huvudtitels anslag till extra utgifter. Vid bifall till detta statskontorets förslag, förutsätter ämbetsverket, att nu utgående särskilda ersättningar (befattningsarvodet) till fackhögskolornas rektorer bibehållas vid nuvarande belopp, dock att arvodet till rektor för karolinska institutet i enlighet med kommitténs förslag torde böra uppräknas till 3 000 kronor.

Lärarkollegiet vid karolinska institutet har, med instämmande av *universitetsskanslern*, föreslagit att rektor vid institutet i ersättningshänseende skall jämföras med rektor vid tekniska högskolan i Stockholm och dekanus vid institutet med prorektor vid Chalmers tekniska högskola.

Lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Stockholm har ansett, att arvodet till rektorerna vid tandläkarhögskolorna med hänsyn till arbetsbördan för dessa rektorer bör utgöra lägst 3 600 kronor för år. *Lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Malmö* har funnit det föreslagna representationsbidraget till rektor vid tandläkarhögskolan i Malmö vara för lågt.

Överstyrelsen för de tekniska högskolorna har föreslagit, att de nuvarande befattningsarvodena till rektorerna vid de tekniska högskolorna skola bibehållas samt att representationsbidraget till vardera av dem skall utgå med 5 000 kronor för år. *Lärarkollegiet vid tekniska högskolan i Stockholm* har förordat, att representationsbidraget skall utgå med 6 000 kronor för år eller sålunda samma belopp som kommittén föreslagit i fråga om rektor vid universitet. *Lärarkollegiet vid Chalmers tekniska högskola* har ansett, att representationsbidraget till högskolans rektor bör utgöra 2 500 kronor för år.

Lärarkollegiet vid lantbrukshögskolan har uttalat, att befattningsarvode bör tillerkännas även högskolans prorektor. *Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök* har förordat, att överinspektören för lantbrukets försöksväsen bör erhålla ett representationsbidrag av lämplig storlek.

Lärarkollegiet vid veterinärhögskolan har ansett, att den betungande arbetsbördan för högskolans rektor väl motiverar att han tillerkännes åt-

minstone samma arvode och representationsbidrag som föreslagits för rektor vid lantbrukshögskolan.

Universitetskanslern har förordnat, att årsarvodet till drätselnämndens ledamöter bestämmas till 1 500 kronor vid Uppsala universitet och 1 000 kronor vid Lunds universitet.

Överstyrelsen för de tekniska högskolorna har erinrat, att avdelningsföreståndarna vid de tekniska högskolorna för närvarande åtnjuta ett arvode av 804 kronor med undantag av avdelningsföreståndaren för avdelningen för allmänna vetenskaper vid vardera högskolan, vilken uppbär ett arvode av 408 kronor. I anslutning till förslag av lärarkollegierna vid de tekniska högskolorna förordar överstyrelsen, att dessa arvoden höjas till 1 200 kronor med hänsyn till omfattningen av vederbörande befattningshavares administrativa arbete. Enligt överstyrelsens förslag bör dock ersättningen till avdelningsföreståndaren för avdelningen för allmänna vetenskaper vid tekniska högskolan i Stockholm bestämmas till 600 kronor.

6. Särskilda frågor.

Universitetslönekommitténs förslag.

För närvarande är befattningshavare inom laboratorsgraden i regel skyldig att mottaga förordnande att uppehålla professorstjänst. Docent är i allmänhet skyldig mottaga förordnande att uppehålla lärarbefattning i sin vetenskap. Kommittén har förordat införande i Saar av särbestämmelser av motsvarande innebörd. Liksom för närvarande har ifrågavarande skyldighet föreslagits skola gälla utan tidsbegränsning.

Forskarstipendiaterna vid universiteten och karolinska institutet kunna för närvarande, där särskilt viktiga skäl föreligga, förordnas att efter eget åtagande upprätthålla akademisk lärarbefattning. Denna anordning har kommittén ansett böra bibehållas.

Vid universiteten förekommer i viss utsträckning att professorer eller andra lärare av universitetskanslern tillerkännas särskild ersättning ur vederbörande fakultets kursanslag eller ur universitetens reservfond för bestridande av undervisning, som ansetts icke ingå i den normala tjänstgöringsskyldigheten. Denna ersättning har i ett fall uppgått till 5 000 kronor under ett vart av de senaste budgetåren. Enligt universitetslönekommitténs mening böra ersättningar av ifrågavarande slag i anslutning till stadgandet i 18 § 1 mom. andra stycket Saar regleras genom beslut av Kungl. Maj:t. För läroverk med flera läroanstalter gälla för närvarande särbestämmelser om tjänst med vilken rätt till s. k. särskilda förmåner är förenad. Med detta uttryck förstås normalt förmån, som genom donation eller därmed jämförlig åtgärd anvisats innehavare av viss tjänst. Grundregeln är att lönen å tjänsten minskas med belopp motsvarande de särskilda förmånernas värde enligt uppskattning i vederbörlig ordning. Härifrån gäller dock det undantaget att vad genom donation av enskild tillförsäkrats in-

nehavare av viss tjänst i syfte att bereda denne särskild förmån utöver honom eljest tillkommande avlöningsförmåner icke skall föranleda avdrag å lönen.

Vid genomförandet av lönereglering för universiteten och högskolorna erfordras enligt kommitténs mening en motsvarande bestämmelse som den nyss anförda. Såsom exempel på sådan särskild förmån utöver lönen som icke skall föranleda avdrag å denna har kommittén nämnt de fria bostäder, som jämlikt donation tillkomma den professor i fysik vid Uppsala universitet, som är föreståndare för fysiska institutionen, samt director musices.

I vissa fall då bostad anvisats en tjänstinnehavare genom donation eller därmed jämförlig åtgärd förutsättes emellertid att hyra skall erläggas. Exempel härpå erbjuda avlöningsbestämmelserna för Skytteanska professuren i Uppsala. I samband med löneregleringen uppkommer frågan hur hyresavdraget i dylika fall skall beräknas. Kommittén har förordat, att hyresersättningen skall bestämmas av Kungl. Maj:t.

För närvarande gäller för fackhögskolornas vidkommande, att ferieberättigad tjänsteman icke äger vid sjukledighet uppbära den eljest gällande förmånen av oavkortad lön under visst antal dagar årligen och vid längre tids ledighet i vissa fall skall vidkännas löneavdrag även under ferietid. Båda de nu nämnda bestämmelserna har kommittén föreslagit skola gälla för alla läroanstalter, som omfattas av löneregleringen.

Beträffande tjänstledighetsfrågor i övrigt för nu avsedda personalgrupper har kommittén framhållit, att tillämpningen av gällande bestämmelser om tjänstledighet och om avstående av avlöning vid tjänstledighet delvis är en annan för professorer och andra lärare vid universitetet och högskolor än för befattningshavare i allmänhet vid de till allmänna civilförvaltningen hörande verken. Frågan huruvida vid ledighet för professorer eller annan akademisk lärare avdrag å avlöning skall ske eller icke göres sålunda för närvarande i allmänhet beroende av om vikarie anses erforderlig. Anses vikarie erforderlig meddelas beslut om tjänstledighet i vanlig mening och löneavdrag sker enligt gällande bestämmelser. Anses däremot vikarie icke erforderlig uppkommer i allmänhet ej fråga om avdrag å avlöning.

Kommittén har icke ansett påkallat att reglerande författningsbestämmelser utöver de i Saar intagna meddelas angående förutsättningarna för beviljande av tjänstledighet inom förevarande förvaltningsområde. Kommittén har emellertid erinrat, att i skilda sammanhang den uppfattningen kommit till uttryck att en akademisk lärare borde under viss tid kunna erhålla befrielse från övriga med tjänsten förenade göromål för att kunna ostört ägna sig åt vetenskapligt arbete utan att därvid behöva avstå någon av sina löneförmåner. Härvid har även framförts tanken på en regelbundet återkommande s. k. forskningsstermin. Härom samt beträffande vissa andra tjänstledighetsfrågor har kommittén anfört i huvudsak följande.

Enligt universitetsstatuterna uppgå de akademiska ferierna till sammanlagt 4 månader årligen. Vid övriga här ifrågakommande läroanstalter förekommer även en långvarig årlig ferietid. Även med beaktande av kravet på skäligen vilotid erbjuder ferietiden uppenbarligen möjlighet till bedrivande av forskning. Den i det föregående omnämnda undersökningen av professorernas ekonomiska förhållanden utvisar också, att — vad beträffar år 1947 — hel rekreationsledighet utöver sex veckor förekommit i mycket ringa utsträckning. Under nämnda år torde sålunda professorerna i allmänhet ha använt en stor del av sin ferietid till forskning eller annat vetenskapligt arbete.

Enligt avlöningsreglementet kan tjänsteman för fullgörande av särskilt åliggande i tjänsten erhålla befrielse helt eller delvis från övriga honom åliggande tjänstegöromål. Det förhållandet att en tjänstinnehavare sålunda temporärt befrias från vissa göromål för att helt koncentrera sig på andra, betraktas enligt avlöningsreglementet icke såsom tjänstledighet, och fråga uppkommer då ej heller om avstående av lön. Förhållandet i fråga kan närmast betecknas såsom partiell tjänstebefrielse.

I och för sig synes hinder icke möta mot att nämnda anordning bringas till tillämpning jämväl vid partiell tjänstebefrielse för lärare vid universitet och högskolor för fullföljande av viss forskningsuppgift. Frågan i vilken utsträckning och under vilka förutsättningar detta bör ske synes emellertid icke böra regleras i Saar utan i universitetsstatuterna och övriga därmed jämförliga författningar. Innebörden av dylika föreskrifter synes böra vara, att den vederbörande lärare åvilande tjänstgöringsskyldigheten må för viss, närmare angiven tid anses fullgjord enbart genom forskningsarbete. Föreskrifterna böra i princip avse professorer, preceptorer och avlönade docenter. Före ett definitivt ståndpunktstagande till ifrågavarande spörsmål är emellertid ytterligare utredning erforderlig. I detta sammanhang må erinras, att docenter redan med nu gällande bestämmelser kunna i viss omfattning befrias från undervisningsskyldighet.

I sådana fall, då lärare vid fackhögskola behöver tjänstledighet för författande av lärobok, är lönefrågan — där ej fråga är om uppdrag i tjänsten — att bedöma enligt 28 § I punkt 5 Saar. Enahanda förfaringsätt bör tillämpas i fortsättningen inom förevarande förvaltningsområde i dess helhet.

Nuvarande grunder om ersättning till censor vid studentexamen gälla beträffande censor, som i egenskap av ordinarie befattningshavare är underkastad statens allmänna avlöningsreglemente, och äro alltså för närvarande tillämpliga på professorerna vid fackhögskolorna. Vid övriga här avsedda befattningshavares inordnande under avlöningsreglementet bli nämnda grunder gällande även för dem. Kommittén har förutsatt, att lärare vid universitet eller högskola, vilken erhåller uppdrag såsom censor vid studentexamen, regelmässigt beviljas tjänstledighet för tiden från tjänstgöringens början intill terminens slut, med mindre på grund av examinationsskyldighet eller annan särskild anledning undantag härifrån provas böra göras för viss dag eller vissa dagar.

Yttrandena.

Statens lönenämnd har anfört, att innehavare av prästerlig tjänst efter övergång till det nyreglerade lönesystemet icke skall äga åtnjuta avkastning av donation utöver lönen. Lönenämnden har med hänsyn härtill ifrågasatt, om icke motsvarande bestämmelser böra meddelas beträffande här avsedda förmåner för vissa professorer m. fl. *Det större akademiska konsistoriet* i

Uppsala har å andra sidan förutsatt såsom självklart att inga sådana ändrade föreskrifter meddelas som realiter skulle strida mot grundsatsen om donationernas okränkbarhet.

Lärarkollegiet vid karolinska institutet har uttalat, att frågan i vilken utsträckning och under vilka förutsättningar lärare vid universitet och högskolor för fullföljande av viss forskningsuppgift böra erhålla partiell tjänstbefrielse icke bör regleras i avlöningsreglementet utan i universitetsstatuterna och övriga därmed jämförliga författningar. Innebörden av dylika föreskrifter bör enligt lärarkollegiets mening vara att den vederhörande lärare åvilande tjänstgöringsskyldigheten må för viss närmare angiven tid anses fullgjord enbart genom forskningsarbete. Lärarkollegiet föreslår, att dessa föreskrifter i princip skola avse professorer, preceptorer och avlönade docenter.

Lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Stockholm har anfört i huvudsak följande.

Det är, särskilt vad lärarna vid tandläkarhögskolorna beträffar, nödvändigt och i hög grad önskvärt, att möjlighet lämnas för kortare tjänstledigheter för deltagande i någon föreläsningsserie eller i demonstrations- respektive experimentutförande, som in- eller utländska kolleger, medicinare, naturvetenskapare eller andra giva. Vid andra tillfällen kan det vara synnerligen värdefullt, att lärarna representera högskolan vid överläggningar, diskussioner, möten eller kongresser i eller utanför landet. Lärarna vid tandläkarhögskolorna äro, främst på grund av sin fåtalighet, i högre grad än vad eljest är förhållandet inom närstående kulturområden ansvariga för sin undervisnings- eller vetenskapsgrens utveckling och nyorientering inom landet och måste därför i relativt stor utsträckning ställa sig till förfogande för föreläsningar eller kursgivningar såväl utanför Skandinavien som på skilda håll inom Norden. Lärarkollegiet instämmer därför i utredningsmännens anförande, att ledighet för här angivna uppdrag m. m. bör beviljas utan medföljande avdrag å lönen i de fall, då professorn senare eller tidigare kan kompensera frånvaron genom att sammanlagt under terminen giva det stadgade antalet föreläsningar, demonstrationer eller seminarieövningar. Vid tandläkarhögskolorna, där professorerna och vissa laboratorer tillika äro avdelningsföreståndare, bör det av kollegiet föreslagna föreståndararvodet emellertid under sådan tjänstledighet avstås till såsom föreståndare förordnad vikarie.

Vad beträffar tjänstledighet för vetenskapligt arbete, vill lärarkollegiet betona, att den stora tjänstgöringsskyldigheten, de talrika administrativa utredningsuppdragen och den till minst 120 timmar per läsår beräknade examinationstiden medföra begränsning av professorers möjlighet att få behövlig tid för den vetenskapliga forskningen.

7. Övergångsbestämmelser.

Universitetslönekommitténs förslag.

Universitetslönekommittén har anfört, att vissa övergångsbestämmelser befunnits erforderliga vid genomförandet av den av kommittén förordade löne regleringen. Sålunda har kommittén ansett, att de för närvarande oreg-

lerade ordinarie befattningshavarna vid universiteten och de medicinska högskolorna i överensstämmelse med vad tidigare i olika sammanhang tillämpats böra erhålla s. k. övergångslön i syfte att befattningshavarna vid ingången av den månad, från och med vilken löneregleringen träder i kraft, skola komma i åtnjutande av samma lönebelopp som enligt det oreglerade lönesystemet skulle ha tillkommit dem såsom lön i förskott.

Vidare har kommittén förordat, att i fråga om befattningshavare inom laboratorsgraden vid universiteten och de medicinska högskolorna samt exercitiemästare vid universiteten bestämmelser meddelas angående den löneklassplacering de skola erhålla vid övergången till avlöningsreglementet. Enligt kommitténs uppfattning bör en omräkning av löneklassplaceringen ske med tillämpning av avlöningsreglementets bestämmelser räknat från den tidpunkt, då ifrågavarande befattningshavare tillträdde den tjänst de vid löneregleringens genomförande inneha eller annan ordinarie tjänst av samma slag. Löneklassplaceringen för befattningshavare vid de nyreglerade högskolorna, vilka på grund av löneregleringen uppflyttas till högre lönegrad, har kommittén förutsatt skola ske med tillämpning av vanliga regler i fråga om löneklassplacering vid befordran.

Kommittén har uttalat, att den lönegrad, som enligt dess förslag skulle tillämpas för nyanställda docenter, nämligen Cg 28, ej synes böra ifrågakomma för de docenter, som vid löneregleringens ikraftträdande innehaft docentstipendium under minst ett år; dessa böra enligt kommitténs mening lämpligen, därest förutsättningar i övrigt föreligga, kunna direkt antagas till e. o. docenter i lönegrad Ce 30, varvid tiden för stipendieinnehavet bör avräknas mot anställningstiden som e. o. docent. De docenter, som vid löneregleringens ikraftträdande innehaft docentstipendium kortare tid än ett år, anser kommittén böra placeras i lönegrad Cg 28 och vid lämplig tidpunkt efter förutsatt prövning antagas till e. o. docenter i lönegrad Ce 30. Där ej annat föranledes av övergång från lönegradsplacerad tjänst, i vilken viss lönetur intjänats, bör vederbörande, enligt kommitténs förslag, regelmässigt placeras i begynnelselöneklassen. Detta förslag har av kommittén motiverats med den avsevärda löneökning och de förmåner i övrigt som löneregleringen avsetts skola medföra. Tid för uppflyttning till högre löneklass har kommittén ansett böra räknas från och med dagen för inplaceringen i lönegrad. Vad nu anförts har kommittén ansett böra i princip äga motsvarande tillämpning beträffande forskardocenternas placering i lönegraderna Cg 30 och Ce 32 samt löneklassplacering.

Slutligen har kommittén uttalat, att befattningshavare, som övergå på den nya löneregleringen och som nu åtnjuta förhöjning av dyrtidstillägg på grund av försörjningsplikt mot barn, skola tillerkännas rätt till övergångsvis utgående barntillägg enligt de grunder, som angivas i kungörelsen 1939: 428.

Vad angår de nuvarande ordinarie befattningshavare på oreglerad lönestat vid universiteten och de medicinska högskolorna, vilka icke önska övergå på den nya löneregleringen, har kommittén föreslagit, att de skola äga

kvarstå vid oreglerad avlöning, därest de göra anmälan därom före en viss, av Kungl. Maj:t bestämd tid. Befattningshavare, som gjort dylik anmälan, bör enligt kommitténs mening bibehållas vid enligt nuvarande grunder utgående lön, ålderstillägg och tjänstgöringspenningar samt därå belöpande dyrtids- och kristillägg. Provisoriskt lönetillägg, vilket har karaktären av en tillfällig löneförmån i avvaktan på genomförandet av lönereglering, anser kommittén däremot icke böra tillkomma nu avsedda befattningshavare.

Yttrandena.

Vad universitetslönekommittén föreslagit i fråga om övergångsanordningar har i remissyttrandena föranlett erinringar endast på vissa speciella punkter.

Statens lönenämnd har ifrågasatt, om icke i konsekvens med vad kommittén förordat beträffande innehavare av professors- och laboratorstjänster vid universitet docent bör få för löneklassplacering i Ce 30 tillgodoräkna den tid utöver ett år, varunder han före löneregleringen innehaft docentstipendium. *Universitetskanslern, det större akademiska konsistoriet i Uppsala* samt *Sveriges docentförbund* ha ansett, att docent, som innehaft stipendium i minst fyra år, vid löneregleringens ikraftträdande bör placeras i 31 löneklassen.

Departementschefen.

De akademiska lärarnas löneställning m. m.

Under senare år har det för statsförvaltningen i allmänhet gällande lönesystemet gjorts tillämpligt å så gott som samtliga stats tjänstemän och befattningshavare i sådan statsunderstödd verksamhet, där statsmakterna bestämma avlöningsförmånerna. Senast ha sålunda präster samt rektorer och lärare vid privatläroverken, folkhögskolorna och lantbruksundervisningsanstalterna inordnats under detta system. Å oreglerad stat kvarstå numera huvudsakligen endast vissa lärargrupper vid universiteten och de medicinska högskolorna. Frågan om inordnande av sistnämnda befattningshavare under det vanliga lönesystemet har dock vid flera tillfällen varit aktuell utan att likväl en dylik åtgärd vidtagits. En av de väsentligaste anledningarna härtill har, såsom 1948 års universitetslönekommitté framhållit, varit det motstånd som från universitetshåll tidigare rests mot en sådan anordning. I samtliga remissyttrandena över universitetslönekommitténs förevarande förslag har emellertid tillstyrkts eller lämnats utan erinran, att de oreglerade befattningshavarna vid universiteten och de medicinska högskolorna inordnas under statens allmänna avlöningsreglemente. Skälen till den ändrade inställning, som sålunda kommit till uttryck, äro dels att det nuvarande avlöningsreglementet medgiver beaktande av de speciella förhållanden, som råda inom vissa områden, och dels att några olägenheter icke föranletts av att professorer och laboratorer vid fackhögskolorna äro underkastade näm-

da reglemente. På grund av vad sålunda anförts vill jag tillstyrka, att de i det följande angivna oreglerade befattningarna vid universiteten och de medicinska högskolorna från och med den 1 juli 1952 inordnas under statens allmänna avlöningsreglemente.

Universitetslönekommittén har med instämmande av flertalet remissmyndigheter anført, att en allmän omprövning erfordras av universitets- och fackhögskolelärarynas löneställning i syfte att åstadkomma en förbättring av densamma. Angelägenheten av att de högre akademiska lärarna erhålla skälig ersättning för sin betydelsefulla verksamhet har också vid flera tillfällen vitsordats av statsmakterna. Detta har kommit till uttryck bl. a. i de beslut som vid 1949 och 1951 års riksdagar fattats om provisorisk ökning av professorernas löner utöver vad som följt av höjningen av de rörliga tilläggsförmånerna. Den omprövning av de högre akademiska lärarnas löneställning, som därigenom inletts, bör enligt min mening nu fullföljas i anslutning till att det inom statsförvaltningen i allmänhet gällande avlönings-systemet göres tillämpligt även å professorer och laboratorer m. fl. vid universiteten och de medicinska högskolorna.

Universitetslönekommitténs föreliggande förslag avse universiteten, de medicinska högskolorna, tandläkarhögskolorna, de tekniska högskolorna samt lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna. De sakkunniga, som inom civildepartementet biträtt vid lönerегleringsarbetet, ha förordat, att lönerегleringen därutöver skall i princip omfatta även Stockholms och Göteborgs högskolor. Denna gränsdragning för lönerегleringen anser jag mig böra godkänna. Till frågan i vilken utsträckning löneställningen för tjänstemän utanför de akademiska lärosätena i förevarande sammanhang bör omprövas torde jag senare få återkomma.

Vad först *professorerna* beträffar erhöllo universitetsprofessorerna vid 1925 års lönerегlering en förmånligare löneställning än tjänstemän inom den s. k. rådsgraden, till vilken professorerna vid fackhögskolorna hänfördes. Sedan en eftersläpning i lönehänseende efter hand inträtt för universitetsprofessorerna, återställdes den relation mellan universitets- och fackhögskoleprofessorer, som avsetts vid 1925 års lönerегlering, i huvudsak genom att de oreglerade professorerna genom beslut vid 1949 års riksdag tillerkändes en höjning av det då utgående provisoriska lönetillägget med 1 300—1 900 kronor. I samband med 1951 års chefslönerегlering uppflyttades fackhögskoleprofessorerna provisoriskt från lönegraden 33 till lönegraden 37, varjämte de oreglerade professorerna erhöllo ett med 2 400 kronor för år förhöjt provisoriskt lönetillägg. I likhet med universitetslönekommittén anser jag, att anledning numera icke finnes att i lönehänseende göra skillnad mellan professorer vid de skilda läroanstalter, varom här är fråga. Mot denna åsikt ha ej heller vid remissbehandlingen rests invändningar. Jag förordar således, att den nuvarande differentieringen av professorslö- nerna slopas.

Professorernas löneställning har genom nyssnämnda beslut i högst vä-

sentlig grad förbättrats. Fackhögskoleprofessor uppbär sålunda för närvarande dyrortsgraderad lön enligt lönegraden 37 å löneplanen nr 1 samt universitetsprofessor en begynnelse-lön, som något överstiger lönen i löneklassen 40 å 3-ort, och en slutlön, som så gott som uppgår till lönen i löneklassen 40 å 5-ort. Jag anser mig emellertid av skäl, som anförts av universitetslönekommittén, böra föreslå, att åt professorerna beredes en löneställning som är något förmånligare. I betraktande av de betydande höjningar, som professorslönen under de senaste åren undergått, måste dock en ytterligare ökning bli förhållandevis måttlig.

Hur den av mig förordade ytterligare ökningen skall utformas kan givetvis vara föremål för delade meningar. Jag vill icke motsätta mig, att lönen till professorerna i enlighet med universitetslönekommitténs förslag omedelbart vid tjänstetillträdet utgår med sitt slutliga belopp. Detta nödvändiggör dock icke att löneplanen nr 2 användes utan kan ske även inom ramen för löneplanen nr 1, nämligen genom att professorerna placeras i lönegraden Ca 37, löneklassen 40 och utöver lönen enligt nämnda löneklass erhålla lämpligt avvägt befattningsarvode. Av praktiska skäl synes dock mera lämpligt att i detta fall löneplanen nr 2 kommer till användning. I likhet med statens lönenämnd tillstyrker jag, att professorerna inplaceras å den nya löneplanen nr 2 i lönegraden Co 14. Detta förslag har vid de förut omnämnda överläggningarna med Sveriges akademikers centralorganisation accepterats av denna. Förslaget innebär, att professorerna vid universiteten och de medicinska högskolorna utöver de lönehöjningar, som genomfördes åren 1949 och 1951, nu få sina löner höjda med 2 700 kronor i begynnelse-läget respektive med 1 700 kronor i slutläget samt att fackhögskoleprofessorerna utöver den löneökning, som bereddes dem den 1 juli 1951, få sina begynnelselöner höjda med 3 600—4 700 kronor och sina slutlöner höjda med 1 700—2 700 kronor, allt per år räknat.

Vad härefter angår *befattningshavarna inom laboratorgraden* (laboratorer, prosektorer, observatorer, preceptorer m. fl.) har universitetslönekommittén förordat, att de skola hänföras till löneplanen nr 1 och inplaceras i lönegraden Ca 32. Detta har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av flertalet remissinstanser. I några yttranden har emellertid framhållits önskvärdheten av att relationen i lönehänseende mellan professorer och laboratorer genom löneregleringen icke förändras till laboratorernas nackdel. I anledning härav och med beaktande av övriga på frågan inverkan omständigheter vill jag förorda, att de nu ifrågavarande akademiska lärarna hänföras till löneplanen nr 1 lönegraden Ca 33. Detta innebär, att laboratorerna vid universiteten utöver den lönehöjning, som genomfördes år 1949, nu få begynnelselönerna höjda med 1 359 kronor och slutlönerna med 2 363 kronor, medan höjningen för motsvarande befattningshavare vid t. ex. veterinärhögskolan utgör 3 036 kronor respektive 2 652 kronor.

Sveriges akademikers centralorganisation har vid överläggningarna i ämnet förklarar sig visserligen icke kunna acceptera sistnämnda lönegrad för laboratorsgruppens del men å andra sidan ej vilja motsätta sig, att lönereg-

leringen för dessa befattningshavare grundas å denna lönegrad. Det har vid överläggningarna å ömse sidor förutsatts att, därest det nu pågående tjänsteförteckningsrevisionsarbetet skulle giva anledning därtill, laboratorisgruppens löneställning skall omprövas och därvid undersökas om och i vilken utsträckning särskilda arvoden böra utgå till de befattningshavare av ifrågasvarande kategori, som tillika äro institutionsföreståndare.

Sedan åtskilliga år har frågan om beredande av tryggare anställningsförhållanden för *docenterna* diskuterats. I anledning av att 1945 års universitetsberedning föreslagit införande av tjänste- och familjepensionsrätt för docenterna med bibehållande av arvodesformen uttalade dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet i prop. 1946: 273, att det icke syntes önskvärt att utan tvingande skäl tillskapa nya med pensionsrätt förenade anställningsformer samt att några avgörande hinder icke syntes möta mot att tillämpa extra ordinarie anställning för docenterna under förutsättning att bestämda regler meddelades om anställningens upphörande efter viss längsta anställningstid. Vad departementschefen anfört föranledde icke någon erinran från riksdagens sida.

Jag delar helt de betänkligheter mot införandet av nya med pensionsrätt förenade anställningsformer, varåt dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet sålunda givit uttryck. Enligt min mening bör vad statsmakterna vid 1946 års riksdag i princip uttalat sig för nu fullföljas. Jag förordar följaktligen att åt docentstipendiaterna liksom åt forskarstipendiaterna beredes tidsbegränsad anställning såsom extra ordinarie tjänstemän. I likhet med kommittén vill jag med skärpa understryka, att införandet av extra ordinarie anställning för docenterna icke innebär några förpliktelser för staten att i särskild ordning bereda dem försörjningsmöjligheter sedan den begränsade anställningstiden gått till ända. En docent eller forskardocent, som icke kan påräkna att vid utgången av den avsedda tiden såsom avlönad docent erhålla befordran vid universitet eller högskola, har således att söka anställning inom annat verksamhetsfält.

Universitetslönekommittén har föreslagit, att första extra ordinarie anställning såsom docent eller forskardocent skulle föregås av en ettårig prøvotid med anställning såsom extra tjänsteman. Den extra ordinarie anställningen skulle till en början avse 3 år och sedermera, efter särskild prövning av vederbörandes kvalifikationer, ytterligare en 3-årsperiod med möjlighet till förlängning högst ett år, därest docenten under tiden för den avlönade anställningen i mera avsevärd omfattning tagits i anspråk för vikariat å högre befattning vid universitet eller högskola.

Lämpligheten av den av kommittén föreslagna ettåriga prøvotiden synes mig emellertid kunna ifrågasättas. För docenternas vidkommande torde tiden vara alltför kort, för att vederbörande därunder skall hinna framvisa några resultat av vetenskapligt arbete, som kunna dokumentera hans lämplighet för anställning såsom extra ordinarie docent. Forskardocenturerna å andra sidan torde, liksom för närvarande forskarstipendierna, nästan undantagslöst komma att tilldelas personer, som tidigare innehaft

docentur vid lärosätet i fråga och som därför icke behöva underkastas ytterligare provotid. Jag förordar därför, att såväl docenter som forskardocenter omedelbart erhålla extra ordinarie anställning. Före anställning såsom extra ordinarie docent torde emellertid vederbörande sökande i regel böra underkastas undervisningsprov för utrönande av hans skicklighet såsom lärare. I det föreliggande förslaget till stadgar för tandläkarhögskolorna har en bestämmelse av denna innebörd redan intagits.

Därest i enlighet med vad jag sålunda förordat särskild provotid icke införas för docenterna, synes anställningstiden lämpligen böra bestämmas till två 3-årsperioder med möjlighet till förlängning högst ett år i de fall då forskningsverksamheten blivit förhindrad av sådan vikariatstjänstgöring å högre befattning vid universitet eller högskola, som förekommit i mera avsevärd omfattning. Även vikariatsförordnanden av kortare varaktighet än hel termin böra härvid kunna beaktas.

Vad docenternas lönegradsplacering angår finner jag vad statens lönenämnd anfört beaktansvärt. Jag anser mig således böra förordas, att forskardocenter och docenter placeras i samma lönegrad och hänföras till lönegraden Ce 30. Då anställning såsom forskardocent regelmässigt torde föregås av anställning såsom docent, medför vad jag föreslagit att forskardocent omedelbart erhåller lön enligt 32 löneklassen. Förslaget om docenternas lönegradsplacering innebär, att docent och forskardocent erhålla pensionsberättigade tjänster, vari begynnelselönen överstiger det nuvarande stipendiet å 3-ort med 2 762 kronor respektive 2 366 kronor per år samt å 5-ort med 3 830 kronor respektive 3 446 kronor per år. En förutsättning för denna löneökning synes dock, såsom även universitetslönekommittén framhållit, vara att docenternas undervisningsskyldighet utökas. Jag återkommer härtill senare.

Sveriges docentförbund har vid de förut omförmälda överläggningarna förklarat sig tillfreds med det här framlagda förslaget.

I samband med frågan om inrättandet av docenttjänster torde jag även få något beröra löneställningen för *de docentkompetenta biträdande lärarna*. Dessa åtnjuta för närvarande utöver det för biträdande lärare fastställda arvudet å 12 000 kronor tilläggsarvode med belopp motsvarande skillnaden mellan de kontanta löneförmåner, som tillkomma docent, och 12 000 kronor. Enligt min mening bör denna princip även i fortsättningen bibehållas i så måtto, att docentkompetent biträdande lärare erhåller tilläggsarvode motsvarande skillnaden mellan den kontanta lönen i 30 löneklassen å universitetets eller högskolans ortsgrupp och det arvode som tillkommer annan biträdande lärare.

Vad härefter *exercitiemästarna* vid universiteten angår har frågan om organisationen av gymnastikundervisningen vid universiteten ännu icke lösts, varför anledning torde saknas att i detta sammanhang upptaga de vakantsatta gymnastiklärartjänsterna till omprövning. De båda ordinarie tjänster, som inrättats för den musikaliska verksamheten, har universitets-

lönekommittén föreslagit skola hänföras till löneplanen nr 1, lönegraden Ca 25 under benämningen director musices. Detta förslag, som innebär en ökning av begynnelselönen med i runt tal 2 000 kronor per år och av slutlönen med omkring 2 600 kronor per år, finner jag mig kunna biträda.

De tjänster vid universiteten och de i det föregående angivna högskolorna, som böra omfattas av den av mig förordade löneordningen, ha redovisats i en tablå, vilken torde få fogas vid protokollet i detta ärende såsom *Bi-laga A*. I tablåen har gjorts en gruppering med hänsyn såväl till tjänsternas art som till sättet för deras avlöning. Härvid ha beaktats även befattningar, om vilkas inrättande senast den 1 juli 1952 definitiva beslut föreligga. Beträffande vissa av de ifrågavarande tjänsterna torde följande böra framhållas.

I fråga om de vid universitetet i Uppsala och karolinska institutet inrättade personliga professurerna å indragningsstat (1 a i tablåen) har universitetslönekommittén föreslagit, att dessa i de nya personalförteckningarna skulle upptagas å övergångsstat. I anslutning härtill må erinras, att i några fall för innehavare av befattning inom laboratorsgraden vid dessa institutioner inrättats en personlig professur, därvid vederbörande åtnjuter personligt lönetillägg å indragningsstat lika med skillnaden mellan ordinarie professorslön och lönen å den egna tjänsten. Jag förordar, att jämväl i dessa fall den personliga professuren uppföres å övergångsstat och att den ordinarie befattningen vakantsättes under den tid, den personliga professuren består.

Vad angår de övriga helt av statsmedel avlönade professurerna (1 b i tablåen) må framhållas, att den i tablåen särskilt anmärkta B. John F. och Svea Anderssons professur i elektricitetslära med särskild hänsyn till atmosfäriska urladdningar, vilken icke är personlig, för närvarande redovisas å indragningsstat. Nämda professors framtida bestånd och finansiering var föremål för överväganden av statsmakterna vid 1950 års riksdag (jämför prop. 1950: 172). Med hänsyn till vad då förekom föreslår jag, att professuren överföres å ordinarie stat.

I gällande personalförteckning för Chalmers tekniska högskola finnas upptagna 32 professurer. Till bestridande av kostnaderna för den från och med den 1 juli 1951 vid högskolan inrättade professuren i byggnadsekonomi och byggnadsorganisation under tio år ha dock utlovats årliga bidrag å sammanlagt 45 000 kronor från Göteborgs stad m. fl. Denna professur har på grund härav redovisats i tablåen bland professurer avlönade helt av andra medel än statliga.

Bland professurerna vid karolinska institutet har i tablåen icke medtagits professuren i rättspsykiatri. Professurens innehavare åtnjuter å institutets stat endast ett arvode av 3 500 kronor för år men är tillika överläkare vid centralfängelsets å Långholmen sinnessjukavdelning. Denna överläkartjänst är placerad i lönegraden Ca 32 samt förenad med den till överläkare vid sinnessjukavdelning utgående avlöningsförstärkningen å 5 004 kronor. Därjämte uppbär överläkaren hyresersättning med 3 000 kronor för år. Vid

professurens inrättande år 1946 avvägdes förenämnda arvode å 3 500 kronor med beaktande av att professorn skulle bli i avlöningshänseende ungefär likställd med professorn i psykiatri, vilken utom sin vanliga professorslön uppbär jämväl ett överläkararvode från karolinska sjukhuset å 1 500 kronor. På grund av införande från och med den 1 januari 1951 av förenämnda avlöningsförstärkning å 5 004 kronor åtnjuter emellertid professorn i rättspsykiatri avlöningsförmåner, som överstiga vad som enligt löneregleringsförslaget avses skola tillkomma professor med överläkararvode. Någon uppräknig av det å karolinska institutets stat uppförda arvodet i samband med löneregleringen bör därför icke ske. Huruvida professuren, såsom lärarkollegiet vid institutet i anslagsäskandena för nästa budgetår föreslagit, bör upptagas som en ordinarie tjänst torde få prövas i annat sammanhang.

Under professorer, avlönade delvis av statsmedel, delvis av andra medel (2 a i tablån) ha redovisats vissa vid statliga lärosäten inrättade donationsprofessorer, nämligen fem vid Uppsala universitet, tre vid karolinska institutet och två vid tekniska högskolan i Stockholm. I intet fall har under de senaste åren den avkastning av donationsmedlen, som stått till förfogande för avlönande av berörda professorer vid de två förstnämnda lärosätena, varit tillräcklig för att dessa i avlöningshänseende skulle bli jämförda med övriga professorer.

Jag delar universitetslönekommitténs uppfattning, att donationsprofessorerna i princip böra komma i åtnjutande av samma förbättring i avlöningshänseende som föreslagits beträffande övriga professorer. Dessa professorer ha även erhållit det provisoriska lönetillägg, som utgått under de sista åren. Då donationsfonderna sålunda redan nu visat sig otillräckliga för befattningshavarnas avlönande, komma kostnaderna för avlöningsförbättringen i samband med löneregleringen att i sin helhet falla på statsverket. Beträffande de två ifrågavarande professorerna vid tekniska högskolan, vilka båda äro personliga, har redan vid deras tillkomst förutsatts, att de till viss del skulle bekostas av statsmedel. Emellertid har i båda fallen statens andel i lönekostnaderna fastställts till ett bestämt belopp, medan vederbörande donatorer förbundet sig att tillskjuta vad som erfordrades för att professorernas innehavare skulle bli i avlöningshänseende likställda med ordinarie professorer vid högskolan. En lönereglering för ifrågavarande befattningshavare kommer därför icke att belasta statsverket. Detsamma gäller de helt med enskilda medel bekostade (personliga) professorsbefattningarna (3 i tablån), av vilka en förekommer vid tekniska högskolan i Stockholm och två vid Chalmers tekniska högskola.

Under professorer, avlönade delvis av statsmedel, delvis av andra medel (2 i tablån) ha upptagits de professorer vid Stockholms och Göteborgs högskolor, vilka ansetts i princip böra omfattas av löneregleringen. Vid Stockholms högskola finnes ytterligare en professur, nämligen i nationalekonomi, företrädesvis näringsekonomi, vilken tillkom år 1947 genom en donation såsom en personlig professur. Innehavaren har tillika varit chef för Industriens utredningsinstitut. Professuren är numera vakant. Frågan om löne-

förmånerna å befattningen torde få upptagas vid ett eventuellt återbesättande av denna.

Nuvarande innehavaren av professuren i internationell rätt vid Stockholms högskola avlönas efter samma grunder som universitetsprofessor men åtnjuter dessutom ett personligt lönetillägg å 2 000 kronor och ett ålderstillägg å 1 000 kronor för år. I samband med löneregleringen bortfaller ålderstillägget. Vidare bör det personliga lönetillägget upphöra att utgå.

Sex av professorerna vid Stockholms högskolas stats- och rättsvetenskapliga avdelning (2 b i tablån) äga ej uppbära det nu med sammanlagt 6 000 kronor utgående provisoriska lönetillägget. De äro i stället tillförsäkrade ålderstillägg enligt gynnsammare grunder än övriga professorer med oreglerad lön samt berättigade till ersättning för indragna terminsavgifter, som för budgetåret 1950/51 för var och en av dem utgjorde omkring 7 100 kronor. För undvikande av inkomstminskning böra dessa professorer vid övergång till det reglerade lönesystemet erhålla personliga lönetillägg, motsvarande skillnaden mellan deras lön före löneregleringens genomförande och lönen i Co 14 närmast därefter. De böra vara underkastade samma tjänstgöringsskyldighet som övriga professorer vid högskolan.

I tablån ha icke redovisats de vid Stockholms högskola förefintliga arvodesbefattningarna såsom lärare (professor) i astronomi, lärare (observator) i astronomi, lärare (professor) i allmän och jämförande etnografi samt lärare (professor) i sinologi. Ej heller har i tablån medtagits professor Bergianus, vilken uppbär särskilt arvode vid högskolan såsom biträdande lärare i botanik. Innehavarna av ifrågavarande arvodesbefattningar avlönas i övrigt å andra tjänster.

Utöver de i tablån upptagna professurerna vid Göteborgs högskola finnes där inrättad en forskningsprofessur i botanik för prefekten vid Göteborgs botaniska trädgård. Denna är i avlöningsstaten för högskolan upptagen allenast såsom en arvodesbefattning med ett arvode å 6 500 kronor och bör med hänsyn härtill ej inbegripas under löneregleringen. Professurens innehavare avses skola i övrigt avlönas å annan tjänst. Ej heller bör löneregleringen omfatta den för närvarande icke tillsatta donationsprofessuren i allmän och jämförande etnografi, vilken skall vara förenad med chefskapet för vissa av Göteborgs stads vetenskapliga och kulturella institutioner, eller de tre vakantsatta donationsprofessorer, vilka ej avses skola tillsättas förrän vederbörande donationsfonder lämna en avkastning, som helt täcker professorslönen.

Till innehavare av sådana professorsämbeten vid Göteborgs högskola, som inrättats före den 1 januari 1917, kunna utgå särskilda lönetillägg ur Emily Wijks fond. Av denna fonds avkastning, som år 1950 uppgick till 15 700 kronor, skola 10 procent läggas till kapitalet, 18 procent användas till upprättande av docentstipendier samt återstoden, 72 procent, användas till förbättrande av lönerna åt innehavare av nyssnämnda professorsbefattningar, under förutsättning att dessa professorer av andra medel åtnjuta minst motsvarande löneförmåner som i allmänhet gälla för innehavare av professur vid universitet. Av de nuvarande 18 ordinarie professurerna vid

Göteborgs högskola ha 15 tillkommit före den 1 januari 1917. För närvarande utgå emellertid från fonden lönetillägg endast till 10 professorer med 800—1 000 kronor per år. Avkastningen av fonden har i avvaktan på närmare utredning rörande tolkningen av donationsvillkoren icke upptagits å inkomststaten för Göteborgs högskola. Till innehavarna av två professorer utgick före 1949 lönetillägg om 1 000 kronor från andra medel. För att dessa båda befattningshavare icke skulle lida inkomstminskning i samband med att de vid universitetet gällande avlöningsbestämmelserna år 1949 genomfördes vid Göteborgs högskola beslöts, att de skulle erhålla personliga lönetillägg å 1 000 kronor vardera av statsmedel. Samtliga nu nämnda lönetillägg synas böra upphöra i den mån befattningshavarna övergå å det nya avlöningssystemet. Frågan om dispositionen i framtiden av omförmälda fond torde få upptagas i annat sammanhang.

Vid ettvarv av universitetet i Uppsala och Lund finnes inrättad en personlig laboratorstjänst å indragningsstat (4 a i tablån), vars innehavare åtnjuter samma avlöningsförmåner som universitetets övriga laboratorer. Dessa befattningar synas böra innefattas i löneregleringen, varvid tjänsterna — liksom föreslagits i fråga om de personliga professorerna — böra uppföras å övergångsstat. Vidare har vid karolinska institutet för en av docenterna inrättats en personlig extra laboratorbefattning, förenad med arvode. Befattningen är en ren forskartjänst. Då arvodesbeloppet vid befattningens inrättande så sent som år 1950 (VIII ht 1950, s. 121) avsågs skola i stort sett motsvara de avlöningsförmåner, som då tillkommo en ordinarie laborator, förordar jag, att arvodets storlek jämväl fortsättningsvis anpassas efter laboratorlönen.

Bland övriga helt av statsmedel avlönade befattningar inom laboratorgraden (4 b i tablån) märkes en observatorstjänst i lönegraden Ce 29 vid Chalmers tekniska högskola. Befattningen inrättades år 1949 vid det med anslag av enskilda medel uppförda jonosfärobservatoriet vid högskolan. Därvid förutsattes, att av befattningens innehavare skulle fordras teknologie eller filosofie licentiatexamen i till dess område hörande ämnen. Enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser skall beträffande observatorn i tillämpliga delar gälla vad i stadgarna för de tekniska högskolorna är föreskrivet i fråga om laborator. Enligt vad jag inhämtat fullgör observatorn regelbunden undervisning vid högskolan samt har därutöver en betydande arbetsbörda vid observatoriet. Med hänsyn till angivna förhållanden torde befattningen böra omfattas av löneregleringen och placeras i den för laborator föreslagna lönegraden.

Åt en av laboratorerna vid lantbrukshögskolan utgår för närvarande ett personligt lönetillägg med 504 kronor för år. Lönetillägget tillkom vid lantbrukshögskolans inrättande (prop. 1931:143) såsom ersättning för att befattningshavaren i samband med överflyttande från den dåvarande centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet ålades undervisningskyldighet vid lantbrukshögskolan. Då denne befattningshavare icke synes intaga någon särställning i förhållande till övriga laboratorer, bör det sär-

skilda lönetillägget vid löneregleringens genomförande bortfalla i överensstämmelse med vad som skett den 1 juli 1951 beträffande motsvarande tillägg till en av högskolans professorer.

Tre av docentstipendiaterna vid Stockholms högskola (7 i tabblån) erhålla för närvarande särskilda tillägg å 2 540 kronor för år jämte därå belöpande dyrtids- och kristillägg. Denna förmån bör vid inrättandet av extra ordinarie docenttjänster bortfalla. Ett vid Göteborgs högskola utgående docentstipendium å 12 000 kronor, som bestrides av avkastningen av vissa fonder vilka ej upptagits å inkomststaten för högskolan, bör icke omfattas av löne-regleringen och har ej redovisats i tabblån.

Vid universitetet i Lund har inrättats ett personligt forskarstipendium (8 a i tabblån). Stipendiets innehavare har tillförsäkrats samma stipendieförmåner som innehavare av forskarstipendium för docent vid universitetet. Stipendiets grundbelopp utgår i form av arvode, varemot övriga förmåner skola bestridas i samma ordning som motsvarande förmåner för innehavare av forskarstipendium för docent. Vad i §§ 12—16 av de genom Kungl. Maj:ts brev den 8 april 1927 meddelade bestämmelserna angående forskarstipendier för docenter föreskrives skall äga tillämpning jämväl beträffande här ifrågasvarande stipendium. Med hänsyn till vad sålunda bestämts bör stipendiets innehavare komma i åtnjutande av samma löneförmåner som extra ordinarie forskardocent.

Utöver de befattningar, som hittills berörts och vilka kunna sägas utgöra de typiska grupperna av lärare med fast anknytning till de akademiska lärosätena, finnas vid vissa fackhögskolor mera speciella tjänster, vilka på grund av nuvarande löneställning eller andra förhållanden torde böra observeras i detta sammanhang.

Den vid veterinärhögskolan inrättade befattningen såsom lärare i hovbeslag och läran om hovens sjukdomar (9 i tabblån) har tidigare i lönehänseende likställts med de högst avlönade inom laboratorgruppen. Enligt beslut vid 1947 års riksdag är tjänsten placerad i lönegraden Ca 31 eller samma lönegrad som tillkommer laborator vid tandläkarhögskolorna. Enligt min mening bör befattningshavaren erhålla samma löneförbättring som tillkommer de nu i lönegraden 31 placerade laboratorerna och således hänföras till lönegraden Ca 33.

Vid vardera av lantbruks- och skogshögskolorna finnes en extra ordinarie lektorstjänst i lönegraden Ce 29. Lektorstjänsten vid skogshögskolan var ursprungligen uppförd å extra stat med arvode motsvarande avlöningen åt högskolans dåvarande ordinarie lektorer, vilka i avlöningshänseende likställts med lektorerna vid de allmänna läroverken. Vid 1926 års lönereglering bibehölls likställdheten med de då oreglerade läroverkslektorerna. När lektorstjänsten vid lantbrukshögskolan inrättades år 1944 genom omändring av en tidigare speciallärartjänst vid högskolan, placerades befattningen i samma lönegrad som motsvarande befattning vid skogshögskolan.

Då frågan om löneställningen för lektorerna vid de allmänna läroverken

för närvarande är föremål för överläggningar mellan 1949 års tjänsteförteckningskommitté och vederbörande personalorganisationer, är jag icke nu beredd att taga ställning till spørsmålet om förenämnda två lektorstjänsters lönegradsplacering utan torde senare få återkomma härtill.

Tandläkarhögskolornas avdelningstandläkarbefattningar äro numera placerade i lönegraden Ce 22 samt förenade med en tjänstgöringsskyldighet av i genomsnitt 21 timmar per vecka. Befattningarna tillsätts av universitetskanslern, varvid sökandena äro skyldiga avlägga lärarprov, om lärarrådet finner sådant prov önskvärt. I fråga om kompetenskrav föreskrives, att innehavare av avdelningstandläkarbefattning skola vara legitimerade tandläkare samt böra ha fullgjort väl vitsordad tjänstgöring vid tandläkarhögskola eller innehava därmed jämförbara meriter. Vid befattningarnas tillsättande bör hänsyn jämväl tagas till ådagalagd vetenskaplig skicklighet. Avdelningstandläkarna tillhöra tandläkarhögskolornas lärarkår och fullgöra undervisningsskyldighet vid högskolorna. Med hänsyn till avdelningstandläkartjänsternas särpräglade karaktär anser jag emellertid frågan om löneställningen för dessa befattningshavare icke böra upptagas i detta sammanhang.

De akademiska lärarnas tjänstgöringsskyldighet.

Universitetslönekommittén har i sitt betänkande framhållit, att de nuvarande i stadgeväg meddelade bestämmelserna angående professorernas och laboratorernas tjänstgöringsskyldighet äro svåröverskådliga och oenhetliga samt enligt kommitténs mening i behov av en översyn. I fråga om vissa befattningshavargrupper måste vidare en utvidgad tjänstgöringsskyldighet anses utgöra en förutsättning för den föreslagna löneställningen.

Med anledning härav ha de sakkunniga, som inom civildepartementet biträtt vid löneregleringsarbetet, utfört särskilda undersökningar rörande de akademiska lärarnas arbetsbörd. Dessa undersökningar, vilkas närmare detaljer framgå av handlingarna i ärendet, giva vid handen, att undervisningens omfattning för de olika befattningshavarna växlar betydligt icke endast vid olika lärosäten utan ofta även inom en och samma högskola och till och med inom samma fakultet.

På grund av de skiftande förhållanden, som föreligga inom det akademiska verksamhetsområdet, torde det icke vara lämpligt eller ens möjligt att i samband med löneregleringen utfärda några gemensamma mera detaljerade föreskrifter angående tjänstgöringsförhållandena i allmänhet för professorerna och befattningshavarna inom laboratorsggraden.

Några i stadgeenlig ordning meddelade föreskrifter angående de akademiska befattningshavarnas skyldighet att bedriva vetenskaplig forskning finnas icke. Detta åliggande framgår endast av de allmänna bestämmelserna rörande de akademiska lärosätenas uppgift. Den fria forskningen låter sig icke med fördel bindas i några på förhand fastslagna former eller regleras av allmänna bestämmelser om förläggning till vissa tider eller platser. Det är heller icke min avsikt att här framlägga förslag i sådan riktning. I

samband med den förbättrade löneställning för forskningens utövare, som nu avses skola genomföras, synes det emellertid rimligt att klarare än vad tidigare varit fallet fastslås, att den vetenskapliga forskningen utgör ett de akademiska befattningshavarnas tjänsteåliggande, som tillsammans med övriga tjänsteuppgifter skall bereda dem full sysselsättning. En bestämmelse av denna innebörd bör intagas i universitetsstatuterna och stadgarna för de olika högskolorna.

Vad härefter angår fördelningen av arbetstiden mellan å ena sidan undervisning och å den andra forskning och övriga åligganden är det uppenbart, att en ökad undervisningsbörda skulle minska den tid, som återstår för fullgörandet av övriga arbetsuppgifter och då främst forskningen. Jag är av den uppfattningen, att risk föreligger för att forskningsarbetet skulle efter sättas, om tiden för den kvalificerade undervisningen utökades. Till denna räknar jag främst föreläsningarna, vilka påkalla tidskrävande förarbeten. Även de som undervisningsform alltmer betydelsefulla seminarieövningarna torde som regel få räknas hit. Vanligen föregås de av ett avsevärt förberedelsearbete och påfordra en ur kvalitativ synpunkt krävande insats av ledaren. Enligt gällande bestämmelser för universiteten är det för närvarande tillåtet att utbyta intill tre veckotimmars föreläsningar mot samma timantal seminarieövningar. Jag har icke något att erinra mot denna princip i och för sig men anser det angeläget, att det i tillämpningen tillses, att icke under evalveringsprincipen i fråga inbegripas även övningar av elementär beskaffenhet. Jag förutsätter alltså, att begreppet seminarieövningar reserveras för sådan undervisning, som i kvalitativt hänseende är lika krävande som föreläsningar.

Vid sidan av föreläsningarna och seminarieövningarna ha, främst vid fackhögskolorna men även vid de medicinska utbildningsanstalterna, såsom särskilda undervisningsformer tillkommit övningar och demonstrationer av olika slag, vilka icke kunna anses lika krävande för läraren. Av den gjorda utredningen framgår att professorerna vid dessa högskolor, särskilt de tekniska, vid sidan av den kvalificerade undervisningen i icke obetydlig omfattning påtagit sig ansvaret för och i viss utsträckning även den direkta ledningen av denna mera elementära undervisning. Hjälpkrafter av icke alltför kvalificerad art, såsom assistenter och amanuenser, stå emellertid ofta till förfogande. Även vid universiteten samt Stockholms och Göteborgs högskolor förekommer åtskillig dylik mera elementär undervisning i form av särskilda kurser m. m., men denna gives vanligen av andra lärare än professorer, såsom biträdande lärare m. fl.

Den elementära undervisningen kan alltid sägas stå under överinseende av vederbörande professor i ämnet, även om denne icke personligen på något sätt deltagit i densamma. I den mån ett ökat behov av sådan undervisning framväxer vid universiteten och högskolorna, kan det enligt min mening ej sällan vara lämpligt, att professorn, som måste antagas äga de bästa förutsättningarna att genom sin personliga ledning och kontroll av verksamheten tillse, att det avsedda syftet uppnås, tager viss personlig del i densamma.

De tidigare ganska regelmässigt förekommande avgiftsbelagda kurserna äro numera i huvudsak avvecklade. Med hänsyn härtill och till det i övrigt anförda bör § 104 universitetsstatuterna ändras så, att därav framgår, att professor är pliktig att, på förslag av vederbörande fakultet och enligt universitetskanslerns bestämmande, meddela annan undervisning i sitt läroämne än föreläsningar och därmed i kvalitativt hänseende jämförbar undervisning, då sådant för ett ändamålsenligt anordnande av den akademiska undervisningen finnes oundgängligen erforderligt. Motsvarande bestämmelser i stadgarna för övriga lärosäten böra utformas i enlighet härmed.

Enligt universitetsstatuterna och stadgarna för karolinska institutet äger universitetskanslern i vissa fall, där professor på grund av särdeles betungande examinations- eller andra tjänstegöromål behöver lindring i undervisningsskyldigheten, medgiva viss nedsättning i denna skyldighet. Enligt min uppfattning bör sådan befrielse meddelas endast i fall, då kanslern verkligen finner särdeles betungande examinations- eller andra tjänstegöromål motivera densamma. Med anledning härav torde en översyn böra ske av de särskilda beslut, som i enskilda fall meddelats rörande nedsättning i den normala undervisningsskyldigheten.

Det torde enligt min mening vidare böra övervägas, om icke den allmänna skyldighet att övervaka den akademiska undervisningen, som åvilar kanslern respektive vederbörande högskolestyrelser, bör förtydligas genom omformulering av gällande bestämmelser på berörda punkter. Frågan torde böra upptagas i lämpligt sammanhang, för de under kanslerns överinseende ställda lärosätena förslagsvis i samband med det inom kanslersämbetet pågående arbetet på en revision av universitetsstatuterna.

1945 års universitetsberedning har i sitt betänkande angående examina, undervisningen och universitetsstatistiken (SOU 1949: 54) konstaterat, att en besvärande brist på lämpliga läroböcker föreligger i flertalet ämnen. Enligt 18 § stadgarna för skogshögskolan åligger det bl. a. professor och laborator att, därest i något hans ämne icke finnas tjänliga läroböcker eller kompendier, så fort ske kan utarbeta sådana och, om han ej själv vill ombesörja deras utgivande, ställa dem till högskolans eller studentkårens förfogande för utgivning. Jag förordar, att en bestämmelse av motsvarande innehåll införes för universiteten och högskolorna i allmänhet.

I framställning den 9 februari 1950, varöver statskontoret, universitetskanslern och statens lönenämnd avgivit utlåtanden, ha lärarkollegierna vid Stockholms och Malmö tandläkarhögskolor hemställt, att laboratorerna vid tandläkarhögskolorna — vilka enligt gällande bestämmelser ha en daglig tjänstgöringsskyldighet av 6 timmar, varav 4 timmar avsetts för egentlig undervisningsverksamhet och återstående 2 timmar för tandvårdsutövning i vederbörande högskolas tjänst, och vilka för sist nämnda tjänstgöring åtnjuta ett särskilt arvode av 2 004 kronor för år — skulle befrias från skyldigheten att fullgöra tandvårdsutövningen. I samband därmed skulle det särskilda arvodet bortfalla. Därjämte skulle enligt framställningen la-

borator medgivas rätt att utom tjänstetid bedriva tandvårdsutövning å sådana vid högskolan inskrivna patienter, som önskade tandvård av laboratorn, mot av vederbörande myndighet fastställd taxa, vilken skulle helt täcka de omedelbara kostnaderna för behandlingen, inberäknat skäligt arvode till laboratorn.

För egen del är jag icke beredd att nu taga ställning till detta förslag. Därest riksdagen ej har något att erinra däremot, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att efter ytterligare överväganden pröva, huruvida de nuvarande arvoden böra bibehållas eller om desamma skola indragas och i samband därmed tjänstgöringen ändras i den riktning lärarkollegierna ifrågasatt.

Även för de nuvarande docent- och forskarstipendiaterna gäller, att deras uppgifter äro undervisning och forskning. I fråga om forskningen torde vad jag i det föregående anfört beträffande professorer och laboratorer i allt väsentligt vara tillämpligt å docenterna. Även för dessa bör sålunda forskningen omfatta den tid som återstår för att bereda vederbörande full sysselsättning sedan övriga tjänsteåligganden fullgjorts. Vad angår undervisningsskyldigheten är denna av olika omfattning vid olika lärosäten.

Vid genomförandet av en lönereglering för docenterna i enlighet med vad jag i det föregående förordat komma dessa icke endast att erhålla väsentligt förbättrade avlöningsförhållanden utan därjämte att uppnå en tryggare ställning såsom extra ordinarie befattningshavare med rätt till pension och vissa andra förmåner. En ökad undervisningsskyldighet har därför ifrågasatts. I olika sammanhang har dock betonats att docenturerna i första hand böra inriktas på forskning. I detta skede av den akademiska karriären förutsätts nämligen vetenskapsidkarna genom specimentsarbetena skola meritera sig för professurer och övriga akademiska sluttjänster, och de böra samtidigt äga möjligheter att genom en mera fri utveckling av sin begåvning kunna föra forskningen framåt utan att i högre grad vara tyngda av undervisning och administrativa göromål.

Med allt beaktande av dessa synpunkter har jag emellertid kommit till den uppfattningen, att en något ökad undervisningsskyldighet i förhållande till vad som nu gäller icke i avsevärd grad behöver minska docenternas möjligheter till forskning. För närvarande kan en docentstipendiats undervisningsbörda sägas utgöra omkring hälften av den, som genomsnittligt åvilar en professor. Efter ingående överväganden med de sakkunniga vill jag föreslå, att de extra ordinarie docenterna åläggas 75 timmars föreläsningar eller därmed kvalitativt jämförlig undervisning per läsår. Denna undervisning bör enligt kanslerns respektive vederbörande högskolestyrelses bestämmande kunna ersättas av annan, mera elementär undervisning, varvid timantalet bör ökas i motsvarande grad. I stort sett torde härvid en timmes föreläsning böra motsvaras av två timmars sådan undervisning, vilken fordrar mindre förberedelsearbete, såsom demonstrationer, laborationsövningar, propedeutiska kurser m. m. Utbytas föreläsningarna mot

annan tjänstgöring, vilken påkallar än mindre förberedelsearbete, lärer i varje särskilt fall få provas, efter vilka grunder utbytet må ske.

Forskardocenternas undervisningsbörda bör naturligen, liksom hitintills forskarstipendiaternas, vara betydligt mindre än docenternas. Även för forskardocenterna anser jag dock en höjning berättigad och föreslår, att forskardocenterna åläggas upp till 25 timmars föreläsningar eller annan där- emot svarande tjänstgöring per år.

Då sakliga skäl icke synas kunna anföras för ett bibehållande av den differentiering, som för närvarande råder, i det docentstipendiaterna vid vissa högskolor ålagts lägre antal undervisningstimmar per år än de övriga, förordar jag att enhetliga bestämmelser om docenternas undervisningsskyldighet nu införas i enlighet med det här framförda förslaget.

Enligt min uppfattning böra docenter och forskardocenter i viss utsträckning kunna taga del i examinationen till lägre examina. För närvarande har docent vid veterinärhögskolan jämlikt 58 § stadgarna för högskolan prövningskyldighet i de ämnen, i vilka han undervisat. Gällande bestämmelser för universitetens och de övriga högskolornas docenter synas icke lägga hinder i vägen för ett sådant åläggande. Det må emellertid framhållas, att examinationsbördan tillsammans med undervisningen för docenter och forskardocenter icke får taga så mycken tid i anspråk, att deras forskningsuppgifter härigenom bli åsidosatta. I den mån en mera betungande examinationsskyldighet ålägges docenterna, bör det ankomma på vederbörande myndighet att i motsvarande grad minska undervisningsbördan.

Även de docentkompetenta biträdande lärarna böra i samband med löne- regleringen åläggas en något utvidgad tjänstgöringsskyldighet, eventuellt i form av skyldighet att i viss utsträckning förrätta examination.

I likhet med universitetslönekommittén anser jag, att enhetliga bestämmelser böra införas angående tjänstgöringsskyldigheten för director musices i Uppsala och kapellmästaren i Lund och att densamma i anslutning till löneregleringen bör något utökas. Såsom kommittén framhållit inskränker sig nämnda skyldighet icke till vissa angivna timtal utan innefattar ett avsevärt arbete därutöver inom den musikaliska verksamheten. I samband med sitt förslag till lönegradsplacering för de ifrågavarande befattningarna har universitetslönekommittén gjort vissa jämförelser med de ordinarie lärarna vid musikhögskolan, vilka äro placerade i den föreslagna lönegraden. För sistnämnda befattningshavare är en tjänstgöringsskyldighet föreskriven av minst 10 och högst 20 veckotimmar. Understiger timantalet 20, sker dock viss reduktion av lönen. Med hänsyn till den dominerande ställning, director musices måste sägas intaga inom vederbörande universitetsstads musikliv, och då kravet på undervisningens kvalitet måste ställas högt, torde tjänstgöringsskyldigheten i omfattning icke böra vara större för director musices än för lärare vid musikhögskolan. A andra sidan bör icke förbises, att universitetens musikdirektörsbefattningar med den löneställning, som här föreslagits, böra betraktas såsom heltidstjänster.

Vid vägandet av angivna synpunkter mot varandra har jag kommit till den uppfattningen, att director musices i Uppsala och Lund bör åläggas en tjänstgöringsskyldighet i princip svarande mot den, som åligger ordinarie lärare vid musikhögskolan med 20 veckotimmars undervisning. Det är dock tydligt, att de former, i vilka denna tjänstgöringsskyldighet bör uttagas, måste bli väsentligt annorlunda för director musices än för nämnda lärare. Sålunda måste avsevärd tid stå till förfogande för director musices för förberedande av föreläsningar, eget instuderande av orkesterpartitur m. m. dylikt. Mot bakgrunden av det anförda anser jag mig icke kunna giva några bestämda anvisningar, i vilka former åliggandena för director musices böra uttagas. Det bör därför ankomma å förslagsvis kanslersämbetet att närmare överväga denna fråga.

Vissa särskilda lönefrågor.

Universitetslönekommittén har i sitt betänkande föreslagit, att universitetens och högskolornas rektorer i fortsättningen skola erhålla dels särskilt arvode utöver lön för den administrativa funktion som rektorskapet innebär, dels bidrag till bestridandet av representationskostnader. Statskontoret och statens lönenämnd ha emellertid ansett, att representationsbidrag icke böra utgå i större utsträckning än vad för närvarande är fallet. Lönenämnden har därvid hänvisat till att 1949 års reseersättningskommitté enligt sina direktiv har att utreda hur spörsmålet om bidrag till representationskostnader tekniskt sett bör lösas.

Avvägningen av ersättningen till rektorerna för deras administrativa funktion måste bedömas samtidigt med ställningstagandet till frågan om och i vilken utsträckning representationsbidrag böra utgå. Sistnämnda spörsmål bör emellertid enligt min mening ej upptagas till prövning förrän resultatet av nyssnämnda utredning föreligger. Jag förordar därför att nu utgående ersättningar till rektorerna bibehållas vid oförändrad karaktär och oförändrade belopp. Detta bör gälla även i fråga om Stockholms och Göteborgs högskolor, vilkas rektorer för närvarande åtnjuta honorarium å 3 000 kronor. Även övriga av universitetslönekommittén berörda arvoden synas tills vidare böra bibehållas vid nuvarande belopp.

Vad universitetslönekommittén förordat i fråga om skyldighet för befattningshavare inom laboratorsggraden samt docent och forskardocent att mottaga förordnande å akademisk lärarbefattning anser jag mig böra tillstyrka. Likaså biträder jag — med de jämkningar som följa av vad jag i det föregående anför — kommitténs förslag till bestämmelser i fråga om förmån, som genom donation eller därmed jämförlig förmån anvisats innehavare av viss tjänst.

I likhet med universitetslönekommittén anser jag det icke påkallat att reglerande författningsbestämmelser intagas i statens allmänna avlöningsbestämmelser utöver de nu förefintliga angående förutsättningarna för beviljande av tjänstledighet inom förevarande förvaltningsområde. Frågan om

införandet av en regelbundet återkommande s. k. forskningstermin torde få övervägas i annat sammanhang.

En särskild fråga, som uppmärksamrats såväl av universitetslönekommittén som i vissa remissyttranden, är spörsmålet om de akademiska lärarnas, särskilt professorernas, innehav av befattningar och uppdrag vid sidan av tjänsten. Under beredningen inom civildepartementet av löneregleringsfrågan ha olika lösningar av föreliggande problem diskuterats. Det har härvid ansetts, att åtminstone för närvarande några speciella reglerande föreskrifter i detta hänseende icke böra genomföras. Emellertid har framhållits angelägenheten av att universitetskanslern och övriga berörda myndigheter ägna särskild uppmärksamhet åt i vilken utsträckning bisysslor förekomma för de akademiska lärarnas del och vidtaga de åtgärder, eventuellt i form av framställningar om utfärdande av föreskrifter enligt 7 § 3 mom. Saar, som kunna anses påkallade.

Vad sålunda förordats finner jag mig kunna biträda. Jag vill dock i detta sammanhang ytterligare understryka vad jag i det föregående anfört om att forskningen utgör ett de akademiska befattningshavarnas tjänsteåliggande, som jämte övriga tjänsteuppgifter skall bereda dem full sysselsättning.

De övergångsbestämmelser, som kunna finnas erforderliga vid införandet av löneregleringen, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda. Härvid ifrågakommer bl. a. förande å övergångsstat av befattningshavare, som ej önskar övergå å reglerad tjänst, samt medgivande av s. k. övergångslön i syfte att befattningshavare vid ingången av den månad, från och med vilken löneregleringen genomföres, skall komma i åtnjutande av samma lönebelopp som enligt det oreglerade lönesystemet skulle ha tillkommit honom såsom lön i förskott. Jag vill i detta sammanhang understryka, att vederbörande befattningshavare, i den mån de ej uttala en önskan att kvarstå å oreglerad stat, få anses ha godtagit de villkor i fråga om åtnjutande av arvoden, personliga lönetillägg, avkastningen av vissa fonder m. m., som förbundits med löneregleringen.

Pensionsfrågor.

För befattningshavare vid Stockholms och Göteborgs högskolor ha hittills gällt oenhetliga pensionsbestämmelser såväl inom vardera högskolan som högskolorna emellan. I prop. 1949: 163 upptogs frågan om en reglering av de vid dessa högskolor utgående pensionerna till behandling. Dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet anförde därvid bl. a., att tjänste- och familjepensionerna vid Stockholms högskola samt familjepensionerna vid Göteborgs högskola i regel uppginge till lägre belopp än motsvarande statliga pensioner. Det syntes skäligt, att pensionsförhållandena vid högskolorna förbättrades och att de utgående tjänste- och familjepensionerna reglerades i anslutning till de inom det statliga pensionsväsendet tillämpade grunder-

na. På Kungl. Maj:t borde få ankomma att, sedan för frågans bedömande erforderliga utredning framlagts, besluta om pensionsförmånerna i de särskilda fallen. Detta uttalande lämnades av riksdagen utan erinran.

Sedan den sakkunnige, som inom civildepartementet biträtt vid löneregeringsarbetet beträffande frågor rörande Stockholms och Göteborgs högskolor, avlämnat utredning och förslag i ämnet samt yttranden däröver avgivits av statskontoret, statens pensionsanstalt, styrelsen för Göteborgs högskola och rektor vid Stockholms högskola, har Kungl. Maj:t genom beslut den 21 december 1951 med stöd av riksdagens förenämnda bemyndigande medgivit bl. a., att nu utgående pensioner från Stockholms och Göteborgs högskolor till f. d. befattningshavare eller efterlevande till avliden befattningshavare vid högskolorna, må räknat från och med den 1 juli 1949 omregleras med tillämpning av de i kungörelserna den 30 juni 1947, nr 657, och den 14 maj 1948, nr 257, angivna grunderna för omreglering av motsvarande statliga pensioner under förutsättning att pensionen ej redan fastställts med tillämpning av pensionsunderlag, som angivas i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen. Tillika har förordnats, att å omreglerad pension må utgå rörligt tillägg enligt samma grunder och med tillämpning av samma procenttal, som gälla i fråga om pensioner utgående enligt nyssnämnda reglementen.

De oreglerade lärarbefattningarna vid universiteten äro alltjämt underkastade 1941 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen. I dessa föreskrives, att pensionsunderlagen skola för professor motsvara de för tjänsteman i dåvarande lönegraden 31 (nuvarande 34) gällande samt för befattningshavare inom laboratorgruppen de för tjänsteman i dåvarande lönegraden 26 (nuvarande 29) gällande. Pensionerna, som omreglerades 1947 och 1948, äro förenade med rörligt tillägg enligt de grunder, som gälla i fråga om pensioner enligt 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen. De reglerade professors- och laboratorbefattningarna däremot äro underkastade sistnämnda reglementen.

Till frågan om vilka ändringar i gällande pensionsreglementen, som kunna föranledas av löneregeringsförslagen, samt till den definitiva lösningen av pensionsförhållandena vid Stockholms och Göteborgs högskolor torde jag få återkomma i samband med framläggandet av de övriga förslag om ändringar i pensionsreglementena, som äro avsedda att genomföras från och med den 1 juli 1952.

Under de förut omnämnda överläggningarna med Sveriges akademikers centralorganisation rörande bl. a. professorernas löneställning ha diskuterats vissa frågor angående storleken av pensionsförmånerna för professor, som avgått ur tjänst före den 1 juli 1952. Härvid har enighet nåtts om en viss förbättring av pensionsförmånerna för professor med oreglerad lön, som avgått eller avgår ur tjänst under innevarande budgetår. Pensionsunderlagen för dessa professorer ha före den 1 juli 1951 varit högre än för

de närmast jämförbara tjänstemännen med reglerad lön. Emellertid är att märka, att löneställningen för såväl reglerade som oreglerade professorer höjdes den 1 juli 1951, varvid de reglerade befattningarna uppflyttades från lönegraden 33 till lönegraden 37. Pensionsunderlagen höjdes därigenom för sistnämnda tjänster och tillämpas för professor som avgått ur tjänst efter den 30 juni 1951. För de oreglerade befattningarnas del fick löneförbättringen däremot formen av en höjning av det provisoriska lönetillägget, vilket icke påverkar pensionsunderlagens storlek. På grund härav äro pensionsunderlagen från och med den 1 juli 1951 lägre för oreglerade än för reglerade professorstjänster. Med hänsyn till sambandet mellan universitetsprofessorer och fackhögskoleprofessorer, vilket tagit sig uttryck bl. a. i förslaget att de efter löneregleringens genomförande skola erhålla lika lön, och med hänsyn till att universitetsprofessorerna förut intagit en förmånligare ställning i pensionshänseende än övriga professorer, har det synts mindre tillfredsställande att de under innevarande budgetår skola intaga en i förhållande till fackhögskoleprofessorerna försämrad ställning i pensionshänseende. Jag förordar därför i överensstämmelse med den vid nyssnämnda överläggningar träffade överenskommelsen, att tjänstepensionsunderlagen för professorer å oreglerad stat, som avgått eller avgå under innevarande budgetår, samt motsvarande familjepensionsunderlag skola bestämmas till samma belopp som pensionsunderlagen för professorer med reglerad lön i motsvarande fall. Detta synes böra gälla ej blott i fråga om statliga professorer utan i princip även beträffande professorerna vid Stockholms och Göteborgs högskolor. Därest riksdagen ej har något att erinra mot förslaget, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga bestämmelser i ämnet.

Löneställningen för vissa tjänstemän utanför de akademiska lärosätena.

Såsom redan i det föregående berörts ha i anslutning till universitetslönekommitténs förslag inkommit ett flertal framställningar, vilka åsyfta att den för de akademiska befattningshavarna föreslagna löneställningen skulle tillämpas jämväl vid vissa andra institutioner än de akademiska lärosätena. De sakkunniga, som inom civildepartementet biträtt vid löneregleringsarbetet, ha närmare undersökt kompetenskraven, formerna för tjänstetillsättning samt de instruktionsenligt fastställda arbetsuppgifterna för de professorer och laboratorbefattningar, som icke omfattas av löneregleringsförslaget, sådant detsamma i det föregående utformats.

På grundval av de sakkunnigas undersökningar och de överläggningar i ämnet, som under ärendets beredning ägt rum dels med berörda fackdepartement dels ock med de sakkunniga, som med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 mars 1951 tillkallats med uppdrag att inom civildepartementet biträda med översyn av löneställningen för vissa chefstjänstemän m. m., har jag kommit till den uppfattningen, att endast vid vissa av de här avsedda institutionerna och allenast i fråga om ett begränsat antal av deras befattningshavare föreligger en sådan anknytning till den vid univer-

siteten och högskolorna bedrivna verksamheten, som motiverar enahanda löneställning för befattningshavarna. Endast i de fall då detta samband är av sådan art, att vederbörande befattningshavare fullgöra eller lämpligen kunna åläggas fullgöra viss undervisnings- och examinationsskyldighet vid universiteten och högskolorna eller jämförliga institutioner, bör samma löneställning som för motsvarande akademiska befattningshavare ifrågakomma. Såsom en förutsättning för den höjda lönegradsplacering jag i det följande förordar för vissa tjänster bör därför gälla, att det skall åligga tjänsteinnehavarna att utan särskild ersättning vid egen institution eller akademiskt lärosäte fullgöra den undervisnings- och examinationsskyldighet, som kan bli dem ålagd av Kungl. Maj:t. Givetvis bör härvid beaktas att forskningens intressen ej åsidosättas. Vidare bör fordras, att samma kompetenskrav som för motsvarande universitetstjänster upprätthållas.

Vid institutet för socialpolitisk och kommunal utbildning och forskning i Stockholm finnes inrättad en personlig professur i statskunskap i lönegraden 37. Innehavaren av professuren är skyldig att utan särskild ersättning vid Stockholms högskola meddela undervisning och förrätta examination i statskunskap. Jag förordar, att denna befattning hänföres till den för universitets- och högskoleprofessorer föreslagna lönegraden.

De två professurerna vid farmaceutiska institutet, professuren vid gymnastiska centralinstitutet samt de fyra professurerna vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut äro förbundna med arbetsuppgifter, som icke nämnvärt skilja sig från dem, som äro förenade med motsvarande befattningar vid högskolorna, även om instituten icke i alla hänseenden kunna anses jämbördiga med högskolorna. Jag vill därför icke motsätta mig att lönegraden Co 14 tillämpas jämväl för nämnda professurer. Till frågan om det till innehavaren av professuren vid gymnastiska centralinstitutet utgående föreståndararvodet torde jag senare få återkomma.

Beträffande två av avdelningsföreståndarna och professorerna vid statens skogsforskningsinstitut gäller redan nu, att de äro skyldiga att fullgöra viss undervisning vid skogshögskolan. På grund härav och med hänsyn till de kompetenskrav, som upprätthållas för avdelningsföreståndarbefattningarna vid institutet, tillstyrker jag, att befattningarna hänföras till lönegraden Co 14. Innehavaren av en av Föreningen Skogsarbeten bekostad personlig professur i skoglig arbetslära vid institutet, vilken jämväl skall handhava undervisning vid skogshögskolan, skall enligt av Kungl. Maj:t den 20 maj 1949 meddelade bestämmelser i avlöningshänseende vara likställd med avdelningsföreståndare vid institutet. Några särskilda skäl att bryta denna likställdhet i förevarande sammanhang synas icke föreligga.

Å personalförteckningen för statens institut för folkhälsan finnas för närvarande upptagna tre professorsbefattningar i lönegraden Ca 37. Innehavarna av dessa befattningar äro föreståndare för var sin avdelning vid institutet. En fjärde avdelning vid institutet förestås av professorn i hälsovårdslära vid karolinska institutet, vilken i denna egenskap omfattas av

löneregleringsförslaget och vilken uppbär ett föreståndararvode å 2 004 kronor. Enligt min mening böra jämväl de å personalförteckningen för statens institut för folkhälsan uppförda professorerna hänföras till lönegraden Co 14. I samband med löne regleringens genomförande bör det till professorn i hälsovårdslära vid karolinska institutet utgående föreståndararvodet bestämmas till 1 500 kronor eller sålunda samma belopp, som utgår till professor vid karolinska institutet, vilken är föreståndare för institution vid karolinska sjukhuset. Löne regleringen föranleder jämväl en omprövning av det arvode, som utgår till den professor vid institutet för folkhälsan, vilken är institutets föreståndare. Härtill återkommer jag i det följande.

Vid naturhistoriska riksmuseet finnas sju professorer och avdelningsföreståndare samt vid statens etnografiska museum en professor och föreståndare, alla placerade i lönegraden Ca 37. Befattningshavarna tillsätts efter sakkunnigförfarande och såsom befordringsgrunder angivas vetenskaplig förtjänst på det speciella område vederbörande avdelning omfattar samt sökandens egenskaper såsom institutionsföreståndare. Med hänsyn till de höga vetenskapliga krav, som ställas på dessa befattningshavare, och den nära anknytning, som dessa äga till vissa närliggande institutioner vid universiteten, böra jämväl förevarande befattningshavare enligt min uppfattning hänföras till lönegraden Co 14. Jag vill i detta sammanhang erinra, att den nuvarande professorn och föreståndaren för riksmuseets paleozoologiska avdelning ålagts skyldighet att vid behov fullgöra viss examination och leda viss undervisning i paleozoologi vid universiteten i Uppsala och Lund. Det särskilda lönetillägg å 1 060 kronor, som utgår härför, bör i samband med löne regleringen bortfalla. Beträffande det arvode, som vid riksmuseet utgår till den professor, som är museidirektör, torde jag få hänvisa till vad jag i det följande föreslår. Professorn och föreståndaren för statens etnografiska museum uppbär såsom lärare (professor) i allmän och jämförande etnografi vid Stockholms högskola ett arvode å 4 000 kronor. Detta arvode bör med hänsyn till den förut angivna förutsättningen för lönegradsuppflyttningen i princip icke vidare utgå. För undvikande av inkomstminskning för den nuvarande innehavaren av befattningen torde det dock övergångsvis böra fastställas till i runt tal 2 400 kronor.

Universitetslönekommittén har förordat, att dess förslag skola tillämpas å tjänsten på indragningsstat såsom föreståndare för de under vitterhetsakademien hörande ostasiatiska arkeologiska samlingarna, när tjänstens innehavare hittills avlönats lika med universitetsprofessor. Detta vill jag icke motsätta mig. Såsom lärare (professor) i sinologi vid Stockholms högskola uppbär ifrågavarande befattningshavare ett arvode å 4 000 kronor. Liksom nyssnämnda arvode till professorn och föreståndaren för statens etnografiska museum bör detta arvode i princip bortfalla. För undvikande av inkomstminskning för den nuvarande tjänstinnehavaren bör det emellertid övergångsvis fastställas till 2 400 kronor.

Under samma motivering som beträffande sistnämnda tjänst har universitetslönekommittén föreslagit, att löne regleringen skall omfatta även den

personliga professuren i experimentell fysik vid vetenskapsakademiens forskningsinstitut för experimentell fysik. Jämväl detta förslag vill jag biträda. Därjämte förordar jag, att den vid samma institut inrättade statliga personliga laboratorstjänsten i lönegraden Ca 30 placeras i lönegraden Ca 33.

Även vissa andra laboratorstjänster, som ej redovisas å de akademiska lärosätenas personalförteckningar, böra enligt min mening hänföras till lönegraden Ca 33, nämligen de tre laboratorerna, tillika avdelningsföreståndare vid karolinska sjukhusets radiofysiska institution i Ca 31 och laboratorn i samma lönegrad vid sjukhusets kliniskt-bakteriologiska centrallaboratorium. De äro samtliga skyldiga att fullgöra viss undervisning vid karolinska institutet. I samband med lönegradsuppflyttningen bör det till sistnämnde laborator nu utgående undervisningsarvodet å 1 000 kronor bortfalla. Vidare böra avlöningsförmåner motsvarande universitetslaborators utgå till de tre arvodesavlönade laboratorerna vid flyg- och navalmedicinska nämnden, vilka äro knutna till de fysiologiska institutionerna vid universitetet i Lund, karolinska institutet och gymnastiska centralinstitutet.

För här ej nämnda laboratorstjänster och vissa andra motsvarande befattningar, såsom t. ex. statsagronomtjänsterna vid statens lantbruksförsök och försöksledarbefattningarna vid statens skogsforskningsinstitut, är anknytningen till den vid de akademiska lärosätena bedrivna verksamheten ej densamma som för de förut uppräknade. Jag anser mig i avsaknad av närmare utredning icke kunna förorda, att deras löneställning omprövas i samband med universitetslöneregleringen, men förutsätter att det skall bli möjligt att i annat sammanhang upptaga denna fråga till övervägande i så god tid att resultatet därav kan föreläggas 1952 års riksdag.

Utöver de här berörda befattningarna utanför universiteten och högskolorna torde jag även få i detta sammanhang något beröra vissa chefstjänster. Till löneplanen 2 lönegraden 14 äro för närvarande hänförda föreståndarbefattningarna vid statens veterinärmedicinska anstalt, statens bakteriologiska laboratorium och statens rättskemiska laboratorium. Vidare är i denna lönegrad placerad tjänsten såsom överinspektör för statens lantbruksförsök. Däremot är bl. a. tjänsten såsom chef för statens skogsforskningsinstitut hänförd till lönegraden Cp 15. Med hänsyn till de kvalifikationer som förutsättas hos innehavarna av dessa befattningar och den ansvarsfulla ställning som tillkommer dem såsom chefer för förenämnda institutioner anser jag, att de böra erhålla en löneställning som är något förmånligare än professors. Jag förordar därför, att de hänföras till lönegraden 15 å löneplanen 2, i vilken lönegrad såsom nyss antytts chefer för verk av motsvarande art och storleksordning redan nu äro placerade. I samband härmed böra de i det föregående berörda föreståndararvodena vid gymnastiska centralinstitutet, statens institut för folkhälsan och naturhistoriska riksmuseet omregleras. Dessa arvoden äro för närvarande respektive 4 308 kronor, 2 004 kronor och 1 008 kronor. Det förstnämnda arvodet utgår till föreståndaren

för gymnastiska centralinstitutet, om denne tillika innehar tjänst såsom lärare vid institutet. Eljest utgår ytterligare 5 352 kronor. Ifrågavarande arvoden böra lämpligen avvägas så, att de motsvara den nuvarande grundlöneskillnaden mellan lönegraderna 14 och 15 å löneplanen 2 eller således 1 200 kronor, beträffande gymnastiska centralinstitutet dock endast för det fall att professorn vid institutet är dess föreståndare. För undvikande av inkomstminskning torde den nuvarande innehavaren av föreståndarbefattningen vid detta institut böra erhålla ett personligt tillägg å i runt tal 1 500 kronor. Vidare bör det nuvarande arvodet å 1 008 kronor till den avdelningsföreståndare i Ca 37, som är föreståndare för statens farmaceutiska laboratorium, i förevarande sammanhang höjas till 1 200 kronor.

Kostnadsberäkning.

De förslag om ändrad löneställning, som i det föregående framlagts, ha beräknats medföra ökade kostnader för löner med i runt tal två miljoner kronor per år.

Förslag om anslagsberäkningen för nästa budgetår för de särskilda universiteten, högskolorna och institutionerna samt om erforderliga ändringar i personalförteckningar m. m. framläggas i vederbörligt sammanhang av cheferna för de departement, varunder institutionerna m. m. lyda. De ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente och pensionsreglementena, som påkallas i anslutning till förslagen, torde jag senare få anmäla.

Hemställan.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- 1) godkänna de allmänna riktlinjer för en löne- och pensionsreglering för professorer och vissa andra akademiska lärare m. fl., som jag i det föregående förordat, samt
- 2) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de övergångsbestämmelser, som kunna bli erforderliga vid löne- och pensionsregleringens genomförande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
K.-E. Renström.

BILAGA A

Tablå öfver befattningar vid universitet och högskolor,

Befattning	Oreglerade högskolor							Summa
	Lön	Uppsala univ.	Lunds univ.	Karolinska inst.	Medic. högskolan, Gbg	Stockholms högskola	Göteborgs högskola	
1. Prof. avl. helt av statsmedel:								
a) personliga:								
aa) med hel personlig lön	oregl.	1		5				6
bb) med lön å annan tjänst + pers. tillägg	oregl.	2		1				3
b) övriga (i några fall där jämte tillägg av donationsm.)	oregl.	182	83	29	7 (+3 1952)			201
2. Prof. avl. delvis av statsm., delvis av andra medel:								
a) med ord. prof. lön....	oregl.	5		3		² 43	³ 18	69
b) med lön beräknad på annat sätt	oregl.					6		6
3. Prof. avl. helt av andra medel än statliga	—							—
4. Befattn. inom laboratorisgrad avl. helt av statsmedel:								
a) personliga	oregl. el. arv.	1	1	1				3
b) övriga	oregl.	18	21	16	6 (+2 1952)			61
5. Befattn. inom laboratorisgr. avl. delv. av statsm., delv. av andra medel	oregl.					3	4	7
6. Director musices (kapellmästare)	oregl.	1	1					2
7. Docentstip.	oregl.	80	76	15		21	9	201
8. Forskarstip :								
a) personliga	arv-oregl. lön		1					1
b) övriga	oregl.	6	6	2				14
9. Lärare i hovbeslag m. m.	—							—

¹ Häri har jämväl inräknats professuren i rasbiologi, vartill medel anvisats under rasbiologiska institutets stat, samt B. John F. och Svea Anderssons professur i elektricitetslära med särskild hänsyn till atmosfäriska urladdningar.

² Häri har jämväl inräknats professuren i nationalekonomi, vartill medel anvisats under konjunkturinstitutets stat. 6 av professorerna äro pers. En av professorerna åtnjuter personligt lönetillägg.

³ Därav en personlig professor. 2 av professorerna åtnjuta personligt lönetillägg av statsmedel, så länge lönetillägg ur Emily Wijks fond tillkommer innehavarna av vissa professorer.

Bilaga A.

som föreslås skola omfattas av löneregleringen.

Reglerade högskolor									Summa summa- rum
Lönegrad	Tekn. hög- skolan, Sthlm	Chalm. tekn. högskola	Tand- läkar- högsk., Sthlm	Tand- läkar- högsk., Malmö	Lant- bruks- högsk.	Veteri- närhög- skolan	Skogs- hög- skolan	Summa	
—								—	6
—								—	3
Ca 37	⁴ 57 (+1 1952)	31	5	5	17	12	7	134	⁶ 335
Ca 37	⁵ 2							2	71
—								—	6
Ca 37	⁵ 1	3						4	4
—								—	3
Ca 31			7	7				14	75
Ca 30	2	1						3	3
Ca, Ce 29		1			13	14	1	29	29
—								—	7
—								—	2
oregl.	8	4			8	5	4	29	230
—								—	1
—								—	14
Ca 31						1		1	1

⁴ 2 av professurerna få ej besättas, så länge en å övergångsstat uppförd professor i gruvbrytning kvarstår i sin tjänst.

⁵ Professurerna personliga.

⁶ Härin har icke inräknats den personliga professuren i statskunskap för G. Heckscher vid socialinstitutet i Stockholm.

Innehållsförteckning.

Inledning	2
Universitetslönekommitténs förslag och däröver avgivna yttranden m. m...	3
1. Löneregleringens omfattning	3
Universitetslönekommitténs förslag	3
Yttrandena m. m.	5
2. Tillämpligheten av Saar	6
Universitetslönekommitténs förslag	7
Yttrandena	8
3. De vetenskapliga befattningshavarnas löneställning	9
A. Professorer	9
Nuvarande förhållanden m. m.	9
Universitetslönekommitténs förslag	13
Yttrandena	18
B. Befattningshavare inom laboratorsgraden	22
Nuvarande förhållanden m. m.	22
Universitetslönekommitténs förslag	25
Yttrandena	26
C. Docenter	28
Nuvarande förhållanden	28
Universitetslönekommitténs förslag	30
Yttrandena	34
4. Löneställningen för vissa exercitiemästare	35
Nuvarande förhållanden	35
Universitetslönekommitténs förslag	36
Yttrandena	37
5. Arvoden och särskilda ersättningar till vissa befattningshavare	37
Nuvarande förhållanden m. m.	37
Universitetslönekommitténs förslag	39
Yttrandena	41
6. Särskilda frågor	43
Universitetslönekommitténs förslag	43
Yttrandena	45
7. Övergångsbestämmelser	46
Universitetslönekommitténs förslag	46
Yttrandena	48
Departementschefen	48
De akademiska lärarnas löneställning m. m.	48
De akademiska lärarnas tjänstgöringsskyldighet	58
Vissa särskilda lönefrågor	63
Pensionsfrågor	64
Löneställningen för vissa tjänstemän utanför de akademiska lärosätena..	66
Kostnadsberäkning	70
Hemställen	70
Bilaga	72